

T.C.
TRAKYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ENGELLİ ÇALIŞMALARI ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

**BİLİM VE SANAT MERKEZİNE DEVAM EDEN ÜSTÜN
YETENEKLİ ÖĞRENCİLERİN ANNE VE BABALARININ
KARŞILAŞTIKLARI SORUNLARIN İNCELENMESİ (BİTLİS İLİ
ÖRNEĞİ)**

HAMİT AYDOĞAN

TEZ DANIŞMANI

DR. ÖĞR. ÜYESİ MEHMET YAVUZ

EDİRNE 2019

Tezin Adı: Bilim ve Sanat Merkezine Devam Eden Üstün Yetenekli Öğrencilerin Anne ve Babalarının Karşılaştıkları Sorunların İncelenmesi (Bitlis İli Örneği)

Hazırlayan: Hamit AYDOĞAN

ÖZET

Bu araştırmanın amacı üstün yetenekli çocuklara sahip olan anne babaların karşılaştıkları sorunları tespit etmektir. Araştırmada kapsamında çocukları 2018-2019 öğretim yılında Bitlis Bilim ve Sanat Merkezi'ne devam eden 30 veliye ulaşılmış, velilerin Bitlis Bilim ve Sanat Merkezi hakkındaki görüşleri, üstün yetenekli bir çocuğa sahip olmakla ilgili olarak karşı karşıya kaldıkları sorunlar, çocuklarının BİLSEM'e devamı ile ilgili karşılaştıkları sorunlar ve bu konulardaki beklenti ve çözüm önerileri açık uçlu sorular yoluyla belirlenmiştir. Elde edilen veriler nitel araştırma yöntemlerinden içerik analiz tekniği ile değerlendirilmiştir.

Araştırma sonucunda üstün yetenekli çocuğa sahip olan anne babaların çocuklarının özel yeteneklerini fark etme, sorularına cevap bulma, sorunlarını çözebilme, iletişim kurma; zihinsel, sosyal, duygusal ve kişilik özelliklerine uygun davranma, iletişim kurabilme gibi konularda sorunlar yaşadıkları tespit edilmiştir. Bitlis Bilim ve Sanat Merkezi'ne yönelik olarak ise ulaşım, fiziki yetersizlikler, donanım eksikliği, uygulama saatlerine ve günlerine ilişkin sorunlarla karşılaştıkları belirlenmiştir. Anne babaların bu sorunlara yönelik beklenti ve çözüm önerileri ise; BİLSEM'in yeni bir binaya taşınması, eğitim öğretim süresinin ve kadrolu öğretmen sayısının artırılması, öğrencilerin ulaşımının ücretsiz taşıma kapsamında ele alınması, araç gereç eksikliklerinin giderilmesi, sosyal etkinliklerin artırılması ve aileler ile okul öğretmenlerinin bilinçlendirilmesi şeklindedir.

Anahtar Kelimeler: Üstün Yetenekli Çocuklar, Bilim ve Sanat Merkezi, Özel Eğitim

Name of Thesis: A Research of the Difficulties that Parents of the Gifted Children Attending Science and Art Center Encounter (Bitlis Example)

Prepared by: Hamit AYDOĞAN

ABSTRACT

This research was done to determine what difficulties that parents of the children attending to science and art center ,children's attendance to science and art center, and during the process. In the research I interviewed 30 parents, whose children attended Bitlis Science and Arts Center (BİLSEM) in 2018-2019 academic year, determined difficulties originating from having a gifted children that parents encounter, their views about Bitlis Science and Arts Center, difficulties about attendance of their children, and their expectances and suggestions with open ended questions. Data were assessed with content analysis technique of qualitative research method.

As a result of the research, it was determined that parents that have gifted children have difficulties in subjects as distinguishing and determine their children's special talents, answering their questions, being aware of their mental, social, sensual, and personal traits, communication skills, and problem-solving. Oriented to Bitlis Science and Arts Center, they were found to encounter difficulties related to transportation, lack of equipment, attendance to the center, and application hours and days. Expectations and solution suggestions for these difficulties are to increase education time of center, to deal students' access to BİLSEM,to move the school to a newer and more useful building, to increase the number of teachers, to use more sophisticated equipments, to arrange activities on weekend, to make BİLSEM applications contribute to formal education, and to raise the awareness of families and school teachers respectively.

Key Words: Gifted Children, Science and Arts Center, Special Education

ÖNSÖZ

Bu çalışma süresince danışmanlığımı üstlenerek, çalışmanın belirli aşamalardan geçerek şekillenmesinde engin bilgi ve deneyimlerinden yararlandığım, yardımlarını esirgemeyen tez danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Mehmet YAVUZ'a ve çalışma boyunca destek olan Araş. Gör. Tolga DİLLİOĞLU'na şükranlarımı sunarım. Çalışmamda katkıları olan Bitlis Bilim ve Sanat Merkezi öğretmenlerine, yöneticilerine ve velilere teşekkürlerimi sunarım.

Çalışmamın başından sonuna kadar bana güç veren eşim Nazmiye AYDOĞAN'a ve kızım Gökçe Umay AYDOĞAN'a teşekkür ederim.

Hamit AYDOĞAN

Bitlis, 2019

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	I
ABSTRACT.....	II
ÖNSÖZ.....	IV
İÇİNDEKİLER.....	V
TABLOLAR.....	VIII
KISALTMALAR.....	IX

BİRİNCİ BÖLÜM.....1

1. GİRİŞ.....	1
1.1. Problem Durumu.....	2
1.2. Araştırmanın Amacı.....	3
1.3. Araştırmanın Önemi.....	3
1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	4
1.5. Araştırmanın Varsayımları.....	4
1.6. Tanımlar.....	4

İKİNCİ BÖLÜM.....5

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE.....	5
2.1. Üstün Zekâ ve Üstün Yetenek Kavramları.....	5
2.2. Üstün Yetenekli Çocukların Genel Özellikleri.....	8
2.2.1. Bilişsel Gelişim Alanı.....	9
2.2.2. Akademik Durum.....	10
2.2.3. Yaratıcılık.....	10
2.2.4. Dil Gelişim Alanı.....	10
2.2.5. Fiziksel Gelişim Alanı.....	11
2.2.6. Sosyal Gelişim Alanı.....	11
2.2.7. Duygusal Gelişim Alanı.....	12
2.3. Üstün Yetenekli Çocukların Tanınması.....	12
2.4. Üstün Yetenekli Çocukların Eğitimi.....	13
2.4.1. Hızlandırma.....	15
2.4.2. Gruplama.....	16
2.4.3. Zenginleştirme.....	16

2.5. Üstün Yetenekli Çocukların Aileleri ve Ailelerinin Karşılaştıkları Sorunlar.....	17
2.6. Üstün Yetenekli Çocukların İhtiyaçları ve Karşılaştıkları Sorunlar.....	19
2.6.1. Üstün Yetenekli Çocukların İhtiyaçları.....	19
2.6.2. Üstün Yetenekli Çocukların Karşılaştıkları Sorunlar.....	21
2.7. Üstün Yetenekli Çocuklara Eğitim Veren Kurumlar ve Tarihsel Gelişimi.....	22
2.8. İlgili Yayın ve Araştırmalar.....	25
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM.....	32
3. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ.....	32
3.1. Araştırmanın Modeli.....	32
3.2. Araştırmanın Çalışma Grubu.....	32
3.3. Verilerin Toplanması.....	33
3.4. Verilerin Analizi.....	34
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM.....	35
4. BULGULAR VE YORUMLAR.....	35
4.1. Anne Babaların Demografik Özellikleri.....	35
4.1.1. Cinsiyet.....	35
4.1.2. Yaş Aralığı.....	35
4.1.3. Eğitim Durumu.....	36
4.1.4. Meslek.....	36
4.1.5. Aylık Gelir.....	37
4.2. Bulgular.....	38
4.2.1. Anne Babaların Bilim ve Sanat Merkezi ile İlgili Görüşleri.....	38
4.2.2. Anne Babaların Üstün Yetenekli Bir Çocuğa Sahip Olmakla İlgili Yaşadığı Sorunlar.....	43
4.2.3. Anne Babaların Çocuklarıyla İlgili Yaşadıkları Sorunlara Yönelik Çözüm Önerileri.....	47
4.2.4. Anne Babaların Çocuklarıyla ile İlgili Yaşadıkları Sorunlara Yönelik Bilim ve Sanat Merkezinden Beklentileri.....	49
4.2.5. Anne Babaların Çocuğunun Bilim ve Sanat Merkezine Devamı ile İlgili Yaşadıkları Sorunlar.....	51

4.2.6. Anne Babaların Çocuklarının Bilim ve Sanat Merkezine Devamı ile İlgili Yaşadıkları Sorunlara Yönelik Bilim ve Sanat Merkezinden Beklentileri.....	53
4.2.7. Anne Babaların Çocuklarının Bilim ve Sanat Merkezine Devamı ile İlgili Yaşadıkları Sorunlara Yönelik Çözüm Önerileri.....	54
4.2.8. Anne Babaların Diğer Yaşadıkları Sorunlara ve Bunlara Yönelik Çözüm Önerileri.....	55
BEŞİNCİ BÖLÜM.....	58
5. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	58
KAYNAKÇA.....	62
EKLER.....	71

TABLOLAR

Tablo 1. Anne Babaların Cinsiyetlere Göre Dağılımı.....	35
Tablo 2. Anne Babaların Yaş Aralıklarına Göre Dağılımı.....	35
Tablo 3. Anne Babaların Eğitim Durumlarına Göre Dağılımı.....	36
Tablo 4. Anne Babaların Mesleklerine Göre Dağılımı.....	36
Tablo 5. Anne Babaların Aylık Gelirlerine Göre Dağılımı.....	37
Tablo 6. “BİLSEM ile İlgili Görüşleriniz Nelerdir?” Sorusuna Verilen Yanıtlardan Elde Edilen Tema ve Alt Temalar.....	38
Tablo 7. “Üstün Yetenekli Bir Çocuğa Sahip Olmakla İlgili Yaşadığınız Sorunlar Nelerdir?” Sorusuna Verilen Yanıtlardan Elde Edilen Tema ve Alt Temalar.....	43
Tablo 8. “Çocuğunuzla İlgili Yaşadığınız Sorunlara Yönelik Çözüm Önerileriniz Nelerdir?” Sorusuna Verilen Yanıtlardan Elde Edilen Tema ve Alt Temalar.....	47
Tablo 9. “Çocuğunuzla İlgili Yaşadığınız Sorunlara Yönelik BİLSEM’den Beklentileriniz Nelerdir?” Sorusuna Verilen Yanıtlardan Elde Edilen Tema ve Alt Temalar.....	49
Tablo 10. “Çocuğunuzun Merkeze Devamı ile İlgili Yaşanan Sorunlar Nelerdir?” Sorusuna Verilen Yanıtlardan Elde Edilen Tema ve Alt Temalar.....	51
Tablo 11. “Çocuğunuzun BİLSEM’e Devamı ile İlgili Yaşadığı Sorunlara Yönelik BİLSEM’den Beklentileriniz Nelerdir?” Sorusuna Verilen Yanıtlardan Elde Edilen Tema ve Alt Temalar.....	53
Tablo 12. “Çocuğunuzun Merkeze Devamı ile İlgili Yaşadığınız Sorunlara Yönelik Çözüm Önerileriniz Nelerdir?” Sorusuna Verilen Yanıtlardan Elde Edilen Tema ve Alt Temalar.....	54
Tablo 13. “Bunların Dışında Yaşadığınız Sorunlar ve Bunlara Yönelik Çözüm Önerileriniz Nelerdir?” Sorusuna Verilen Yanıtlardan Elde Edilen Tema ve Alt Temalar.....	55

KISALTMALAR

A.g.e. : Adı geçen eser

A.g.m. : Adı geçen makale

BEP: Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı

BİLSEM: Bilim ve Sanat Merkezi

Bkz.: Bakınız

C. : Cilt

Çev. : Çeviren(ler)

Der: Derleyen(ler)

Ed: Editör(ler)

f: Frekans

IQ: Zekâ Bölümü

MEB: Millî Eğitim Bakanlığı

s. : Sayfa

TEVİTÖL: Türk Eğitim Vakfı İnanç Türkeş Özel Lisesi

TÜBİTAK: Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu

ÜYEP: Üstün Yetenekliler Eğitim Programları

V1: Veli (V1,V2,V3 vb.), katılımcı

BİRİNCİ BÖLÜM

1. GİRİŞ

Geçmişten günümüze toplumların gelişimi ele alındığında onlara yön verenlerin liderlik, üretkenlik ve verimlilik gibi özelliklere sahip üstün yetenekli bireyler olduğu görülmektedir. Bu bireyler birçok alanda toplumlarının ilerlemesinde birer lokomotif görevi üstlenmişlerdir. Bu sebeple, üstün yetenekli bireylerin eğitimi tüm dünyada önemli bir konu olarak ele alınmaktadır (Erden, 2004, s. 3-4).

Kararlı ve devam ettirilebilir bir kalkınma ve daha iyi yaşam standartlarına ulaşabilmek için, gelişmiş bir eğitim zorunludur. Bireylerin yetenekleri doğru bir şekilde yönlendirildiği takdirde, toplum için önemli birer kuvvet kaynağı durumuna gelecektir. Çağımızda, ülkemiz de dahil olmak üzere birçok ülkenin kalkınma hedefleri arasında, bilimsel ve teknolojik gelişmelere kapı aralayacak, gelecek planlarının temel taşı oluşturarak, üstün yetenekli bireylerin yeteneklerini, yaratıcılıklarını geliştirecek fırsatları çoğaltmak, ülkelerine ve dünyaya yararlı birer birey olmalarını sağlamak bulunmaktadır (T.C. Millî Eğitim Bakanlığı [MEB], 2013a).

Bir potansiyel olarak seçkin ve izlemsel bir değeri olan üstün yetenekli bireyler değerlendirilmesi halinde bulunduğu topluma, daha geniş açıdan baktığımızda bütün insanlığa katkı sağlayacaktır. Değerlendirilmemesi durumunda ise yeteneklerinin etkisiz kalmasının yanında psikolojik rahatsızlıkları ve kişilik bozuklukları olan sorunlu bir kesime dönüşecekleri bir olgudur. Bu sebeple toplumların ilerlemesinde birer lokomotif rolü alan üstün yetenekli bireylerin değerlendirilmesi konusuna farklı pencerelerden bakılması hem zorunlu hem de gereklidir (Bilgili, 2000, s. 60).

Normal gelişim gösteren bireylerden farklı beceri ve yeteneklere sahip olan ve önemli gelişmelere katkı sağlayabilecek potansiyele sahip üstün yetenekli bireylerin eğitim gereksinimleri de farklıdır. Bu nedenle üstün yeteneklilere sağlanacak eğitim ve hazırlanacak eğitim programları da diğerlerinden farklı olmalıdır. Yetenekleri yönünde bütünsel olarak gelişimlerini devam ettirebilmeleri için erken yaşlardan itibaren seviyelerine göre öğrenme deneyimlerinden faydalanmaları gereken üstün yetenekli çocukların eğitim ihtiyaçlarını yaşamın ilk yıllarından itibaren doyuracak ve onları yol çizecek olan aileleridir (Karakuş, 2010, s. 130). Çocukların kendilerine dair ilk fikirleri ailelerinden aldıkları dönütlerden yoluyla oluşmaktadır. Ebeveynlik becerisinin önemli

parçalarının başında anne babaların ebeveynlik tutumları, inançları, düşünceleri ve duyguları gelmektedir (Oğurlu, 2016, s. 145). Ebeveynlerin etkinliği, çocuklarının eğitimlerinin her seviyesine etki etmektedir. Bu zaman diliminde ebeveynlerin davranış biçimleri; çocuklarının beklentilerini, gelecekle planlarını, meslek tercihlerini, yaşamdan zevk almalarını ve başarılarını etkileyebilmektedir. Bu sebeple ebeveynlerin, çocukları hakkında yeterli bilgiye, deneyime ve yapıcı tutuma sahip olması gerekmektedir (Özarslan, Çetin ve Yıldırım, 2017, s. 1412). Anne babalar, üstün yetenekli çocukların yaşadıkları sorunları, onlarla birlikte yaşamaktadırlar. Ebeveynler sadece üstün yetenekli çocuklarıyla alakalı sorunlar yaşamayıp, çocuklarının eğitim aldığı kurumlarla ilgili de sorunlarla karşı karşıya gelmektedir.

Hem anne babalar hem de üstün yetenekli çocuklar bu sorunlara karşı koyabilmek için ilgiye ve desteğe ihtiyaç duymaktadırlar. Bu gereksinimlerinin karşılanması şüphesiz problemlerin doğru tespit edilmesiyle mümkündür. Bu sebeple anne babaların görüşlerinin belirlenmesi hem ailelerin hem de üstün yetenekli çocukların eğitimi ve yaşadıkları sorunların çözüme kavuşturulması bakımından önemlidir (Kaçar, 2016, s. 46). Bu fikirden hareketle, çalışmamızda üstün yetenekli çocukların gelişimlerinde doğrudan pay sahibi olan anne babaların karşılaştıkları sorunlar ele alınmıştır.

Çalışmamızın birinci bölümünde üstün yetenekliler ve BİLSEM ile ilgili kavramsal bir çerçeve oluşturulacaktır. İkinci bölümde araştırmanın yöntemi anlatılacak, üçüncü bölümde bulgular ve yorumlar ortaya koyulacaktır. Dördüncü bölümde ise araştırmamızdan çıkarılan sonuçlar ve öneriler ele alınacaktır. Çalışmamızın tümüyle üstün yetenekliler alanında yapılan araştırmalara ve ailelerin üstün yetenekli çocukları yetiştirme sürecindeki ihtiyaçlarının karşılanması, karşılaştıkları sorunların çözümlenmesine yönelik çalışmalara katkı sağlayacağını düşünüyoruz.

1.1. Problem Cümlesi

Çocukları BİLSEM'e devam eden anne babaların, çocuklarındaki özellikler nedeniyle, yaşamın her alanında değişik yoğunlukta ve türde sorunlarla karşılaştıkları görülmektedir. Bu sorunların bazıları çocuğun kendisini, anne babasını ve çevresini doğrudan veya dolaylı bir şekilde etkilemektedir. Üstün yetenekli çocuğa sahip olan anne babaların karşılaştıkları sorunları belirlemek amacıyla yapılan bu çalışma "Bitlis Bilim ve Sanat Merkezi'ne devam eden üstün yetenekli öğrencilerin anne ve babalarının

karşılaştıkları sorunlar nelerdir?” problem cümlesi üzerine inşa edilmiştir. Çalışmanın alt problemleri ise şu şekildedir:

Bilim ve sanat merkezine devam eden üstün yetenekli öğrencilerin anne ve babalarının;

1. BİLSEM ile ilgili görüşleri nelerdir?
2. Üstün yetenekli bir çocuğa sahip olmakla ilgili yaşadığı sorunlar nelerdir?
3. Çocuklarıyla ilgili yaşadığı sorunlara yönelik çözüm önerileri nelerdir?
4. Çocuklarıyla ilgili yaşadığı sorunlara yönelik, BİLSEM’den beklentileri nelerdir?
5. Çocuklarının BİLSEM’e devamı ile ilgili yaşadığı sorunlar nelerdir?
6. Çocuklarının devamı ile ilgili yaşadığı sorunlara yönelik BİLSEM’den beklentileri nelerdir?
7. Çocuklarının devamı ile ilgili yaşadığı sorunlara yönelik çözüm önerileri nelerdir?
8. Bunların dışında yaşadıkları sorunlar ve çözüm önerileri nelerdir?

1.2. Araştırmanın Amacı

Çocukları BİLSEM’e devam eden anne babaların, çocuklarındaki özellikler nedeniyle yaşamın her alanında değişik yoğunlukta ve türde sorunlarla karşılaştıkları görülmektedir. Bu sorunların bazıları çocuğun kendisini, anne babasını ve çevresini doğrudan veya dolaylı bir şekilde etkilemektedir. Bu çalışma üstün yetenekli çocuğa sahip olan anne babaların karşılaştıkları sorunları belirlemek amacıyla yapılmıştır.

1.3. Araştırmanın Önemi

Üstün yetenekli bireylerin eğitimlerinde ve yetiştirilmesinde anne babaların işinin çok kolay olduğu şeklinde yaygın ve yanlış inanışın aksine anne babaların süreç içerisinde birçok konuda sorunlar yaşadıkları gözlenmiştir. Yaşanan bu sorunların anne baba tarafından nasıl algılandığı, anne babaların bu sorunların ne kadarına çözüm üretebildikleri, çocuklarının bilim ve sanat merkezlerine devamında ne tür sıkıntılar yaşadıkları ve bilim ve sanat merkezinden beklentilerinin konusunu oluşturduğu bu çalışma üstün yetenekli bireylerle ilgili yapılan araştırmalara ışık tutması, eğitimlerine katkı sağlaması ve sorunların çözüme kavuşturulması açısından önem taşımaktadır.

1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırmanın sınırlılıkları şunlardır:

1. Araştırma 2018-2019 eğitim-öğretim yılında Bitlis Bilim ve Sanat Merkezi'ne devam eden üstün yetenekli öğrencilerin anne babaları ile sınırlıdır.
2. Elde edilen bulgular veri toplama aracı olarak kullanılan yarı yapılandırılmış görüşme formundaki sorulara verilen yanıtlarla sınırlıdır.

1.5. Araştırmanın Varsayımları

Araştırmanın temel varsayımları şunlardır:

1. Ölçme aracının kapsam geçerlilikleri konusunda başvuru uzman görüşlerinin yeterli olduğu varsayılmıştır.
2. Araştırmaya katılan velilerin alt problemlere yanıtlayacak düzeyde ve tarafsız olduğu varsayılmıştır.

1.6. Tanımlar

Bilim ve Sanat Merkezi (BİLSEM): Okul öncesi eğitim, ilkokul, ortaokul ve lise çağındaki özel yetenekli öğrencilerin (resim, müzik ve genel zihinsel yetenek) örgün eğitim kurumlarındaki eğitimlerini aksatmayacak şekilde bireysel yeteneklerinin farkında olmalarını ve kapasitelerini geliştirerek en üst düzeyde kullanmalarını sağlamak amacıyla açılmış olan bağımsız özel eğitim kurumlarıdır (MEB, 2018).

Üstün Yetenekli Birey: Genel ve/veya özel yetenekleri yönünden, yaşlarına göre yüksek düzeyde performans gösterdiği, konunun uzmanları tarafından tespit edilmiş bireylerdir. Yeteneklerini geliştirme konusunda, normal eğitim programlarının yetersiz kaldığı, kendi ilgi ve yetenekleri doğrultusunda farklılaştırılmış programlara ihtiyaç duyan gruptur (MEB, 1994).

İKİNCİ BÖLÜM

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Araştırmanın Kavramsal Çerçevesi

Bu bölümde araştırmanın kavramsal çerçevesi ortaya konulmaya çalışılmış, araştırmayla ilgili olan zekâ, yetenek, üstün zekâ ve üstün yetenek kavramları; üstün yetenekli çocukların genel özellikleri, tanılanması, eğitimi, aileleri ve ailelerinin karşılaştıkları sorunlar, ihtiyaçları ve karşılaşılan sorunlar; üstün yetenekli çocuklara eğitim veren kurumlar, kurumların tarihsel gelişimi ve alanda yapılmış çalışmalar literatür taranarak açıklanmaya çalışılmıştır.

2.2. Üstün Zekâ ve Üstün Yetenek Kavramları

Nitelikli bireyleri tanımlamak için eski çağlardan itibaren zeki, dâhi, akıllı, seçkin, gibi farklı terimler kullanılmıştır. Kullanılan terimlerin bir kısmı bireyin sahip olduğu doğal yetenekleri ifade ederken (zeki ve özel yetenekli gibi), diğer kısmı da doğal yetenek ve zekâ vasıtasıyla elde edilen ürünü ifade etmektedir. (dâhi, seçkin gibi). Gruplamaların hangisi baz alınırsa alınsın, normalin üzerindeki niteliklerin ifade edilmesinde, bulunan özelliğin kendisi değil birey üzerindeki yansımaları ölçülebilmektedir. Kullanılan ölçü araçlarının standart olmaması sebebiyle, zekâ ve yetenek gibi özelliklerin ölçülmesi ve belirlenmesi topluma, kültüre ve sosyoekonomik seviyeye göre farklılıklar göstermektedir (Ataman, 1998, s. 175; MEB, 2007, s. 13). Bu nedenle zekâ ve yetenek gibi kavramların tanımlamaları da toplumdan topluma, kültürden kültüre ve hatta zamandan zamana değişiklikler göstermektedir.

Sosyal Bilimler alanının soyut kavramlarının başında gelen zekâ, biyologlara göre çevreye adapte olma yeteneği, psikologlara göre akli kullanarak sonuca varma yeteneği, eğitimcilere göre ise öğrenme yeteneği olarak tarif edilmektedir (Yıldırım, 2003, s. 170; MEB, 2013a, s. 37). Zekâ kelimesinin birden fazla yükleme ev sahipliği yapan tanımları arasında genel ve belirsiz bir kavram olduğu görülmektedir. Teorisyenler zekâ ile ilgili tanımlamalarında; yeni durumlara adapte olabilme potansiyeli, öğrenme ve soyutlama yapabilme kapasitesi, problem çözme kuvveti gibi özellikler üzerine vurgu yapmaktadır. Kökleşik olarak zekâ; uyum sağlama, tanıma, belirleyebilme ve anlama potansiyeli olarak tanımlanmaktadır. Daha kapsayıcı bir ifadeyle uyarana hassasiyet ve uyum sağlama,

problem çözüme ve yeteneklerin ortak noktasını oluşturma olarak görülmektedir. Bu sebeple zekâ kavramı bilimsel kullanımı ile insanların zihinsel olarak genel kapasitesini ifade etmek için kullanılmaktadır (Yıldız, 2018, s. 81).

Diğer taraftan, “yetenek” kavramı sık sık zekâ ile beraber anılan bir kavramdır. Yetenek, bir becerinin elde edilmesine ilişkin saklı gücü veya kazanılmış beceriyi belirten genel bir terim; bireyin belli başlı ilişkileri kavrayabilme, çözümleyebilme ve neticeye ulaşma gibi bilişsel özellikleri ve bazı olguları hayata geçirilmesi biçimindeki bedensel özelliklerin tümü; öğrenme devreye girmeksizin bireyin zihin ve hareket konularındaki işin üstesinden gelme gücü vb. birçok şekilde tanımlandığı görülmektedir (Karakaş vd. 1998, s. 298-300).

Türk Dil Kurumu (2019) zekâ kavramını, *“İnsanın düşünme, akıl yürütme, objektif gerçekleri algılama, yargılama ve sonuç çıkarma yeteneklerinin tamamı”* yeteneği ise; *“Bir kimsenin bir şeyi anlama veya yapabilme niteliği veya bir duruma uyma konusunda organizmada bulunan ve doğuştan gelen güç, kapasite”* şeklinde tanımlamıştır. Türkçedeki “yetenek” sözcüğünün, İngilizcede yeteneğin mecrasına bağlantılı olarak kullanılan “gifted” ve “talented” sözcüklerinin aksine belirli bir alanı anırtmayan kapsayıcı bir sözcük olduğu görülmektedir. Günümüzde “ability” kelimesi bilim ve eğitimle ilgilenen çevrelerce daha çok ilgi görmektedir. Bu açıdan bakıldığında Türkçe bizlere çağdaş ve zaman geçtikçe yaygınlaşan bu anlama biçimini zorlanmadan kavramımıza imkân tanımaktadır (Akarsu, 2004, s. 127-155).

Zekâ ve yetenek kavramlarının tanımında olduğu gibi üstün zekâlı ve üstün yetenekli bireyler için de çeşitli tanımlar yapılmıştır. Eğitimcilerin bir kısmı bu iki kavramı “üstün yetenek” şemsiyesi altında bir araya getirme yoluna giderken, bir kısmı da bunların birbirinden farklı birer kavram olduğu ve mutlak suretle tek başlık altında yer alamayacağı düşüncesini savunmaktadır (Ömeroğlu, 2004, s. 275-282). Bazı çalışmacılar geniş olmayan bir kapsamla konuyu ele almakta, yalnızca geçerliliği ve güvenilirliği ispatlanmış zekâ testlerinde devamlı olarak 140 zekâ bölümü ve üzerindeki bireyleri baz alarak tanımlı sınırlandırmaktadır. Bazı alınan bu zekâ bölümünün alt seviyesini araştırmacılar genellikle şahsi maksat ve araçlarına göre düzenlemektedir. Üstün yeteneği belirli bir zekâ bölümü ile ifade etmenin birçok sakıncalar doğuracağı ortaya çıkmıştır. Daha geniş bir bakış açısıyla konuya yaklaşan araştırmacılar ise, kavrayışın farklı boyutları yanında kavrayışla alakalı olmayan durumlardaki yeterli olma durumunu da üstün zekâlılık kapsamı içine dahil etmektedir. Bu yaklaşım şeklinde bireyin akademik

ve kavrayışla alakalı alanlardaki yeteneği kadar sosyal ilişkiler, yaratıcılık, liderlik gibi alanlardaki yetenekleri de göz önünde bulundurulmaktadır (Ataman, 2004, s. 468).

Sir Francis Galton, 1869 yılında yazmış olduğu *The Hereditary Genius* (Kalıtsal Deha) adlı kitabında üstün yetenek kavramını yüksek başarıyı yakalamada gerekli öğeleri potansiyel veya yetenek, çaba veya istek, güçlkle yapılan bir işi kotarma gücü olarak tarif etmiştir (Bildiren, 2011, s. 17). 1972 yılında ABD’de tebliğ edilen Marland Raporu’nda, üstün zekâlı ve özel yetenekli bireyler, seçkin yetenekleri sebebiyle, yüksek düzeydeki işlerin üstesinden gelmeye yeterli oldukları, bu alanda, uzman olan kişilerce belirlenmiş olan, kendilerine ve topluma katkı sağlayabilmeleri için, sıradan okul programlarının ötesinde, ayırtlaştırılmış eğitim programları ve hizmetlerine ihtiyacı olan bireyler olarak tarif edilmiştir. (Marland, 1972) Renzulli (1986), üstün yetenekliliğin bireyde mevcut yetenek, yaratıcılık ve güdülenmenin birleşmesinden meydana geldiğini ifade etmektedir. Üstün yetenekli bireylerin ise belirtilen temel bileşenleri geliştirme gücüne sahip ve bunları insan başarımlarında birinde kullanabilen kişiler olduğunu belirtmektedir. Gallagher ve Kirk (1989), üstün yetenekli çocuğun yaratıcılık, sanat, liderlik veya entelektüellik gibi alanlarda üstün başarı gösteren ve bu becerilerini geliştirmek adına okul ortamında, akademik alanlarda ulaşamadığı, alana yönelik zengin içeriklere sahip etkinliklere ihtiyaç duyan çocuk olarak tanımlamaktadır. Lovecky ve Silverman (1998), üstün yetenekliliği, 120’nin üstünde IQ puanına sahip veya birden çok akademik alanda kayda değer bir başarı elde etmek şeklinde tarif etmektedir.

Üstün yetenek ile ilgili birbirinden farklı tanımlamalar yapan uzmanların genel olarak 130’un üzerinde IQ puanı konusunda hemfikir olduğu görülmektedir. Bunun haricindeki tanımlamalar ele alındığında; spor, sanat, önderlik, edebiyat gibi herhangi bir alanda normalin üzerinde yeteneklere; üst düzey yaratıcılığa, problem çözme, yüksek düzeyde düşünme becerilerine; çabuk adapte olma ve güçlü konsantrasyon yeteneğine sahip olmanın üstün yetenek kavramının özellikleri konusunda çerçeveyi oluşturduğu görülmektedir (Ekşi, Kemahlı ve Özdemir Kemahlı, 2018, s. 60).

Tanımlamaların tümü incelendiğinde üstün yeteneğin, tek başına ayrıcalıklı bir özellik ya da sadece bazı bireylerde izlenen bir özellik olmanın aksine, yetenek seviyesi ne olursa olsun tüm insanlarda görülen özelliklerin hayat bulma derecesindeki, görülme yoğunluğundaki, meydana geliş zamanındaki ve toplanmasındaki özgünlükten kaynaklanan bir özellik olduğu belli olmaktadır. Bir başka deyişle; üstün yetenekli bireyler diğer insanlardan farklı bir tür değil, birtakım özelliklerin dağılımı, yoğunluğu,

zamanlaması ve kompozisyonu açısından anlamlı derecede farklılık gösteren bireyler olarak tarif edilmektedir. Aynı zamanda bu bireylerin, yüksek düzeyde akademik başarı, keşfetme ve icat etme yeteneği, yaratıcılık, önderlik, sosyal ilişkilerde başarı, görsel ve başarıya dayalı sanat alanlarındaki yeteneği olmak üzere farklı alanlarda başarı sağladıkları söylenebilir (Özbay, 2013, s. 60). Bu özelliklere sahip olan kişiler toplumun yaklaşık %2'sini meydana getirmektedir. Sayıca toplumda az olmakla birlikte etki değerleri açısından oldukça önemli bir alt popülasyon olan üstün yeteneklilere toplumun farklı sosyal, ekonomik ve kültürel tabakalarında rastlanabilmektedir (Gökdere ve Küçük, 2003, s. 102).

Üstün yetenekli bireylerle ilgili ülkemizin politikalarında kabul gören tanımlar da zaman içerisinde değişikliğe uğramıştır. Türkiye’de 2013 yılına gelene kadar yaygın olarak üstün yetenekli ve üstün zekâlı terimleri bir arada kullanılmıştır. 15 Ocak 2013 tarihinde Bilim ve Teknoloji Yüksek Kurulu’nca yayınlanan Strateji ve Uygulama Plânı’nda aynı kavrama karşılık olarak üzere ilk defa “özel yetenek” kavramı kullanılmıştır (MEB, 2013a). T.C. Millî Eğitim Bakanlığı Bilim ve Sanat Merkezleri Yönergesi’nde özel yetenekli öğrenci, zekâ, yaratıcılık, sanat, önderlik kapasitesi veya özel akademik alanlarda yaşitlarına göre yüksek düzeyde performans gösteren öğrenci olarak tanımlanmaktadır (MEB, 2016).

2.3. Üstün Yetenekli Çocukların Genel Özellikleri

Üstün yeteneğin tanımlanmasında ve incelenmesinde zamanla bir hassaslaşmaya ve farklılaştırmaya doğru ilerlendiği fark edilmektedir. Başlarda kolayca gözlenebilir, belirli sayıda özelliğin sıradan sınıflaması olarak tarif edilen üstün yetenek kavramı zamanla çok boyutlu, geniş bir alana yayılan ve zamanı da bir değişken olarak barındıran, katı olmayan ve canlı bir tanıma evrilerek yeni bir form kazanmıştır.

Tanımların dönüşümünde de görüldüğü üzere üstün yetenek, tek başına ayrıcalıklı bir özellik ya da sadece bazı bireylerde izlenen bir özellik değil, yetenek seviyesi ne olursa olsun insanların tamamında görülen özelliklerin hayat bulma seviyesindeki, görülme yoğunluğundaki, meydana geliş zamanındaki ve toplanmasındaki özgünlükten kaynaklanmaktadır. Bir başka deyişle; üstün yetenekli bireyler diğer insanlardan farklı bir tür değil, birtakım özelliklerin dağılımı, yoğunluğu, zamanlaması ve kompozisyonu açısından anlamlı derecede farklılık gösteren bireyler olarak tarif edilmektedir (MEB, 2016). Bu özellikler zaman içerisinde geliştirilen, duyarlılığı artan test ve ölçeklerle, bu konuda uzmanlaşan kişilerce ölçülebilir duruma gelmiştir (Akarsu, 2001, s. 127). Necate

Baykoç Dönmez'e göre, üstün yetenekli bireylerin gelişimsel özellikleri; bilişsel, fiziksel, sosyal, duygusal ve dil gelişim alanlarıyla akademik durum ve yaratıcılığı kapsamaktadır (Baykoç, 2014). Üstün yetenekli çocuklar her yaşta gelişimlerine uygun ortam bulduklarında bu gelişim alanlarındaki özelliklerini göstermektedirler. Uygun olmayan ortamlar bu özelliklerin görülmesini, meydana çıkmasını engellemektedir.

2.3.1. Bilişsel Gelişim Alanı

Üstün yetenekli bireylerin normal gelişim gösteren yaşlıtlarına oranla nitelik ve nicelik açısından farklı ve üstün zihinsel özellikleri bulundurduğu görülmektedir. Üstün yetenekliler, sıra dışı bir kavrayış ve algılama enerjisine sahip ve bu yönde daima aktif olmayı arzulayan bireylerdir. Bilgi elde edebilme konusunda açlık gösterirler ve iştahları kapanmaz. Sunulan bilgileri kolaylıkla özümser ve anımsarlar. Bu nedenle farklı konularda derin bilgilere sahiptirler. Kompleks materyalleri, kendine göre anlamlı parçalara bölerek anlamaya çalışır. Herkes tarafından bilinen cevapların, mantıksal tarafını görürler. Uyarılara karşı çok hesaplı, yaşından olgun ve özel tepkilerde bulunurlar. Karmaşık algılara ve kavramlara sahiptirler. Dikkatli bir gözlemcidirler, gördüklerini ve duyduklarını kısa sürede hafızaya alır ve uzun süre saklayabilirler. Ališılmışın dışında güçlü olan bellekleri sayesinde algıladıkları şeylerin arasındaki benzerlikleri kolayca fark eder ve uygun genellemeler bulunabilirler. Kavramlar ve nesneler arasındaki ilişkileri kolay bir şekilde tanımları ve öğrendiği şeyleri hızlı bir şekilde transfer edebilmeleri gerçek olanla hayal arasındaki farkı normal gelişim gösteren bireylere göre çok daha erken yaşlarda çözerler. Bir şeyi uslamlama ve yeniden şekillendirme yeteneğine sahip olmaları sayesinde zekice tasarımlar yapabilirler. Her şeyi kusursuz yapmaktan zevk alırlar. Ališılmışın dışında, özel konulara ilgileri çok güçlüdür. Estetik ve kuramsal uyumlamaları yüksektir. Erken yaşta gelişen estetik zevkleri sayesinde iyiyi ve güzeli kolayca anlayabilirler. Zamanlarını ve enerjilerini ekonomik olarak kullanma eğiliminde olduklarından çalışma metotlarında ve tekniklerinde en ekonomik yolları bulurlar. Bir çalışmaya kendi kendine başlama ve sürdürme konusunda özel bir yeteneğe sahiptirler. Okumaya karşı çok erken ilgi duyarlar ve çok çabuk öğrenebilirler. Basit ve sıradan şeyler hoşlarına gitmez bu sebeple kompleks problemleri çözmekten zevk alırlar. Sorumluluk almaktan ve bunu yerine getirmekten hoşlanırlar. Yaptıkları şeylerin doğruluğunun veya yanlışlığının hesabını erken yaşlarda yapmaya başlarlar ve yaptıkları hataları dışarıdan bir uyarı almadan kendi kendilerine fark edip

düzeltebilirler (Ataman, 1998, s. 183; Çağlar, 2004, s. 115-117; Erden, 2004, s. 14; Gökdere ve Çepni, 2004, s. 371; MEB, 2007, s. 21).

2.3.2. Akademik Durum

Üstün yetenekli bireyler ilgi alanlarına giren konuları incelerken dıştan gelecek bir güdülenmeye ihtiyaç duymazlar. Merak ettiği konuları araştırırken içsel motivasyonları çok yüksektir. İlgi alanlarına giren konularla uzun süre meşgul olabilirler ve konuları bütünüyle özümserler. Farklı konularda derin ve yoğun bilgilere sahiptirler. Tek düze işlerden genellikle sıkılır daha kompleks çalışmalardan hoşlanırlar. Üstlendikleri işleri veya aldıkları görevleri sonuna kadar götürme eğilimindedirler. Kendinden yaşça büyük olanların ilgi duyduğu dini, politik ve ekonomik sorunlarla ilgilenirler; ozon tabakasının delinmesi, buzulların erimesi ve su kaynaklarının tükenmesi gibi büyük ölçekli dünya sorunlarıyla alakadar olmaktan hoşlanırlar (Ataman, 1998, s. 183; Çağlar, 2004, s. 115-117; Hafenstein ve Tucker, 1995).

2.3.3. Yaratıcılık

Üstün yetenekli bireyler alışılmışın dışında, özgün görüşlere ve tepkilere sahiptir. Bu sebeple karşılaştıkları soru ve sorunlara yönelik farklı çözüm önerileri üretirler. Çekinmeden ifade ettikleri görüşlerinin yanlış olduğunu fark ettiklerinde uzlaşmaz bir şekilde savunmaya devam etmezler. Gerekli düzeltmeleri yapmaktan çekinmezler. Maceraya düşkün bir yapıları vardır. Keskin bir mizah anlayışına sahip olmaları normal gelişim gösteren bireylerin farkına varamadığı ince esprileri fark etmelerine imkân tanır. Aynı şekilde yaratıcı espriler ve hikayeler oluşturabilirler. Gelişmiş güzellik ve estetik duyguları sayesinde özgün ürünler ortaya çıkarabilirler (Akkanat, 2004, s. 181; Ataman, 1998, s. 183; Çağlar, 2004, s. 115-117).

2.3.4. Dil Gelişim Alanı

Üstün yetenekli bireyler yaşlarının üstündeki sözcükleri, anlamlarını bilerek yerinde kullanabilirler. Erken konuşmaya başlamaları dili etkili bir şekilde kullanmalarına zemin hazırlar ve bu sebeple iletişim konusunda başarılıdırlar. Zengin kelime hazinesine sahip olmaları ve bu hazineyi etkili bir şekilde kullanmaları (akıcı konuşma, doğru telaffuz ve kelime seçimi) sayesinde kendilerini rahatlıkla ifade ederler. Kendilerinin anlatma konusunda bağımsızdırlar ve yardıma ihtiyaç duymazlar. Kendilerini özgürce ifade edebilirler (Baykoç Dönmez, 2011, s. 286-287; Ataman, 1998, s. 183; Çağlar, 2004, 115-117).

2.3.5. Fiziksel Gelişim Alanı

Üstün yetenekli bireyler her yaş döneminde bedeni gelişim yönünden akranlarıyla kıyaslandığında belirli bir oranda üstündürler. Genelde ortalamanın üzerinde doğum ağırlığına ve boya sahiptirler. Fiziki yapıları yaşlıtlarına göre daha iridir ve hastalıklara karşı dirençli bir bünyeye sahiptirler. Normal gelişim gösteren bireylere oranla duyu organı bozukluklarına daha az rastlandığı görülür. Başta yürüme ve konuşma olmak üzere hareket becerilerinin çoğunda yaşlıtlarından daha etkindirler.

Fiziki gelişim, sağlıklı ve güçlü olmak, doğru beslenme ile yakından ilgilidir. Sağlıklı doğumlar annenin gebelik sırasındaki uygun beslenme tercihleriyle sıkı sıkıya ilişkilidir. Fiziksel gelişim konusunda yaşam boyunca, her yaşta döneminde görülen üstün fiziki özellikler tek başına üstün yetenekli olmanın ana işareti olarak görülmemelidir. Fakat üstün yetenekli bireylerin diğer özelliklerinin yanında destekleyici bir öge olarak düşünülmesi daha uygun olacaktır (Ataman, 1998, s. 183; Çağlar, 2004, s. 115-117).

2.3.6. Sosyal Gelişim Alanı

Üstün yetenekli bireylerin iletişim yönü oldukça güçlüdür. Hislerini ve düşüncelerini iyi bir şekilde ifade ederler; çevresindekilerle anlaşma ve geçinme konusunda başarılıdır. Sözcük hazineleri geniştir ve kullanacağı kelimeleri iyi seçerek konuşurlar. Söylenenleri anlamının ötesinde konuşmaların şaka taraflarını ve tuhaflıklarını fark etme, şakaları olgun bir tavırla karşılama yeteneğine sahiptirler. Genellikle herkesçe tanınan, beğenilen kişilerdir ve içerisinde bulunduğu sosyal teşebbüslerde yapıcı ve önemli katkıda bulunurlar. Arkadaşlık kurma konusunda sorun yaşamazlar. Çoğunlukla kendilerine benzeyen, zekâ ve ilgi konusunda paralellik gösterdiği kişileri arkadaş olarak seçme eğilimindedirler.

Başkalarının yaşamlarına ve kişiliklerine dair derin ve duyarlı bir yaklaşım içerisindeyler. İletişim kurduğu bireylerin kişiliklerini gerçek yönleriyle anlamaya çalışırlar. İyi bir gözlemcidirler ve yeni sosyal durumlara hızlı bir şekilde adapte olabilirler. Bu sebeple bulunduğu çevrenin yaşam pratiklerini ve sosyal değerlerini hızlı bir kavrar; davranışlarını ona adapte etmeye çalışırlar.

Sosyal problemlere çözüm yolu bulmaya çalışırlar ve toplumsal kuralları bireylerin emniyet ve yaşam kaynağı olarak kabul ederler. Dünya sorunlarına ve farklı yaşam alanlarının bulunduğu yerlere (kutuplar, çöller, gezegenler vb.) karşı ilgileri vardır.

Bütün bu üstün sosyal özellikler, üstün yetenekli bireylerin yaşama gözlerini açtıkları ilk günden itibaren mevcut değildir. Büyük bir kısmını sosyal çevreleriyle kurdukları etkileşim sonucunda kazandıkları sosyal özellikleri kalıtım yoluyla geçmemiştir. Üstün yetenekli çocukların sosyal özelliklerin gelişmesi çevresinin sağladığı imkânlarla ve olumlu yaşantılara bağlıdır (Ataman, 1998, s. 183; (Baykoç Dönmez, 2011, s. 287; Çağlar, 2004, 115-117; Kurtdaş, 2012, 157-158; Silverman, 1994).

2.3.7. Duygusal Gelişim Alanı

Üstün yetenekli bireyler genellikle özgüven sahibi bireylerdir. Toplum tarafından kabul görececek çeşitli becerilere sahip olmaları kendilerinden emin ve bağımsız olmalarını sağlamaktadır. Azimleri kuvvetli ve sürekli. Çok çalışkandır; özendirilmeye ve beğenilmeye gerek duymadan bir amaca ulaşmak için çaba sarf ederler. Sorumluluk ve görev almaktan, aldıkları görevleri eksiksiz yerine getirmekten hoşlanırlar. Sorumluluk aldıklarında ve üstlendikleri sorumlulukları en iyi şekilde sonuçlandırdıklarında mutlu olurlar. Başarıdan zevk alırlar. İlişkilerinde başarılıdır ve kişisel hatalarını görüp, düzeltebilirler. Popüler ve sosyaldır (Ataman, 1998, s. 183; Çağlar, 2004, s. 115-117; Kurnaz, 2012, s. 50; MEB, 2007, s. 20).

2.4. Üstün Yetenekli Çocukların Tanılanması

Üstün yeteneği yapısı gereği tanımlamak zor ve bir o kadar da kompleks bir durumdur. Üstün yeteneklilik kavramının tanımında görüş birliğinin bulunmaması değerlendirme konusunu zorlaştırmaktadır (Şahin, 2012, s. 45).

Üstün yetenekli bireylerin taranmasında ve tanılanmasında en uygun yöntem; bilişsel, devimsel ve duygusal gelişim alanlarındaki performanslarının uygun ölçekler kullanılarak ölçülmesi ve performans gösterdiği alana dair profillerinin çıkartılmasıdır (MEB, 2007, s. 16).

Kaynaklar incelendiğinde üstün yetenekli bireyleri belirlemek amacıyla yapılan ölçme ve değerlendirme işlemlerinde; standart zekâ, yetenek ve başarı testlerinin yanı sıra gözlem metoduna da yer verildiği görülmektedir (Bildiren, 2007, s. 37-38). Araştırmacılara göre üstün yetenekli bireylerin zamanında tanılanmaması ve gereksinim duydukları eğitim imkânlarının verilmemesi halinde bu öğrencilerin yetenekleri körelebilmekte, hatta yok olabilmektedir (Akar ve Şengil Akar, 2012, s. 424). Bu olumsuz olasılığın önüne geçmek için bu bireyleri en güvenilir yollardan erken yaşlarda tanılanmak

ve pozisyonlarına uygun olan eğitim ortamı içinde yetiştirmek devletin sosyal sorumluluklarından biridir (Levent, 2012, s. 36).

Genel olarak tanılama süreci dört aşamadan oluşmaktadır. Bu aşamalar: duyuru/başvuru, aday gösterme/arama, test ve karar vermedir. Tanılama sürecine başlanırken tüm öğrenci grubunun tarama listeleri, davranış ölçekleri gibi bir takım ölçüm ya da öneri araçları kullanılır. Öğretmenlerin, ailelerin veya uzmanların öğrencileri aday göstermeleri ile de tanılamaya başlanabilir. Ülkemizde, Rehberlik ve Araştırma Merkezleri (RAM) tarafından üstün yeteneklilerin Bilim ve Sanat Merkezlerine (BİLSEM) yerleştirilmesini hedefleyen ulusal tanılama sistemi en yaygın tanılama faaliyetidir. Bununla birlikte ÜYEP gibi programa dayalı ve örneklem temelli tanılama uygulamaları da bulunmaktadır (Eker, Kurnaz ve Sarı, 2018, s. 30).

2.5. Üstün Yetenekli Çocukların Eğitimi

Tüm kültürel gruplarda, tüm sosyo-ekonomik düzeylerde ve her toplumda belirli bir oranda var oldukları bilinen üstün yetenekli bireylerin hayata geldiklerinde sahip oldukları sıra dışı potansiyellerini işleyerek en iyi performans ortaya koyabilmelerini sağlamak, bulundukları toplumun için stratejik öneme sahiptir (Bakioğlu ve Levent, 2013, s. 34; Mertol ve Zorlu, 2015, s. 272; Özbay, 2013, s. 8). Üstün yetenekli bireyler, normal gelişim gösteren bireyler için tasarlanmış normal eğitim programları ile sağlanamayacak geniş kapsamlı olanaklara ihtiyaç duyarlar. Bu nedenle üstün yeteneğe sahip olan bu bireylere sahip oldukları özellikleri geliştirebilmeleri için imkânlar oluşturulmalıdır. Aksi halde bu bireyler sınıflarında yetenekleri gün yüzüne çıkarılmadan oturacak ve köreleceklerdir (Gökdere ve Çepni, 2004, s. 372). Ayrıca uygun programlar ve yöntemlerle eğitilmeyen üstün yetenekli bireylerin psikolojik sorunlarla karşı karşıya gelme ve topluma zararı dokunacak hale gelme ihtimalleri de artacaktır. Bu sebeple üstün yetenekli bireylerin özel eğitim programlarıyla eğitilmeleri önem arz etmektedir (Gökdere ve Çepni, 2003, s. 147). Geri dönüşü olmayan kayıpların önüne geçmek için bu pozisyondaki bireyleri, erken yaşlarda tespit etmek ve potansiyellerine uygun eğitim olanaklarını sunmak, günümüzde tüm toplumun tamamının görevlerinden biri durumundadır (Yılmaz ve Çaylak, 2009, s. 369). Bu sebeple üstün yeteneklilerin eğitimine yönelik programların hayat bulması için bu bireylerin özellikleri ve gereksinimleri ile ilgili ülke genelinde farkındalığın oluşmasına gerek duyulmaktadır (Levent, 2012, s. 29).

Üstün yetenekli bireyler, seviyede zihinsel uyarılmaya, kompleks bilgileri hızlı şekilde öğrenmeye ve belirli basamaklara ayırmaya, ilgilendiği konuları derinlere inerek araştırmaya ve incelemeye gereksinim duyarlar. Bu özelliklerin yanı sıra düşünme ve ifade etmede netlik arama, konular üzerinde derinlemesine uzun süre çalışma arzusu, özgür ve ilgi alanları yönünde hareket etme, yaşça kendinden büyüklerle ilişki kurabilme kabiliyetleri bulunmaktadır. Ayrıca özel yeteneklerinin desteklenmesi ve onaylanması, zihinlerinin zorlanması, meraklarının gidermesi, hayallerini ve yaratıcılıklarını pratiğe dökmeleri üstün yetenekli çocukların gelişimi için çok önemlidir.

Üstün yetenekli bireylerin bu gereksinimlerini karşılayabilmek için ilgi ve yeteneklerini gün yüzüne çıkarıp geliştirecekleri, esnek ve yaratıcılıklarını ön plana çıkaracakları düzenlemeler içinde çalışabilecekleri ve katılımlarını rahat yapabilecekleri bir sınıf ortamında çalışacakları imkânlar verilmesi gerekmektedir (Dağlıoğlu, 2010, s. 186). Bütün bunlar dikkate alındığında üstün yetenekli çocukların özelliklerine uygun farklılaştırılmış bir eğitime ihtiyaç duydukları görülmektedir. Dolayısıyla üstün yeteneklilik normalden farklı olarak eğitim gerektiren bir özel eğitim alanıdır ve özel gereksinim türünün özelliklerine göre çeşitli eğitimsel, hukuki ve gelişimsel tedbirler alınmasını gerektirmektedir.

İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin 26. Maddesi “*Herkes eğitim hakkına sahiptir. Eğitim, en azından ilk ve temel eğitim aşamasında parasızdır. İlköğretim zorunludur. Teknik ve mesleki eğitim herkese açıktır. Yükseköğretim, yeteneklerine göre herkese tam bir eşitlikle açık olmalıdır.*” (URL-2, 1948) Ayrıca; Çocuk Hakları Sözleşmesinin 28. Maddesi ile “*Taraf devletler, çocuğun eğitim hakkını kabul ederler ve bu hakkın fırsat eşitliği temeli üzerinde tedricen gerçekleştirilmesi görüşüyle özellikle ilköğretimi herkes için zorunlu ve parasız hale getirirler; ortaöğretim sistemlerinin genel olduğu kadar mesleki nitelikte de olmak üzere çeşitli biçimlerde örgütlenmesini teşvik ederler ve bunların tüm çocuklara açık olmasını sağlarlar ve gerekli durumlarda mali yardım yapılması ve öğretimi parasız kılmak gibi uygun önlemleri alırlar; uygun bütün araçları kullanarak, yükseköğretimi yetenekleri doğrultusunda herkese açık hale getirirler; Eğitim ve meslek seçimine ilişkin bilgi ve rehberliği bütün çocuklar için elde edilir hale getirirler*” ifadeleri yer almaktadır (URL-1, 1990). Bunlara paralel olarak Türkiye’de de yaşayan bireylerin eğitim hakkı, Anayasamızın 10. Maddesi olan “*Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasî düşünce, felsefî inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir*” ve 42. Maddesi olan “*Kimse eğitim ve*

öğrenim hakkından yoksun bırakılamaz... Devlet, durumları sebebiyle özel eğitime ihtiyacı olanları topluma yararlı kılacak tedbirleri alır.” ile korunma altına alınmıştır (URL-12, 1982; URL-13, 1982). Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği’nin 28. Maddesinde ise *“Okul ve kurumlarda üstün yetenekli öğrenciler için özel araç-gereçler ile eğitim materyalleri sağlanarak özel eğitim desteği verilmesi amacıyla destek eğitim odası açılır”* ifadesi ile de doğrudan üstün yetenekli olarak tanılanan çocukların her kademedeki ihtiyaç duydukları eğitimsel tedbirlerin alınması gerektiğinin altı çizilmektedir (URL-4, 2006). Sonuç olarak hukuki anlamda özel eğitim bağlamında üstün yetenekli çocukların eğitim alabilmeleri konusunda gerekli tedbirlerin alınması ile ilgili pek çok hükümle devlet tarafından koruma altına alındıkları görülmektedir.

Üstün yetenekli bireylerin eğitiminde gerçekleştirilen programların artılarının ve eksilerinin hesabı ve tartışmaları dünya genelinde sürmektedir. Bu sebeple tek bir eğitim programına bağlı kalınması yerine, programların çerçevelerinin ve faydalarının göz önünde bulundurulduğu, farklı pozisyonlara ve çağa uygun yaklaşımların tercih edilmesinin daha realist ve faydalı olacağı görülmektedir (URL-16, 2010).

Normal okullarda uygulanan öğretim programının üstün yeteneklilerin eğitim gereksinimlerini karşılamadığı, programın çok yönlü ve yaratıcılığı ön plana çıkaracak unsurlar barındırması gerektiği birçok eğitimci ve araştırmacı tarafından kabul görmektedir. Ayrıca bu dinamiklerden biri olan zaman da üstün yetenekli bireylerin programları ile bilişsel gelişimlerine destek verecek şekilde düzenlenmeli ve bireylerin gelişimsel seviyelerine göre olmalıdır. Günümüzde üstün yetenekli bireylerin eğitim gereksinimleri; hızlandırma, gruplama ve zenginleştirme yöntemleriyle desteklenmektedir (Baykoç Dönmez, 2011, s. 291-292).

2.5.1. Hızlandırma

Programın çeşitli uyarlamalar yoluyla normal süresinden daha önce tamamlanmasıdır. Bireyin okula erken başlaması, sınıf atlaması, ders atlaması, sınıf birleştirmesi, eğitim programını normal süresinden daha kısa zamanda tamamlaması, ek kurslar alması ve seminerlere katılması ve grup toplantılarına katılması gibi birçok şekilde gerçekleştirilebilmektedir.

Anne babalar, öğretmenler ve yöneticiler çoğunlukla üstün yetenekli bireylerin hızlandırma programına katılma konusunda yeterli sosyal, duygusal, fiziksel ve devinimsel olgunluk yönünden eksik olduklarını düşünmektedir. Bunun yanı sıra

hızlandırma yöntemi bireyin akranlarıyla iletişim kurma ihtiyaçlarına yanıt verememektedir. Üstün yetenekli bireyler bu programda bağımsız çalışma yeteneğinden yoksun olsa da sıkılmamaktadır. Bu sebeple, hızlandırma programına çok istekli katılmaktadır (Ersoy ve Avcı, 2004, s. 203; MEB, 2007, s. 34).

2.5.2. Gruplama

Yetenekleri açısından benzer özellikler gösteren bireylerin, bir arada çalışabilmeleri için sınıf içi veya sınıf dışı uzun veya kısa zamanlı çeşitli gruplamalar yapılmasıdır. Gruplama yönteminin; kaynak merkezlerinde, kaynak odada, özel bir okulda veya sınıfta gruplandırma; kümeleme, çalışma merkezlerinde yapılan çalışmalar, özel yaz kursları şeklinde uygulamaları mevcuttur. Bu şekilde özel gruplamalar uygun bir şekilde planlanıp, düzenlendiğinde üstün yetenekli bireylerin özel yeteneklerini geliştirme konusunda başarı sağlandığı ve uygulamaların benlik kavramlarının gelişimine katkı sağladığı görülmektedir. Bu yöntemle oluşturulan özel gruplamaların üstün yetenekli bireylerin gereksinimlerini karşılamakla birlikte, özel sınıf ve özel okul gruplandırmalarının haricindeki uygulamalarda, gruplama çalışmasına, hızlandırma ve program zenginleştirme çalışmalarının da eklenmesinin üstün yetenekli bireyler için daha faydalı olduğu görülmektedir. (Baykoç Dönmez, 2011, s. 292; Ersoy ve Avcı, 2004, s. 203-204; MEB, 2007, s. 34)

2.5.3. Zenginleştirme

Zenginleştirme, süreç ve içeriğe ilişkin amaçlara ulaşma yöntemlerini kapsamaktadır. Sürece bağlantılı amaçlar yaratıcı düşünme, problem çözme, kritik düşünme, bilimsel düşünmeyi içermektedir. İçerik ise, süreçlerin geliştirildiği ders konuları, projeler ve etkinliklerdir (Baykoç Dönmez, 2011, s. 292-293). Zenginleştirmede temelini, normal sınıflarda üstün yetenekli bireylerin özelliklerine ve ihtiyaçlarına uygun uyarlamalar yapılması oluşturmaktadır. Bu temelin oluşabilmesi için normal sınıf içerisinde farklılaştırılmış öğrenme deneyimlerinin planlanmasına gerek duyulmaktadır. Zenginleştirme dikey ve yatay olmak üzere iki türlü yapılmaktadır. Dikey zenginleştirmede konuyla alakalı derinlemesine çalışmalar yapılırken, yatay zenginleştirmede etkinlik ve ders türünün artırılması söz konusudur.

1930'lu yıllardan bu yana uygulanan zenginleştirme yönteminin üstün yetenekli bireylere yaşıtlarıyla birlikte olup sosyalleşmesi açısından katkı sağladığı görülmekle birlikte yöntemlerle ve düzenlemelerle karşılaştırıldığında yüksek seviyede bir performans ortaya çıkarmadığı görülmektedir. Bu yaklaşımın hayata geçirebilmesi ve

fayda sağlayabilmesi için öğretmenin konuyla alakalı yeterliliğe sahip olması gerekmektedir. Bu uygulama kapsamında, proje çalışmaları, üst düzey sınıf dışı öğretim çalışmaları, konuşmacı konuklar çağırma, üst seviyede materyallerle çalışma ve düşünme süreçlerinin uygulamaları gerçekleştirilebilmektedir (Ersoy ve Avcı, 2004, s. 203-204; MEB, 2007, s. 33).

2.6. Üstün Yetenekli Çocukların Aileleri ve Ailelerinin Karşılaştıkları Sorunlar

Toplumun en küçük kurumu olan aile, çocuğun gelişiminde ve yetiştirilmesinde; özellikle yaşamın ilk yıllarında çok önemli bir yer tutmaktadır. Üstün yetenekli yetiştirilmesinde ise aileye çok daha büyük sorumluluklar ve görevler düşmektedir. Türk Medenî Kanunu'nun 340. maddesinde “*Ana ve baba, çocuğu olanaklarına göre eğitirler ve onun bedensel, zihinsel, ruhsal, ahlâkî ve toplumsal gelişimini sağlar ve korurlar. Anne ve baba çocuğa, özellikle üstün ve özel yeteneği olanlarla, bedensel ve zihinsel özürlü olanlara, yetenek ve eğilimlerine uygun düşecek ölçüde, genel ve meslekî bir eğitim sağlarlar*” (URL-14, 1965). ifadesi ile ailenin özel eğitim ile ilgili mükellefiyeti ifade edilmiştir (Özbay, 2013, s. 73). Üstün yetenekli çocuklara sahip olan aileler ile ilgili yapılan çalışmalar, ebeveynlerin çocuklarının potansiyellerini en üst düzeye çıkarabilmek için öncelikle onları birey olarak görmeleri, beraber verimli zaman geçirmeleri, iyi bir iletişim kurmaları, şeffaf ve esnek olmaları, özgürce düşünmelerine imkân tanımları, yaratıcılıklarını desteklemeleri ve yeni durumlara adapte olma konusunda isteklendirmeleri gerektiğini ortaya koymuştur.

Sadece özel yetenekleri ve alanlarıyla değil aynı zamanda kişilik özellikleri ve dünya görüşleriyle de diğer yaşlılarında ayrılan üstün yetenekli çocukların aileleri de birçok açıdan sıra dışıdır. Ailelerin bu durumu dikkate alarak, çocuklarının bireysel özelliklerine ve gereksinimlerine yanıt veren özelliklere sahip olması gerekmektedir. Üstün yetenekli çocukların gelişimi ne kadar hızlıysa, ailelerin çocuklarının özel gereksinimlerine yönelik sorumlulukları da o kadar artmaktadır.

Üstün yetenekli çocuğa sahip olan ailelerin karşı karşıya kaldıkları en önemli güçlük, çocuklarının gelişimlerini desteklemenin zor olduğunu düşünmeleri ve bu sebeple kendilerini çaresiz hissetmeleridir. Üstün yetenekli çocukların bazı gereksinimlerinin akranlarından farklı olması, ailelere bu gereksinimleri karşılamak için olanaklar bulmada ve oluşturmada ağır sorumluluklar yüklemektedir. Üstün yetenekli çocukların gereksinim duyduğu fırsatlar okullarda, sınıfında, oyun gruplarında ve diğer ortamlarda ortaya

çıkamayabilir. Bu durum anne babaları çocuklarının sahip olduğu potansiyele uygun okul, ortam ve hizmetleri bulmak zorunda bırakmaktadır.

Üstün yetenekli çocukların bütün gereksinimleri karşılansa dahi aileler bazen çocuk yetiştirme konusunda başarısız olabilirler. Çocukların aileler tarafından aşırı derecede korunması ve ailelerin çok fazla beklenti içerisinde olması, çocuklarda aşırı kaygının oluşmasına sebep olmaktadır. Ayrıca anne baba arasında yaşanan çatışmalar, çocuğa karşı gösterilen kararsız, birbirinin tersi davranışlar; aile içinde iletişimin, paylaşımın ve bağların zayıf olması, aile hayatının sadece anne veya baba hakimiyetine dayalı olması ve sürekli kontrol altında olması; sert tavırların gösterilmesi ve demokratik tutumdan uzak olunması üstün yetenekli çocukların gelişimini olumsuz yönde etkilemektedir (Alemdar ve Dağlıoğlu, 2010, s. 849-853).

Üstün yetenekli çocukların sahip olduğu farklılıklar ve ihtiyaçlar, ailelerinin de birtakım güçlükler yaşamasına sebep olmaktadır. Üstün yetenekli çocukların ailelerinin karşılaştıkları sorunlar genel olarak şu şekilde sıralanabilir:

- Çocuğun gelişimi konusunda yeterli bilgiye sahip olmamaları ve ne yapacağını bilememeleri,
- Çocuklarının farklı isteklerini, yönelimlerini ve ilgilerini karşılamada güçlük yaşamaları,
- Kendilerine yöneltilen çok fazla sayıda soru karşısında cevap vermekte zorlanmaları; verdikleri cevaplardan çocuklarının tatmin olmaması sebebiyle yetersiz kaldıklarını hissetmeleri,
- Çocuklarının istekleri, memnuniyetsizlikleri ve çok konuşmaları konusunda sabırlı olamamaları,
- Çocuklarının kardeşi, yaşlıları ve çevresiyle yaşadığı uyumsuzluklarda çözüm bulamamaları,
- Arkadaş edinmekte güçlük çeken çocuklarının tek muhatabı olmaları nedeniyle çocuk tarafından akran olarak algılanmaları ve böyle muamele görmeleri,
- Karar mekanizmasının çocuk olması ve kontrolün onun elinde olması,
- Çocuklarının gereksinimlerini karşılayacak zamanı ve parayı ayıramamaları,

- Rehberlik edememeleri ve sosyal imkânlar sağlayamamalarından kaynaklanan sorunlar (Erden, 2004, s. 19-20).

Üstün yetenekli çocukların ailelerinin, karşılaştıkları bu sorunlarla mücadele edebilmesi için aile eğitimleri, üstün yetenekli çocuklara uygulanan eğitim programının bir parçası olarak görülmeli ve gerçekleştirilen faaliyetler içerisinde ailelere yönelik eğitimler de yer almalıdır. Aile eğitimi konusunda başta üniversiteler, okul-aile birlikleri, uzman sivil toplum kuruluşları, dernekler, yerel yönetimler ve medya olmak üzere farklı paydaşlar oluşturulmalı ve onlarla iş birliğine gidilmesi gerekmektedir.

2.7. Üstün Yetenekli Çocukların İhtiyaçları ve Karşılaştıkları Sorunlar

Üstün yetenekli çocuklar yaşitlarına göre normal standartlardan nitelik ve nicelik olarak farklı içsel deneyimler ortaya koymaktadırlar. Bu özellikler yanında birçok başa çıkılması, aşılması gereken sonuçları da getirmektedir. Yaşantılarının birçok safhasında kendilerine güçlük çıkaran bu deneyimler; mükemmeliyetçilik, düşük benlik algısı, aşırı rekabetçilik, kaygı ve kendini aşırı eleştirme, kimlik karmaşası ve sosyal izolasyondur. Bu bağlamda yapılan araştırmalar üstün yeteneklilerin normal gelişim gösteren çocuklarla karşılaştırıldığında daha fazla psikolojik ve duygusal problemler ile karşı karşıya kaldıklarını göstermektedir. (Tohum ve Tortop, 2018, s. 92)

2.7.1. Üstün Yetenekli Çocukların İhtiyaçları

Üstün yetenekli çocukların gelişim alanındaki ihtiyaçları normal gelişim gösteren akranlarına göre farklılık göstermektedir. Üstün yeteneklilerin zihinsel konulardaki heyecanı, zorluklarla mücadele azmi, üretim kabiliyeti, keşfetme hevesi ve yaratıcılık açısından ihtiyaç ve beklentileri yaşitlarıyla karşılaştırıldığında daha üst seviyededir. Üstün yetenekli çocukların ihtiyaç ve beklentileri genel olarak şu şekildedir:

- Bir birey olarak gelişimlerini her yönüyle tamamlamaya gereksinim duyarlar.
- Çevresindekiler tarafından dikkate alınmak, tanınmak ve anlaşılmak isterler.
- Anne babaları tarafından sevimlerinin nedenini başarılı ve yetenekli olmaları olarak görmeleri devamlı başarılı ve en iyi olma kaygısına sebep olur ve durum huzursuzluk ve güvensizliği beraberinde getirir.

- Yeteneklerinden faydalanabilecekleri ve kendilerini gösterebilecekleri bir eğitim modeli içerisinde alınmadıklarında yetenekleri körelebilir ve içe kapanık bir hale gelebilirler.
- Bir bütün olarak ele alınıp değerlendirilmeye ve üstün yetenekli olduğu alanların haricinde de fiziksel, sosyal, duygusal gereksinimleri ve özellikleri olduğunun fark edilmesine ihtiyaç duyarlar.
- Diğer çocuklar gibi sosyal ve fiziksel aktivitelerde bulunmaya gereksinim duyarlar.
- Yeteneklerini geliştirebilecekleri bir eğitim modelinin yanında gelişimlerini sürdürebilecekleri çevre koşullarının oluşturulmasına ihtiyaç duyarlar.
- Kendileriyle ortak özellikler gösteren ve benzer yeteneklere sahip olan, farklı yaş gruplarından çocuklarla iletişime geçmeye ihtiyaç duyarlar.
- Yönlendirilmekten hoşlanmazlar ve direktifler doğrultusunda hareket etme eğiliminde bulunmazlar.
- Kendi özelliklerinin lideri olmaktan hoşlanırlar ve yeteneklerini sadece kendileri yönetmek isterler.
- Bitmek bilmeyen öğrenme hevesleri ve bilgiye ulaşma istekleri sebebiyle çevrelerinde daha fazla bilgi kaynağının bulunmasına ihtiyaç duyarlar.
- Devamlı benzer faaliyetler içerisinde bulunmaktan ve rutin çalışmalardan hoşlanmazlar. Bu sebeple yenilikçi, yeteneklerini geliştirebilecekleri etkinliklerde bulunmaya ihtiyaçları vardır.
- Okuldaki dersleri çok fazla çaba harcamadan takip edebildikleri için planlı ve uzun süreli ders çalışma alışkanlığı edinemezler. Bu sebeple, eğitim hayatlarının başlangıcından itibaren planlı ve uzun süreli çalışma alışkanlığını kazanma konusunda rehberlik edilmesine ihtiyaç duyarlar.
- Zaman baskısı altında çalışmakta zorlanmaları sebebiyle kendi zamanlarını kendilerinin yönetmelerine ihtiyaçları duyarlar.
- Farklılıklarını sergileyebilecekleri, yeteneklerini ortaya koyabilecekleri ve kendilerini geliştirebilecekleri bir okula; gereksinimleri doğrultusunda geliştirilmiş ve farklılaştırılmış bir eğitim programına ihtiyaç duyarlar (Özbay, 2013, s. 42-46).

2.7.2. Üstün Yetenekli Çocukların Karşılaştıkları Sorunlar

Üstün yetenekli çocukların karşılaştıkları sorunlar genel olarak şu şekildedir:

- Okulda karşılaştığı problemleri öğretmenin betimlediği çerçevenin dışına çıkarak kendi usulüne göre çözmesi sebebiyle otoriteye karşı saygısız davrandığı düşünüldüğünde kendini tehdit altındaymış gibi hissederler.
- Farklı özellikleri sebebiyle sınıfta çok fazla dikkat çekebilirler.
- Rutin çalışmalardan ve ödevlerden çok çabuk sıkılırlar ve verilen görevi tamamlamadan bırakabilirler. Bu davranış sebebiyle sınıf içerisinde derse katılım göstermeyen, davranış problemleri olan ve arkadaşlarına olumsuz rol model olan bir çocuk olarak düşünülür.
- Sahip oldukları üst seviyedeki enerji yanlış şekilde dikkat eksikliği ve hiperaktivite olarak algılanmaya sebep olur.
- Bazen ilgi alanına giren bir konuyu derinlemesine inceler, uzun soluklu yoğunlaşır ve ayrıntılar içinde kaybolur. Bu sebeple işlerini tamamlayamadığı zamanlarda hayal kırıklığı yaşar ve çevresindekilere de yaşatırlar.
- Başarısızlıktan çok çabuk etkilenebilirler.
- Sosyal becerileri düşünce düzeyiyle birlikte yürümediği için çoğunlukla zor durumda kalırlar. Yetişkinler arasında düşünme olgunluğu sergilediklerinde ise yetişkinler tarafından kabul görüp onaylanmazlar.
- İşleri kendi bildikleri gibi yapmak istemeleri ve tavsiyelere çoğunlukla kapalı olmaları sebebiyle hataya düşerler.
- Bazen gereğinden fazla yenilikçi olabilirler.
- Sınıf düzeyinin üstünde sözcükler kullanması, diğer çocuklar tarafından kendini beğenmiş biri olarak algılanmasına sebep olur ve dışlanırlar.
- Aşırı derecede otoriter olabilirler ve bu durum diğer fikirlere önem vermesini engelleyerek iletişim problemlerine sebep olur (Özbay, 2013, s. 39-41).

2.8. Üstün Yetenekli Çocuklara Eğitim Veren Kurumlar ve Tarihsel Gelişimi

Dünyada üstün yetenekli çocuklarla ilgili eğitim veren ülkelere ve kurumlara baktığımızda başta ABD’de International Baccalaureate (IB), Study of Mathematically Precocious Youth and Talent Search (SMPY) ve Center for Talented Youth (CTY) gibi program ve okullar gelmektedir. İngiltere’de ise National Association for Curriculum Enrichment ve National Assodation for the Gifted Children adlı dernekler yer almaktadır. Almanya’da üstün yeteneklilere yönelik olarak Gesellschaft für das hochbegabte Kind (DGhK) kurulmuştur. Hollanda’da Center for the Gifted (CFG) ve European Counsil for High Ability (ECHA) mevcuttur. Bu ülkelerin dışında Avustralya, Azerbaycan, İsveç, Norveç, Danimarka, Rusya, Kanada, Ukrayna, Slovakya, Slovenya, Romanya, Polonya, İsrail ve Çin’de de üstün yetenekli çocuklarla ilgili eğitim verilmektedir (Kontaş ve Yağcı, 2016, s. 904).

Tarihi açıdan üstün yetenekli bireylerin eğitimi konusunda tecrübe sahibi olan ülkemizde (Bakioğlu ve Levent, 2013, s. 31-44) Cumhuriyet öncesi dönemde, Sultan II. Murat döneminde Edirne şehrinde Saray Okulu kurulmuş ve Enderun’un temeli oluşturan okulda ele geçirilen ülkelerdeki üstün yeteneklere sahip çocuklar, nitelikleri doğrultusunda özel bir eğitime alınmışlardır. Sultan II. Murat dönemini takip eden dönemlerde Enderun daha da gelişmiş devletin nitelikli insan gücünü karşılayan bir merkez haline gelmiştir (Çağlar, 2004, s. 111-113). Osmanlı Devleti’nin yönetim, mali, askeri, mimari, sanat ve ekonomi gibi birçok alandaki yetişmiş insan gücünü karşılayan bu okullar devletin parçalanmasıyla birlikte zamanla ortadan kalkmıştır.

Cumhuriyetin kurulmasından sonra gerçekleştirilen ilk çalışma, 1929 yılında MEB tarafından hayata geçirilen 1416 sayılı “*Ecnebi Memleketlere Gönderilecek Talebe Hakkında Kanun*” isimli yasadır. İlk olarak yeni kurulan Cumhuriyet’in teknik eleman gereksinimini karşılama hedefiyle yurt dışına öğrenci yollanırken, ülkenin gereksinimlerinin değişmesiyle birlikte bu yasanın da kapsamında da değişikliğe gidilmiştir. Bu yasa günümüzde geçerliliğini muhafaza etmekle birlikte, daha çok bilim ve sanat alanlarında lisansüstü bursları sağlamaya dönmüştür. Yasa kapsamında, 1999 senesinden bu yana üstün yetenekli bireylerin eğitimi alanında yüksek lisans ve doktora programlarına girmek isteyen öğrenciler yurt dışındaki üniversitelere gönderilmektedir (Ayaş vd., 2015).

1948-1978 seneleri arasında hayata geçen “*İdil Biret-Suna Kan Yasası*”, 1957 senesinde “*6660 Sayılı Müzik ve Plastik Sanatlarda Olağanüstü Yetenek Gösteren*

Çocuklar Hakkında Kanun” olarak çerçevesi genişletilerek yürürlüğe girmesi müzik ve sanat alanında üstün yeteneği olan bireylerin eğitim alması konusunda gerçekleştirilen önemli atılımlardan biridir. 1960-1965 senelerinde ise Ankara Ergenekon İlkokulu’nda üstün yetenekliler için özel sınıflar ve türdeş yetenek sınıfları oluşturulmuştur. 1964 senesinde Fen ve Matematik gibi sayısal alanlarda yeteneği olan kişileri sınav yoluyla alacak Ankara Fen Lisesi hayata geçirilmiştir. 1989 senesinde güzel sanatlar alanında üstün yeteneği olan bireylerin eğitim alacağı Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi kurulmuş, 1990 senesinde ise Sezai Türkeş ailesinin üstün yeteneğe sahip bireyler için kurduğu İnanç Vakfı’na ait parasız yatılı okullara sahip İnanç Lisesi hayata geçmiştir. 1991-1992 seneleri arasında Yeni Ufuklar Koleji kurulmuş, 1993 senesi içinde ebeveynlerin, uzmanların, eğitimcilerin ve iş adamlarının da içerisinde bulunduğu bir grup tarafınca İstanbul’da Türkiye Üstün Yetenekli Çocuklar Eğitim Vakfı hayata geçirilmiştir (Kontaş ve Yağcı, 2013, s. 904). Aynı yıl ülkemizde üstün yeteneğe sahip olan bireylerin eğitimiyle alakalı kalıcı çalışmalar başlamış ve Bilim Sanat Merkezleri projesi hayat bulmuştur. Üstün yetenekli bireylere en uygun eğitimi verebilmek amacıyla, farklı ülkelerde kullanılan eğitim modellerin incelenmiş, ülkemizin sahip olduğu eğitim, sosyal, kültürel ve ekonomik şartlar göz önüne alınarak ülkemizin durumuna uygun bir model oluşturulmuştur. Bu model Necate Baykoç Dönmez’in yapmış olduğu çalışmalarda “*Ek Ders Uygulama Okulu*” olarak, sonrasında ise Bilim ve Sanat Merkezi olarak isimlendirdiği, pilot uygulaması Ankara, İstanbul, İzmir, Bayburt ve Denizli illerinde gerçekleştirilen bir uygulamadır (Baykoç Dönmez, 2004, s. 71-72). MEB’in 2016 yılında yayınladığı yönergesinde Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü’ne bağlı BİLSEM’lerin tanımı şu şekilde yapılmıştır: “*Bilim ve Sanat Merkezi, okul öncesi, ilköğretim ve orta öğretim kurumlarına devam eden üstün veya özel yetenekli öğrencilerin örgün eğitim kurumlarındaki eğitimlerini aksatmayacak şekilde bireysel yeteneklerinin bilincinde olmalarını ve kapasitelerini geliştirerek en üst düzeyde kullanmalarını sağlamak amacıyla açılmış olan bağımsız özel eğitim kurumudur*” (MEB, 2016, s. 76). Ülkemizde 2019 senesi itibarıyla üstün yeteneğe sahip öğrencilerin okul saatleri haricinde normal gelişim gösteren akranlarıyla kopuş yaşamadan, yeteneklerine göre eğitim gördükleri 81 ilde 116 BİLSEM yer almaktadır.

2000’li seneler üstün yeteneğe sahip bireylerin eğitimi alanında yapılan çalışmaların yoğunlaştığı senelerdir. 2002 senesinde Beyazıt İlköğretim Okulu Üstün Zekâlıların Eğitimi Projesi çerçevesinde MEB ve İstanbul Üniversitesi arasında yapılan

protokol göre, Beyazıt Ford Otosan İlköğretim Okulu, uygulama okulu olarak seçilmiştir. Üstün yeteneğe sahip öğrencilerin sosyal, duyuşsal ve zihinsel alanlardaki ihtiyaçlarını karşılamak için başlatılan zenginleştirilmiş ve farklılaştırılmış bir eğitim programıyla; üstün yetenekli öğrencilere normal gelişim gösteren akranlarından ayırmadan eğitim vermeye çalışılmıştır. Okulda verilen eğitim öğretim, üstün yetenekli öğrencilerin seviyesi baz alınarak düzenlenmiştir. Üstün yetenekli öğrencilere yönelik tek devlet ilköğretim okulu olan, Beyazıt İlköğretim Okulu'nda gerçekleştirilen bu uygulama 2013 senesinde sonlandırılmıştır.

2007-2008 senesinde, Anadolu Üniversitesi ve TÜBİTAK desteğiyle Anadolu Üniversitesi Üstün Zekâlıların Eğitimi Anabilim Dalı Başkanlığı'nca Üstün Yetenekliler Eğitim Programları (ÜYEP) hayata geçirilmiştir. Hedefi, üstün yeteneğe sahip olan öğrencileri tanılamak, onların entelektüel potansiyellerini en üst seviyeye ulaştırmalarına destek olacak farklılaştırılmış eğitimi ve rehberlik hizmetlerini vermek ve kabiliyetlerini pozitif yönde kullanmalarına destek olmak olan ÜYEP'te öğrenciler, bilim insanlarından ve üniversitede görev yapan öğretim üyelerinden eğitim almaktadır.

İlk olarak 2009 senesinde Ankara Üniversitesi bünyesinde, üniversitelerin toplumun her kesimleriyle iletişime geçmesi, kaynaşması ve üretim faaliyetinde bulunması gerektiği düşüncesiyle başlatılan Çocuk Üniversitesi Projesi'ni birçok üniversite takip etmiştir. Çocuk üniversitelerinde gerçekleştirilen eğitimler, üniversitelerin ilgili bölümlerinde görev yapan öğretim üyelerinin yanında ilgili alanlarda yüksek lisans veya doktora yapan, pedagojik formasyonu olan öğrencilerce gerçekleştirilmektedir. İstanbul Üniversitesi Çocuk Üniversitesi'nden başka Ankara Üniversitesi, Ege Üniversitesi, Anadolu Üniversitesi, Mersin Üniversitesi, Trakya Üniversitesi, İnönü Üniversitesi, Sinop Üniversitesi, Namık Kemal Üniversitesi, Bilgi Üniversitesi, Uludağ Üniversitesi Çocuk Üniversiteleri ile Enderun Çocuk Üniversitesi çalışmalarına sürdürmektedir.

Üstün yeteneğe sahip çocukların daha erken yaşlarda fark edilmesi ve desteklenmesi amacıyla yapılan diğer bir çalışma ise Üstün Zekâlılar Eğitim Enstitüsü'dür. Gereksinim duyulan akademik, sosyal ve psikolojik desteğin verilmesi ve eğitim faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi, öğretmenlerin ve ailelerin bilinçlendirilmesine dönük çalışmaların yapılması ve üstün yeteneğe sahip çocukların eğitiminin devlet politikası olarak benimsenmesi, ulusal eğitim standartlarının uygulanması bu enstitünün hedefleri arasındadır. Yurt dışındaki ve yurt içindeki kurumlarla iş birliği içerisinde

çalışmaların yapıldığı programda üstün yeteneğe sahip öğrencilerin zekâ, yetenek ve ilgi alanları tespit edilerek zenginleştirme ve gruplama gibi modellerle geliştirilmesi amaçlanmaktadır (Kömürlü ve Özmen, 2013, s. 49-50).

2006 ve 2010 senelerinde gerçekleştirilen Millî Eğitim şuralarında üstün yetenekli bireylerin eğitimi konusunda önemli adımlar atılmıştır. 2009 senesinde, MEB ve TÜBİTAK'ın iş birliğiyle Üstün Yetenekli Bireylerin Eğitimi Strateji ve Uygulama Planı (2009-2013) hazırlık toplantısı yapılmış ve ardından; MEB, TÜBİTAK ve üniversitelerin iş birliğiyle birçok konferans ve çalıştay düzenlenmiştir. 2012 senesinde milletvekillerinden yer aldığı bir araştırma komisyonu üstün yeteneklilerle ilgili dünya genelindeki ve ülkemizdeki çalışmaları incelemiş ve neticesinde ayrıntılı bir rapor hazırlamıştır (URL-15, 2012). 2013 senesinde, “*Özel Yetenekli Bireyler Strateji Uygulama Planı 2013-2017*” ismiyle oluşturulan çalışmada, Üstün yeteneklileri tanılama, eğitme, eğitimcilerini yetiştirme, eğitim ortamlarını düzenlenme ile ilgili yapılması gerekenlere yer verilmiştir (MEB, 2013a). Bu çalışmanın sonrasında MEB tarafından, “*Özel Yetenekli Bireylerin Eğitimi Strateji ve Uygulama Klavuzu*” yayımlanmış, üstün yeteneklilerin eğitiminin ve gerçekleştirilecek uygulamaların nasıl olması gerektiği noktalarına açıklık getirilmiştir (MEB, 2013b). Millî Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü 2015 senesinde, “*Destek Eğitim Odası Açılması Genelgesi*”ni yayımlamıştır. Bu genelgede, özel eğitime ihtiyacı olan öğrenciler ve özel yeteneğe sahip öğrencilerin öğrenim gördüğü okullarda ve kurumlarda destek eğitim odası açılmasının zorunlu olduğu belirtilmiştir (MEB, 2015).

2.9. İlgili Yayın ve Araştırmalar

Aslıhan Avcı'nın hazırlamış olduğu “*Anne-Babaların Üstün Yetenekli Çocuklarının Farkındalıklarına İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi*” adlı yüksek lisans tezinde anne ve babaların üstün yetenekli çocuklarının farkındalıklarına ilişkin düşüncelerinin neler olduğu belirlenmeye çalışılmıştır. Bu çalışmada Türkiye genelinde 21 BİLSEM'den 8 ve 9 yaş arasındaki 2. ve 3. sınıf öğrencilerin olduğu 6 BİLSEM'de öğrencilerin anne-babaları, araştırma kapsamını oluşturmaktadır. Araştırmanın amacına uygun olarak hazırlanan anket formu ile elde edilen verilerin incelenmesi neticesinde ailelerin çocuklarının üstün yetenekli olduğunu fark etmesine etki eden gözlemlerinde; annenin ve babanın yaşı ve bilişsel gelişim özellikleri, ailelerin gelir seviyesi ve bilişsel gelişim özellikleri arasında anlamlı farklar bulunmuş; ailelerin çocuklarında izledikleri

gelişim özellikleri ile BİLSEM'deki bazı eğitim alanları içerisinde farklar olduğu belirlenmiştir (Avcı, 2015).

Didem Özkan'ın “*Yönetici, Öğretmen, Veli ve Öğrenci Görüşlerine Göre Bilim ve Sanat Merkezlerinin Örgütsel Etkinliği*” isimli yüksek lisans tezinde ülkemizde üstün yeteneğe sahip olan çocuklara eğitimini üstlenen Bilim ve Sanat Merkezleri'nin örgütsel etkililiğinin amaç, örgütlenme, süreç ve iklim alanında; yönetici, öğretmen, veli ve öğrenci görüşlerine göre incelenmesi ve değerlendirilmesi hedeflenmiştir. Çalışmada 2007 senesi Aralık ayından itibaren ülkemizin 33 ilinde çalışmalarını sürdüren 35 BİLSEM'de görevli 91 yöneticinin tamamına, 467 öğretmenden 271'ine, 5056 öğrenciden 479'una, 5056 veliden de 329'una olmak üzere toplam 1170 kişiye ulaşılmıştır. Araştırmada BİLSEM'lerde uygulanan eğitim programının MEB tarafından hazırlanıp TÜBİTAK ve üniversiteler gibi kurumlarca zenginleştirilmesine gereksinim olduğu, öğretmen ve yöneticilerin gelişimlerine katkıda bulunacak üstün yetenekli bireylerin eğitimi ile ilgili hizmet içi eğitim kurslarını yeterli bulunmadığı, BİLSEM'ler arası öğretmen atamalarının yapılamamasının alanda uzmanlaşmış öğretmenlerin görevlendirilmesi yönünden BİLSEM'lerin etkililiğini düşürdüğü, kıdemsiz yöneticilerin BİLSEM'lerin örgütlenme boyutunu daha etkili bulduğu, velilerin BİLSEM'lerde çocuklarının yetenekleri yönünden yeterince yönlendirilmediğini ve BİLSEM'de yeterli seviyede araştırmayla ilgili çalışmalar gerçekleştirilmediğini belirttiği ve çocuklarının BİLSEM'e ulaşımalarında problemlerle karşılaştıkları; öğrencilerin ise BİLSEM'lerin sorgulama becerilerine gerektiği kadar katkı sağlamadığı, BİLSEM'lerde kantin olmasına gereksinim duydukları, danışman öğretmenlerinin ev ve okul ziyaretlerinde bulunmadıkları sonuçlarına ulaşılmıştır (Özkan, 2009).

Fazilet Karakuş “*Üstün Yetenekli Çocukların Anne Babalarının Karşılaştıkları Güçlükler*” adlı çalışmasında üstün yetenekli çocuğa sahip anne babaların yaşadıkları güçlükleri belirlemeye çalışmıştır. Çalışmada çocukları 2008-2009 eğitim öğretim yılında Adana Bilim ve Sanat Merkezi'ne devam eden 97 aileye ulaşılmış, velilerin üstün yetenekli bir çocuğa sahip olmakla alakalı olarak karşı karşıya güçlükler, Adana Bilim ve Sanat Merkezi ile ilgili görüşleri ve çocuğun merkeze devamı ile ilgili yaşadıkları güçlükler, bu konulardaki beklenti ve çözüm önerileri açık uçlu sorular vasıtasıyla ortaya çıkarılmıştır. Değerlendirilen veriler neticesinde üstün yetenekli çocuğa sahip olan anne babaların çocuklarının soruları, kişilik özellikleri, iletişim becerileri, örgün eğitimleri, eğitsel çalışma alışkanlıkları gibi konularda güçlükler karşılaştıkları ortaya çıkarılmıştır.

Adana Bilim ve Sanat Merkezi'yle alakalı ise donanım eksikliği, ulaşım, BİLSEM'e devam ve BİLSEM'deki uygulamalar alakalı güçlüklerle karşılaştıkları tespit edilmiştir. Bunlara yönelik beklenti ve çözüm önerileri ise donanım, ulaşım, eğitim öğretim süreci, devam konusu, çocuklarının yetenek ve ilgileri yönünde eğitim almaları ve örgün eğitimlerine yönelik beklentileri olduğu görülmüştür (Karakuş, 2010).

Adile Gülşah Saranlı'nın hazırlamış olduğu “*Üstün Yetenekli Çocukların Ailelerine Yönelik Aile Rehberliği Programlarının Etkililiğinin İncelenmesi*” adlı doktora tezinde Ankara ili Yasemin Karakaya Bilim ve Sanat Merkezi'ne eğitim gören 3., 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin ailelerinin ihtiyaçları baz alınarak geliştirilen Hacettepe Üstün Yetenekliler Aile Rehberliği Programı'nın (HÜYAP) aile içi fonksiyonlar, çocuğun ruhsal uyumu ve çocuğun algıladığı sosyal destek yönelik etkilerini ortaya koymak ve yaygın olarak yurtdışında kullanılan SENG Aile Rehberliği Modeli ile yeni geliştirilen HÜYAP Modeli arasındaki farkları incelenmiştir. Araştırmada üstün yetenekli çocuğa sahip olan ailelerin gereksinimlerine yönelik geliştirilen HÜYAP Modeli'nin aile fonksiyonlarından olan Aile İçi İletişim, Davranış Kontrolü, Problem Çözme ve Genel Aile Fonksiyonları yönünden istatistiksel açıdan anlamlı fark ortaya koyduğu ($p<.05$), SENG Modeli'nin ise sadece Davranış Kontrolü fonksiyonunda istatistiksel açıdan anlam ifade eden farklar ortaya koyduğu tespit edilmiştir. Çalışmada sonuç olarak, farklı aile rehberliği gruplarında olmaya göre değerlendirildiğinde kültüre özgü geliştirilmiş olan HÜYAP Modeli'nin bu araştırmada ölçülen değişkenler açısından genel olarak etkili bir program olduğu ve tespit edilen bu etkilerin SENG Modeli'nde görülenlerden daha fazla olduğu görülmüştür (Saranlı, 2011).

Ayşe Alkan, “*Bilim Sanat Merkezine (Bilsem) Giden Öğrencilerde Velilerinin Gördükleri Farklılıklar*” adlı çalışmasında BİLSEM'e devam eden öğrencilerde ebeveynlerin gördüğü farklı davranışları ve özellikleri incelemiştir. Araştırma örneklemini 2012-2013 eğitim-öğretim yılında Samsun'da BİLSEM'e giden öğrencilerin velileri içerisinde seçilen 7 veli oluşturmaktadır. Velilerin görüşlerini belirlemek amacıyla yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak yapılan görüşme neticesinde; çocuklarının erken yaşta konuşmaya başladığı, kelimeleri doğru kullandığını, empati ve ikna etme kabiliyetlerinin üst seviyede olduğu, çok fazla soru sorduğu, yaşadıkları toplumda lider pozisyonunda olduğunu tespit edilmiştir (Alkan, 2013).

Hatice Er'in “*Öğretmen, Anne-Baba ve Öğrenci Görüşlerine Göre Bilim ve Sanat Merkezlerinin Öğrencilerin Okuldaki Akademik ve Sosyal-Duygusal Gelişimlerine*

Etkisi” adlı yüksek lisans tezinde öğretmen, veli, öğrenci görüşlerine göre BİLSEM’lerin öğrencilerin okuldaki akademik ve sosyal-duygusal gelişimlerine etkisi tespit edilmeye çalışılmış; öğretmen ve veli görüşleri arasında anlamlı bir fark olup olmadığı araştırılmıştır. Bu araştırmanın örneklemini İstanbul Bilim ve Sanat Merkezi’ne giden 104 öğrenci, 54 veli ve 22 öğretmen oluşturmaktadır. Araştırmada kullanılan ölçekler, öğretmenlere 41 maddeden, velilere 40 maddeden, BİLSEM’e devam eden öğrencilere 44 maddeden oluşan Bilim ve Sanat Merkezi Değerlendirme Anketi kullanılmıştır. Araştırmada, BİLSEM’lerin öğrencilerin akademik, zihinsel ve yaratıcılık becerilerinin gelişmesine etkisini öğretmenler ve öğrenciler velilere göre daha olumlu bulduğu; merkezlerin öğrencilerin sosyal ve duygusal becerilerini geliştirdiği; öğretmenlerin BİLSEM’lerin fiziki alt yapısı ve donanımı ve uygulana programı velilere göre daha olumlu bulduğu; BİLSEM’lerin çalışma saatleri ile okul saatleri çakıştığı; okullarla ve velilerle işbirliğinin yetersiz olduğu; velilerin uygulanan program sürelerini, laboratuvarları, araç gereçleri, oyun alanlarını, öğrencilerin geçirdikleri zamanı, merkez dışı etkinlikleri öğretmenlere göre yetersiz gördüğü; uygulanan eğitim programlarının öğrenci potansiyeline göre belirlenmediği; uygulanan eğitimin öğrencilerin ilgi ve yetenekleri yönünde geliştirilmediği tespit edilmiştir (Er, 2013).

Arif Belur’un “*BİLSEM’e Kayıt Hakkı Kazanan ve Kazanamayan Öğrencilerin Anne/Babalarının Rehberlik Gereksinimlerinin İncelenmesi*” adlı yüksek lisans tezinde BİLSEM’e kayıt hakkı kazanan ve kazanamayan öğrencilerin velilerin rehberlik gereksinimleri ve bu süreçteki destek kaynaklarını belirlemek amaçlanmıştır. Bu amaçla, çocuğu BİLSEM’e kayıt hakkı kazanan ve kazanamayan toplam 261 anne/babaya araştırmacı tarafından geliştirilen dört bölümden oluşan bir anket uygulanmıştır. Anne/Babaların rehberlik gereksinimlerine ilişkin bulgular, kayıt hakkı kazanan ve kazanamayan öğrencilerin akademik, sosyal, psikolojik/duygusal ve ailenin çocuğa sağladığı olanaklarla ilgili sorunlarının ve anne/babaların bunlara ilişkin rehberlik gereksinimlerinin oldukça düşük düzeyde olduğunu göstermiştir. Anne/Babaların çok büyük bir çoğunluğu (%86) ankette belirtilen sorunları ya hiç yaşamadığından (%51) ya da yaşadıkları halde kişisel tercihleri olarak (%35) okul PDR servislerinden yararlanmadıklarını bildirmiştir. Ayrıca, okulun dışındaki kaynaklardan rehberlik yardımı almak da anne/babalar arasında çok olmadığı, hem okul PDR servisi hem de diğer uzmanlardan yardım alan anne/babalar bu yardımı yetersiz buldukları tespit edilmiştir (Belur, 2014).

Yusuf Özsoy, “*Bilim ve Sanat Merkezi Öğrenci, Öğretmen ve Velilerinin Üstün Yetenekli Öğrenci Kavramına İlişkin Metaforları*” adlı çalışmasında “üstün yetenekli öğrenci” kavramının BİLSEM’deki öğrenci, öğretmen ve veliler tarafından nasıl algılandığının metaforlar aracılığıyla ortaya çıkarılmasını amaçlamış, üstün yeteneğe sahip olan öğrencilerin ve onların velilerinin, BİLSEM’de görevli öğretmenin “üstün yetenekli öğrenci” kavramını nasıl algıladıkları belirtilmiştir. 75 katılımcıyla gerçekleştirilen bu çalışmada katılımcıların ürettikleri metaforlar 7 kavramsal kategori altında toplanarak alınan sonuçlara göre de çıkarımlar yapılmıştır (Özsoy, 2014).

Şule İhlamur’un “*Üstün Yetenekli Çocuklara Sahip Ailelerin Danışmanlık İhtiyaçlarının Saptanması*” adlı yüksek lisans tezinde üstün yeteneğe sahip olan çocukların velilerinin danışmanlık ihtiyaçlarının normal gelişim gösteren akranlarının ailelerinin danışmanlık ihtiyaçlarından farklılaşma oranı saptamak amaçlanmıştır. Bu amaçla toplam 142 soruluk bir anket formu, 155 üstün yetenekli ve 110 normal gelişim gösteren çocuğu sahip olan toplam 265 veliye sunulmuştur. Araştırmada üstün yetenekli çocuğa olan ailelerin, sırasıyla Çocuğun Özellikleri (%49.7), Toplumsal Destek (%47.7), Aile İçi Etkileşim (%47.1), Akranlar (%45.2), Ebeveyn Özellikleri (%43.2) ve Akademik Özelliklere (%38.7) ilişkin danışmanlık hizmeti almaya ihtiyacı olduğu tespit edilmiştir. Üstün yetenekli çocuğa sahip olan ailelerin; çocuklarının özellikleri, akran, aile özellikleri ve aile içi etkileşim alanlarındaki danışmanlık gereksinimlerinin normal çocukları olan ailelerden daha yüksek olduğu tespit edilmiştir (İhlamur, 2017).

Ferit Toprak’ın “*Zihinsel Engelli ve Üstün Yetenekli Çocuğa Sahip Ailelerin Yaşam Doyumları, Yaşam Kaliteleri ve Sosyal Destek Algılarının Karşılaştırılması*” isimli yüksek lisans tezinde üstün yetenekli ve zihinsel engelli çocuğa sahip olan ailelerin yaşam doyumları, yaşam kaliteleri ve sosyal destek algılarının karşılaştırılması hedeflenmiştir. Araştırmanın evreni Ankara İlinde MEB’e bağlı olarak hizmet veren BİLSEM’de eğitim alan çocuğa sahip aileler ile zihinsel engelli çocuğu olup çocuklarının eğitsel değerlendirme ve tanılanmasını RAM’da yapan ailelerden oluşmaktadır. Çalışmanın örneklemi ise bu grup içerisinde seçilen 137 kişiden oluşmaktadır. Anket formundan elde edilen sonuçlara göre özellikle zihinsel engelli çocuğa sahip ailelerin yaşam doyumu, yaşam kalitesi ve sosyal destek algı seviyelerinin yükseltilmesine yönelik Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ve MEB’in iş birliği içerisinde iyileştirici sosyal politikalar geliştirmeleri gerektiği ortaya çıkmıştır (Toprak, 2018).

Şenel Çamdeviren'in "*Bilim Ve Sanat Merkezine Devam Eden Üstün Yetenekli Çocukların Anne Babalarının Karşılaştıkları Güçlükler (Sakarya İli Örneği)*" adlı yüksek lisans tezinde, BİLSEM'e giden üstün yetenekli çocukların anne babalarının; çocuklarıyla gerçekleştirdikleri etkileşimde ortaya çıkan sorunları, BİLSEM'e devamlarında ve süreç içerisinde karşılaştıkları zorlukları tespit etmek amaçlanmış; bu doğrultuda çocukları 2012-2013 öğretim yılında Sakarya Bilim ve Sanat Merkezi'nde eğitim gören 108 veliye ulaşılmış, velilerin karşılaştıkları güçlükler, çözüm önerileri ve beklentileri açık uçlu sorular yoluyla tespit edilmiştir. Elde edilen veriler neticesinde üstün yetenekli çocuğu olan anne babaların çocuklarının özel yeteneklerini fark etme, belirleme, sorularını cevaplandırabilme, zihinsel, duyuşsal, kişilik ve sosyal özelliklerinin farkında olabilme, iletişim kabiliyetleri ve sorunlarına çözüm bulabilme gibi alanlarda güçlükler yaşadıkları; Sakarya Bilim ve Sanat Merkezi'ne yönelik olarak ise donanım eksikliği, ulaşım, merkeze devam, uygulama saatlerine ve günlerine ilişkin güçlüklerle karşılaştıkları tespit edilmiştir. Bu güçlüklerle yönelik beklenti ve çözüm önerileri olarak; BİLSEM'deki eğitim öğretim süresinin artırılması, öğrencilerin BİLSEM'e erişimlerinin ücretsiz taşıma projesi kapsamında ele alınması, daha gelişmiş teknolojik araç gereçlerin kullanılması, etkinliklerin hafta sonu gerçekleştirilmesi, bilsem uygulamalarının örgün eğitime katkı sağlayacak hale getirilmesi ve aileler ile okul öğretmenlerinin bilinçlendirilmesi şeklinde sunulduğu ortaya çıkarılmıştır (Çamdeviren, 2014).

Emel Sarıtaş'ın "*Velilerin Gözüyle BİLSEM*" adlı çalışmasında, ilkokul düzeyinde BİLSEM'de eğitim gören öğrenciye sahip velilerin BİLSEM ile alakalı görüşleri ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Fenemoloji deseninden yararlanılan bu çalışmada gönüllü esasına göre seçilen ve farklı sınıf düzeyinde öğrencisi olan, farklı yaş ve meslek grubundan 10 veli ile görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Velilerden elde edilen veriler neticesinde; "Velilerin Gözüyle BİLSEM" ana teması altında; "BİLSEM'li olmak" "BİLSEM katkıları", "BİLSEM'e yönelik sorunlar" ve "BİLSEM'e yönelik öneriler" olmak üzere dört tema oluşturulmuştur. Velilerin çocuklarının BİLSEM'de eğitim görmesinden sebebiyle gurur, çocuklarının da orada bulunmaktan mutluluk duydukları tespit edilmiş ve BİLSEM'deki eğitim programlarının çocukların yaratıcılığını olumlu yönde katkıda bulunacak değişik türde etkinlikler içermesine ihtiyaç duyulduğu, veliler ile iletişim eksikliğinin bulunduğu, BİLSEM'de görev alacak öğretmenlerinin seçilmesinde farklı kriterler kullanılmasına ihtiyaç olduğu, BİLSEM

binasını fiziki donanım ve yapısal olarak yetersiz gördükleri bilgisine ulaşılmıştır (Çatalbaş, Sarıtaş ve Şahin, 2019).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Araştırmanın bu bölümünde, seçilen model, evren ve çalışma grubu, verilerin toplanması ve analizi ile ilgili bilgiler sunulmaktadır.

3.1. Araştırmanın Modeli

Bitlis Bilim ve Sanat Merkezi'ne devam eden üstün yetenekli çocukların anne babalarının karşılaştıkları sorunlar ve bu sorunlara sundukları çözüm önerilerini tespit etmeye yarayan bu çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Gözlem, doküman analizi ve görüşme gibi nitel veri toplama tekniklerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamında gerçekçi ve bütüncül bir şekilde ortaya çıkarılmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği çalışma olarak tanımlayabileceğimiz nitel araştırma yöntemleri, (Şimşek ve Yıldırım, 2008, s. 39) yorumlayıcı sosyal bilim yaklaşımına yakınlığı, tümevarım yöntemine dayanması ve öznel ve göreceli veriler sunması nedeniyle sosyolojik çalışma içerisinde sıklıkla kullanılan tekniklerin başında gelmektedir (Kinsiz, 2017, s. 248).

Çalışmamızda, nitel araştırma yöntemiyle elde ettiğimiz birbirine yakın olan verileri belirli kavramlar ve temalar etrafında birleştirmek ve bunları açık bir biçimde düzenleyerek yorumlamak amacıyla içerik analizi tekniği kullanılmıştır. Toplanan verilerin derinlemesine çözümlenmesini imkân sağlayan bu teknikte sırasıyla veriler kodlanır, temalar bulunur, kod ve temalar düzenlenir, bulgular tanımlanarak yorumlanır (Akbulut, 2012, s. 187).

3.2. Araştırmanın Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu, çocukları 2018-2019 eğitim-öğretim yılında Bitlis Bilim ve Sanat Merkezi'ne devam eden ve tarafımızca gönüllülük esasına bağlı kalınarak seçilen 30 veli oluşturmaktadır.

Çalışma grubunun araştırmaya katılma konusunda herhangi bir baskı hissetmeden gönüllü olmasına dikkat edilmiş, katılım ile ilgili yeterli ve doğru bilgilendirme yapılmış ve isimlerinin gizli kalacağı, istedikleri zaman araştırmadan çekilebilecekleri bilgisi verilmiştir. Araştırmada veri toplama aracı olarak velilere yönelik hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu ve demografik bilgi formu kullanılmıştır. Demografik bilgi formu, çalışmaya katılım gösteren velilerin cinsiyetleri, yaşları, eğitim durumları, meslekleri ve aylık gelirleri gibi bilgileri toplamaya dönüktür.

3.3. Verilerin Toplanması

Bilimsel çalışmalarda elde edilen verilerin sistematik ölçütlere dayalı toplanıp toplanmadığı, araştırma sonuçlarının değerine etki etmektedir. Bu sebeple araştırmalarda iyi tasarlanmış veri toplama araçlarının kullanılmasına dikkat edilmelidir. Nitel araştırmalarda olası veri kaynakları; katılımcılarla yapılan görüşmeler, gözlemler ve belgelerdir. Bu kaynaklardan biri olan görüşme; araştırmanın hedeflerine uygun bilgi toplamaya yarayan, araştırmacı ile katılımcı arasında soru sorma ve cevaplama üzerine kurulu, etkili bir iletişim sürecidir (Balaban Salı, 2012, s. 258).

Nitel veri toplama teknikleriyle yapılan bu araştırmada, yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. (EK:1) Görüşme soruları oluşturulurken ilgili alan yazında daha önce yapılmış çalışmalar incelenmiştir. Görüşme formu, daha önce alan yazında araştırmanın amacına uygun olarak hazırlanmış olan Fazilet Karakuş'un "*Üstün Yetenekli Çocukların Anne Babalarının Karşılaştıkları Güçlükler*" adlı çalışması ve Şenel Çamdeviren'in "*Bilim ve Sanat Merkezine Devam Eden Üstün Yetenekli Çocukların Anne Babalarının Karşılaştıkları Güçlükler (Sakarya İli Örneği)*" adlı yüksek lisans tezi örnek alınarak yarı yapılandırılmış olarak hazırlanmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formunda anne babaların; BİLSEM ile ilgili görüşleri, üstün yetenekli bir çocuğa sahip olmakla ilgili yaşadığı sorunlar, çocuklarıyla ilgili yaşadıkları sorunlara yönelik çözüm önerileri, çocuklarıyla ilgili yaşadıkları güçlüklerle yönelik BİLSEM'den beklentileri, çocuğunun BİLSEM'e devamı ile ilgili yaşadığı sorunlar, çocuklarının BİLSEM'e devamı ile ilgili yaşadıkları sorunlara yönelik beklentileri, çocuklarının BİLSEM'e devamı ile ilgili yaşadıkları sorunlara yönelik çözüm önerileri ve diğer yaşadıkları sorunlar ve bunlara yönelik çözüm önerileri açık uçlu sorular yoluyla tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu sorular hazırlanırken üstün yetenekli çocukların anne babaları ve öğretmenleriyle gerçekleştirilen görüşmelere dayalı düşünceler dikkate alınmıştır. Bunların yanı sıra oluşturulan görüşme formunun amaca hizmet etme derecesini, anlaşılabilirliğini ve uygulanabilirliğini kontrol etmek amacıyla alan uzmanlarının görüşlerinden faydalanılmıştır.

Araştırmada veri toplama aracı olarak velilere yönelik hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formunun yanında demografik bilgi formu da kullanılmıştır. (EK:1) Demografik bilgi formu, çalışmaya katılım gösteren velilerin cinsiyetleri, yaşları, eğitim durumları, meslekleri ve aylık gelirleri gibi bilgileri toplamaya dönüktür.

Uygulamayı hayata geçirmeden önce, asıl görüşmenin yapılacağı kişilere benzer özellikleri bulunan kişilerle görüşmeler yapılarak, görüşme sorularının anlaşılır ve açık olup olmadığı ve görüşmeye ayrılacak sürenin ne kadar olması gerektiği belirlenmiştir. Gerçekleştirilen ön görüşmeler neticesinde yaklaşık 30 dakikalık sürenin görüşme için yeterli olduğu tespit edilmiştir.

Araştırmada veri toplama aracı olarak hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formunda ve demografik bilgi formunda yer alan sorular, Bitlis Bilim ve Sanat Merkezi'nde yetkililer tarafından görüşme için ayrılan odada, çalışma grubunda yer alan velilere yüz yüze görüşme tekniği ile uygulanmıştır. Görüşmelerin akışına bağlı olarak, kişilerin cevaplarını açmaları istenmiş, araştırmada yer alan kişilerin tamamına, aynı sorunun aynı sözcüklerle ve aynı biçimde sorulmasına dikkat edilmiştir. Ortalama 25-30 dakika sürmüş olan görüşmeler ses kayıt cihazı ile kayıt altına alınmış ve daha sonra yazılı metne çevrilmiştir. Veri toplama çalışmasında hatalar asgari düzeye indirgenmeye çalışılmış ve güvenilirliğin sağlanmasına dikkat edilmiştir.

3.4. Verilerin Analizi

Analiz, verilerde açık bir şekilde görülmeyen temaların kodlama ve sınırlamalar aracılığıyla ortaya konulması, bu temalar arasındaki ilişkilerin ortaya koyulması sürecidir (Akbulut, 2012, s. 185). İçerik analizi ise toplanan verilerin ayrıntılı olarak, derinlemesine çözümlenmesini gerektirmektedir. Bu sayede önceden belli olmayan kavram ve temaların gün yüzüne çıkarılmasına olanak tanınır (Akbulut, 2012, s. 192). Bu araştırmada, çalışma grubu ile yarı yapılandırılmış görüşme formları vasıtasıyla gerçekleştirilen görüşmeler sonucunda toplanan veriler içerik analizi tekniği ile analiz edilmiştir. Görüşme formunda her bir soruya verilen yanıtlarlar kendi içinde olmak üzere okunmuş ve yakınlık taşıyan, anlam benzerliği olanlar aynı kategoride ele alınarak sınıflama yapılmıştır. Bu sınıflama ile temalar tespit edilmiş ve her temayı oluşturan ifadeler de alt tema olarak sunulmuştur. Her bir soruya verilen cevapların aynı ya da farklı olmasına bakılmaksızın toplam sayısı bulunmuş ve bunların temalar içinde olmak üzere kaç tanesinin alt tema olarak işlendiği frekans ve yüzdeleriyle ifade edilmiştir.

Velilerin sorulara verdikleri cevaplar araştırmacı ve araştırmacı dışındaki 3 uzman tarafından incelenmiştir. Uzmanlarla birlikte belirlenen tema ve alt temalar “görüş birliği” ve “görüş ayrılığı” açısından tartışmaya açılmıştır. Araştırmanın güvenilirlik hesaplaması için Miles ve Huberman'ın (1994) dile getirdiği Güvenirlik = $\frac{\text{Görüş Birliği}}{(\text{Görüş Birliği} + \text{Görüş Ayrılığı})} \times 100$ formülü kullanılmıştır. Birinci uzmanla %90, ikinci ve

üçüncü uzmanla %94 uyum olduğu görülmüş, ortalama olarak %92’lik bir uyum gösterdiği görülmüştür. Miles ve Huberman (1994) göre %70’in üzerindeki görüş birliğinin oluşması durumunda güvenilir kabul edilmektedir.

Ayrıca, veli açıklamalarında dikkate değer noktalar araştırma içinde gizlilik esasına dayanılarak, isimleri verilmeden kodlanarak, veli numarası verilerek (V1, V2 gibi) “...” işareti içinde aynen alıntı yapılarak eklenmiştir. Son kısımda bulgular yorumlanarak değerlendirme gerçekleştirilmiştir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümde anne babaların kişisel bilgilerine ilişkin bulgular ile yanıtladıkları görüşme sorularına verdikleri cevaplar ile ilgili içerik analizleri yer almaktadır.

4.1. Anne Babaların Demografik Özellikleri

Çalışmada yer alan anne babaların cinsiyet, yaş, eğitim durumu, meslek ve aylık gelir gibi demografik özellikleriyle alakalı bilgiler tablo şeklinde verilmiştir.

4.1.1. Cinsiyet

Tablo 1

Anne Babaların Cinsiyetlere Göre Dağılımı

	<i>f</i>	%
Anne	14	46,666
Baba	16	53,333
Toplam	30	100,0

Çalışma çerçevesinde üstün yetenekli çocuğa sahip olan 14 anne ve 16 babaya ulaşılmıştır.

4.1.2. Yaş

Tablo 2

Anne Babaların Yaş Aralıklarına Göre Dağılımı

Yaş Aralığı	<i>f</i>	%
25-29	1	3,333
30-34	0	0
35-39	16	53,333
40-44	10	33,333
44-49	1	3,333
50 ve yukarısı	2	6,666
Toplam	30	100,0

Üstün yetenekli çocuğa sahip olan anne babaların yaşları ele alındığında en büyük oranın 35-39 yaş aralığında bulunduğu, bu oranı sırasıyla 40-44, 50 ve yukarı, 44-49 ve 25-29 yaş aralıklarının izlediği görülmektedir.

4.1.3. Eğitim Durumu

Tablo 3

Anne Babaların Eğitim Durumlarına Göre Dağılımı

Eğitim Durumu	<i>f</i>	%
İlkokul	2	6,666
Ortaokul	3	10
Lise	9	30
Ön Lisans	1	3,333
Lisans	13	43,333
Yüksek Lisans	0	0
Doktora	2	6,666
Toplam	30	100,0

Üstün yetenekli çocuğa sahip olan anne babaların eğitim durumları ele alındığında en büyük oranın lisans mezunları olduğu, bu oranı sırasıyla lise, ortaokul, doktora ve ilkokul mezunlarının izlediği görülmektedir.

4.1.4. Meslek

Tablo 4

Anne Babaların Mesleklerine Göre Dağılımı

Meslek	<i>f</i>	%
Akademisyen	2	6,666
Askeri Personel	0	0
Avukat	0	0
Ev Hanımı	9	30
Doktor	0	0
Emekli	1	3,333

İşçi	0	0
Memur	4	13,333
Mühendis	0	0
Öğretmen	9	30
Polis	0	0
Serbest Meslek	2	6,666
Diğerleri	3	10
Toplam	30	100,0

Üstün yetenekli çocuğa sahip olan anne babaların meslekleri ele alındığında en büyük oranı öğretmenlerin ve ev hanımlarının oluşturduğu görülmekte, bu oranı sırasıyla memur, diğer meslek grupları, akademisyen, serbest meslek, emeklilerin izlediği görülmektedir.

4.1.5. Aylık Gelir

Tablo 5

Anne Babaların Aylık Gelirlerine Göre Dağılımı

Aylık Gelir (TL)	<i>f</i>	%
500-1000	0	0
1000-1500	1	3,333
1500-2000	5	16,666
2000-2500	2	6,666
2500-3000	0	0
3000-3500	1	3,333
3500-4000	4	13,333
4000-4500	1	3,333
4500-5000	3	10
5000+	13	43,333
Toplam	30	100,0

Üstün yetenekli çocuğa sahip olan anne babaların aylık gelirleri ele alındığında ilk sırayı 5000 TL ve üzeri gelir aralığının aldığı, bu oranı sırasıyla 1500-2000, 3500-4000, 4500-5000, 2000-2500, 1000-1500, 3000-3500, 4000-4500 gelir aralıklarının izlediği görülmektedir.

4.2. Bulgular

Üstün yetenekli çocuğa sahip olan anne babaların karşılaştıkları sorunları tespit etmek amacıyla yapılan araştırmanın bu bölümünde anne babaların BİLSEM hakkındaki görüşleri, üstün yetenekli bir çocuğa sahip olmakla alakalı olarak yaşadıkları sorunlar ile bu konulardaki beklenti ve çözüm önerileri; çocuğun BİLSEM’e devamı ile ilgili karşılaşılan sorunlar ve bu konulardaki beklenti ve çözüm önerilerine yönelik bulgular yer almaktadır.

4.2.1. Anne Babaların BİLSEM ile İlgili Görüşleri

BİLSEM ile ilgili görüşleriniz nelerdir? Sorusuna verilen cevaplarla ilgili olarak yapılan çözümlemelere ilişkin bulgular Tablo 6’da temalar ve alt temalar olarak verilmiştir.

Tablo 6

“BİLSEM ile İlgili Görüşleriniz Nelerdir?” Sorusuna Verilen Cevaplardan Elde Edilen Tema ve Alt Temalar

Soru	Tema	Alt Tema	f	%
BİLSEM ile ilgili görüşleriniz nelerdir?	• BİLSEM’e Yönelik Genel Görüşler	*Yararlı Bir Kurum Olarak Kabul Etme	22	73,333
		*Etkinlik Saatinin Azlığı	9	30
		*Okul Ortamından Farklılık	6	20
		*Tam Gün Eğitim Verilmemesi	4	13,333
	• Programa Yönelik Görüşler	*Etkinliklerden Hoşlanılması	27	90
		*Heyecan Verici Uygulamalar	14	46,666
		*Özgüven Geliştirici Olması	11	36,666
		*Farklı Yeteneklere Hitap Eden Etkinlikler	8	26,666
		*Okul Başarısına Katkı	2	6,666

• Bilgilendirmeye Yönelik Görüşler	*Tanıtım Eksikliği	16	53,333
	*Süreçte Geri Bildirim Eksikliği	10	33,333
	*Program İçeriğinin Anne Babalarca *Yeterince Bilinmemesi	5	16,666
• Eğitim Öğretim Ortamına Yönelik Görüşler	*Yetersiz Fiziki İmkanlar	30	100,0
	*Yetersiz Araç-Gereç	25	83,333
	*Öğretmen Yetersizliği	25	83,333
• BİLSEM'in Desteklenmesine Yönelik Görüşler	*MEB'in Yetersiz Desteği	15	50
	*Yerel Yönetimlerin Yetersiz Desteği	13	43,333
	*Velilerle İş Birliğinde Eksikliği	7	23,333

• BİLSEM'e Yönelik Genel Görüşler

Tablo 6 incelendiğinde anne babaların büyük bir kısmının BİLSEM'i yararlı bir kurum olarak kabul ettiği görülmektedir. Ayrıca anne babalar çocuklarının BİLSEM'de tam gün eğitim almalarını istediklerini, okul ortamından farklı olduğunu ve etkinlik saatlerinin artırılması gerektiğini belirtmişlerdir.

Katılımcılardan V21 “Çocuğum BİLSEM'e geldiği günler çok yoruluyor ama buraya gelmekten çok mutlu”, V12 “Çocuğum BİLSEM'e ayrı bir heyecanla gidiyor ve BİLSEM benim mutluluk kaynağım diyor”, V3 “Oyun aktivitelerinde kendini kaybediyor, etkinlikleri çok seviyor.”, V19 ise “Kar tatili olduğunda eğer BİLSEM günüyse çok üzülüyor, kar tatili olsa bile gitmek istiyor, BİLSEM'i çok seviyor ama çok yoruluyor” şeklinde görüşlerini belirtmişlerdir. Katılımcılardan V18 ise BİLSEM'den daha yüksek beklentisi olduğunu belirterek düşüncelerini şu şekilde ifade etmiştir: “Çocuğum zaten belli bir seviyede yeteneğe sahipti, BİLSEM'in bu yeteneği bir tık üzerine çıkardığını düşünmüyorum. Çoğu zaman sadece yorucu sadece bir aktiviteden ibaret olduğunu düşünmüyorum”, V6 “BİLSEM'lerin işlevlerini tam anlamıyla yerine getirdiğini düşünmüyorum. Daha kaliteli bir eğitim verebilir.”, V13 “Biz BİLSEM'in çocuklarımızın daha farklı düşünmesini sağlamasını, özelliklerini daha belirgin bir şekilde ortaya çıkarmasını bekliyoruz.” şeklinde görüşlerini belirtmişlerdir.

- Programa Yönelik Görüşler

Tablo 6 incelendiğinde anne babaların büyük bir kısmının BİLSEM’de yapılan etkinliklerin verimli geçtiğine inandığı görülmektedir. Ayrıca uygulamaların heyecan verici olduğu, büyük oranda farklı yeteneklere hitap eden ve özgüven geliştirici etkinliklerin gerçekleştiği ve çocuklarının okul başarılarına olumlu yansıdığı belirtilmektedirler.

Katılımcılardan V7 *“Eksiklikler olsa da BİLSEM’in özgüven ve sosyal beceri açısından çocuklarımızı geliştirdiğini düşünüyorum”*, V4 *“İçine kapanık olan çocuğum burası sayesinde açıldı”*, V24 *“Genel olarak olumlu düşünüyorum ancak çocuklara çok büyük beklentiler yüklenmemeli, planlar programlar yapılırken onların çocuk olduğu unutulmamalı diye düşünüyorum”* şeklinde görüşlerini belirtmişlerdir.

Katılımcıların bir kısmı ise programa din kültürü ve ahlak bilgisi dersinin eklenmesi gerektiğini ve değerler eğitimi verilmesinin uygun olacağını belirtmiştir. Örneğin V9 *“Değerler eğitimi dersi verilmesi gerekiyor, içsel olarak tatmin olmalılar”*, V10 *“Din kültürü ve değerler eğitimi dersi olmalı ama bu dersi verecek öğretmenlerin çok donanımlı olması gerekiyor. Üstün körü cevaplar verecek, eksik bilgilendirme yapacaksa olmasa daha iyi. Çünkü çok daha büyük zararlar verecektir.”*, V12 ve V21 ise *“Değerler eğitimi ve ahlak bilgisi dersleri programa eklenebilir”* şeklinde görüşlerini belirtmişlerdir.

Katılımcıların en çok vurguladıkları konu ise üstün yetenekliler için hazırlanan plan ve programların diğer ülkelerle karşılaştırılarak hazırlanması gerektiği ve deneysel etkinliklere daha fazla yer verilmesi gerektiğidir. Örneğin V13 *“En büyük eksikliğimizin plan ve program olduğunu düşünüyorum. Yani dünya ne yapıyor, diğer iller ne yapıyor biz burada nasıl bir eğitim veriyoruz bence iyi bir şekilde karşılaştırılmalı. Ve ona göre hareket edilmeli.”*, V9 *“Deneysel etkinliklerin daha fazla yapılması gerekiyor”*, V23 ise *“çocuğum deney yaptıkları gün eve geldiğinde heyecan içinde bize anlatıyor. Bir keresinde böbreklerin nasıl çalıştığını anlatan bir deney yapmışlar ve ondan çok etkilenmişti. Bu nedenle deneysel çalışmaların daha çok yapılması gerekiyor”* şeklinde görüşlerini ifade etmişlerdir.

- Bilgilendirmeye Yönelik Görüşler

Tablo 6 incelendiğinde katılımcıların büyük bir kısmının BİLSEM'in tanıtım konusunda eksik kaldığını düşündüğü görülmektedir. Örneğin V12 *“Etkili bir tanıtım faaliyeti yapıldığını düşünmüyorum. Afişlerle, kamu spotlarıyla bilgilendirmeler yapılabilir. Eğer öğretmenin bilgisi ve ilgisi yoksa ailenin haber alması çok güç oluyor.”*, V6 *“Tanıtım eksikliği olduğunu düşünüyorum, tanıtım için kamu spotları kullanılabilir”*, V2 *“Tam anlamıyla tanıtım yapılmıyor. Okuldaki öğretmenlerde bu konuda bilgi eksikliği var. Biz şanslıydık, öğretmenimiz yönlendirdi ama diğer hala haberi yok”*, V11 *“Birçok veli BİLSEM hakkında bilgi sahibi değil. Tanıtım için kamu spotları ve billboardlar hazırlanabilir. Ama özellikle okullardaki öğretmenlerin bilgilendirilmesi gerekiyor.”* şeklinde dile getirmektedir.

Katılımcıların üzerinde durduğu diğer konular ise program içeriğinin anne babalarca yeterince bilinmemesi ve süreç ile ilgili geri bildirim eksikliğinin bulunmasıdır. Örneğin V9 *“Çocuk hangi konularda gelişim gösteriyor bilemiyoruz. Bu konuda geri bildirim eksikliği var”* V27 ise *“Çocuğum buraya başladığında yetenek alanında ne seviyedeydi, şimdi ne seviyede ben bunu bilmek istiyorum. Mesela BİLSEM'e gelmeseydi ne olurdu yani gelince ne değişti. Tamam eğleniyor ama yetenek alanında ne kadar ilerledi bilmek istiyorum. Bu programların içeriği ve sonuçlar hakkında bilgi sahibi olmak istiyoruz”* şeklinde görüşlerini belli ederken V16 *“Ailelere bilgilendirme amaçlı toplantı yapılıyor ama katılan olmuyor, talep var katılım yok maalesef”* şeklinde yorumda bulunmuştur.

- Eğitim Öğretim Ortamına Yönelik Sorunlar

Tablo 6 incelendiğinde katılımcıların tamamının BİLSEM'in bulunduğu binanın fiziksel olarak yetersiz olduğu belirttiği görülmektedir. Ayrıca araç-gereç yetersizliği ve öğretmen konularında sorunların yaşandığı anlaşılmıştır.

Katılımcılardan V6 *“BİLSEM olmaya uygun bir okul değil hem çok eski hem de laboratuvar ve derslikler için uygun değil”*, V3 *“Binanın fiziki imkânları yetersiz ve çok eski bir bina”*, V8 *“Başka bir okulla aynı bahçeyi kullanıyoruz, ayrı bir okul bahçemizin olması gerekiyor”*, V16 *“Mimari yapısının BİLSEM'e uygun olmadığını ve yakışmadığını düşünüyorum”*, V17 *“Okulun güzel bir iklimi var fakat okul binasının eski ve küçük olması kasvetli bir hava yaratıyor”*, V18 *“Bina, öğrenci sayısı azken yeterli oluyordu fakat sayı arttıkça yetersiz gelmeye başladı”*, V11 *“Okulun fiziksel imkânları*

çok kötü, özellikle ısınma konusunda sıkıntılar yaşıyoruz. Belli bir saatten sonra elektrikli sobalar kullanılıyor ama yine de çocuklarımız üşüdüklerini söylüyorlar”, V20 “Isınma problemi oluyor ve akşam saatlerinde dersler olduğu için çocuklar bunu fazlasıyla hissediyor”, V2 “Isınma probleminden dolayı çocuklarımız hastalanıyor”, V5 “Yeri çok kötü, ulaşımı çok zor. İlimiz iklim şartlarında ulaşımı daha da zorlaşıyor.” şeklinde görüşlerini belirtmişlerdir.

Katılımcıların eğitim öğretim ortamına yönelik yaşadıkları bir diğer sorunun ise öğretmen yetersizliği olduğu görülmüştür. Örneğin V10 “Öğretmen değişiklikleri bizi çok etkiledi, özellikle bizim gibi müzik alanında eğitim alan öğrenciler çok etkilendi”, V1 “Daimi öğretmenler olsun istiyoruz, 3 yıldır müzik öğretmeni değişiyor”, V9 “Öğretmenlerin çok sık değişiyor. Kalıcı bir kadro olmalı”, V8 “Öğretmenlerimiz ilgili ama kadrolu olarak görev yapsalar aidiyet hissi daha çok oluşur diye düşünüyorum”, V23 “Hem BİLSEM’de hem okulda öğretmenlerin sık değişmesi çocuğumun bütün dengesini bozuyor”, V21 “Bir enstrümanda uzmanlaşmadan yeni bir müzik öğretmeni geliyor ve yeni bir enstrümanla başlıyoruz”, V12 “Kadrolu öğretmen eksiliği var, görevlendirme olanlar çok sık değişiyor”, V6 “Başka okullarda görev yapıp buraya gelen öğretmenler çok yorgun oluyorlar, bu yüzden görevlendirme yapılmamalı. Tüm öğretmenler kadrolu olmalı”, V10 “Kendimde bir dönem öğretmenlik yaptığım bu kurumda çalışacak öğretmenlerin çok farklı olması gerektiğini düşünüyorum. BİLSEM’deki öğrencilerin ihtiyaçlarını karşılayabilecek, onlara yetebilecek öğretmenlerin seçilmesi gerekiyor”, V8 “Bu kurumlarda çalışacak öğretmenlerin akademik olarak başarılı olması yetmez, ufuklarının da çok geniş olmalı”, V5 “Alanında uzman, özel eğitim alanında kurs almış öğretmenler olsun istiyoruz”, V3 “Görevli öğretmenlerin üstün yeteneklilerle ilgili özel bir eğitimden geçmesini istiyoruz”, V2 “Bölgeden dolayı imkânlar dahilinde iyi öğretmenlerin kalmıyor”, V30 “Çok sık öğretmen değişiyor”, V8 “Ekonomik imkânları iyileştirilirse öğretmenlerin uzun yıllar görev yapacağını düşünüyorum”, V7 “Burada görev yapacak öğretmenlerin özendirilmesi gerekiyor. Sadece %25 ek ders fazlası yeterli bir teşvik değil”, V15 “Görev yapan öğretmene teşvik verilerek cazip hale getirilmeli yoksa kadrolu öğretmen bulmamız zor” şeklinde görüşlerini belirtmişlerdir.

- BİLSEM’in Desteklenmesine Yönelik Görüşler

Katılımcılar BİLSEM’in desteklenmesi hususunda eksikliklerin bulunduğunu belirtmişlerdir. Başta MEB’in yetersiz desteği olmak üzere yerel yönetimlerin ve velilerin

iş birliğinde yetersiz kalmaları BİLSEM'in desteklenmesinde yaşanan zorluklar olarak belirtilmiştir.

Katılımcılardan V11, “*BİLSEM’lere yapılan ödeneklerin arttırılması gerektiğini ve okul aile birliğinin de daha aktif çalışması gerektiğini düşünüyorum. Özellikle ili ve BİLSEM’in kaynaştırılmasında yardımı olabilir*”, V13 “*Ben BİLSEM’in daha gelişmiş bir kurum olması gerektiğini düşünüyorum. Ama özellikle bizim ilimizde BİLSEM’in gelişiminin bürokrasiye takıldığını görüyorum*”, V18 “*Ben okulumuzda idarenin çabaladığını görüyorum ama ilimizde diğer okullara baktığımda üvey evlat muamelesi gördüğünü düşünüyorum. Yani idaremiz öğretmenlerimiz ne kadar çabalarsa çabalasın bu aynı oranda il Millî eğitimde karşılığını bulmuyor. BİLSEM’in üzerine daha çok düşülmesi gerektiğini düşünüyorum*” şeklinde görüşlerini belirtmişlerdir.

4.2.2. Anne Babaların Üstün Yetenekli Bir Çocuğa Sahip Olmakla İlgili Yaşadığı Sorunlar

Üstün yetenekli bir çocuğa sahip olmakla ilgili yaşadığınız sorunlar nelerdir? Sorusuna verilen cevaplarla ilgili olarak yapılan çözümlemelere ilişkin bulgular Tablo 7’de temalar ve alt temalar olarak verilmiştir.

Tablo 7

“Üstün Yetenekli Bir Çocuğa Sahip Olmakla İlgili Yaşadığınız Sorunlar Nelerdir?” Sorusuna Verilen Cevaplardan Elde Edilen Tema ve Alt Temalar

Soru	Tema	Alt Tema	f	%
Üstün Yetenekli Bir Çocuğa Sahip Olmakla İlgili Yaşadığınız Sorunlar Nelerdir?	• İletişime Yönelik Sorunlar	*Çok Konuşma	12	40
		*Kardeş ile Uyumsuzluk	6	20
		*Arkadaş Edinememe	3	10
		*Arkadaş ile Uyumsuzluk	3	10
		*Diyalog Kuramama	2	6,666
		*Zor İkna Olma	2	6,666

• Çocukla İlgili Yaşanan Sorunlar	*Aşırı Merak Duygusu	19	63,333
	*Çok Fazla Soru Sorma	19	63,333
	*Sürekli Öğrenme Arzusu	16	53,333
	*Mükemmeliyetçi Olma	15	50
	*Sürekli İlgi Bekleme	11	36,666
	*Yorucu Olma	6	20
	*Bilmiş Tavırlar	5	16,666
	*Çabuk Sıkılma	4	13,333
	*Aşırı Hareketli Olma	3	10
	*Aşırı Güven	3	10
	*Kendini Beğenme	2	6,666
	*Kuralları Kabul Etmeme	1	3,333
	*Aşırı Memnuniyetsizlik	1	3,333
• Aileyle İlgili Yaşanan Sorunlar	*Yeterli Bilgiye Sahip Olmama	19	63,333
	*Sorulara Cevap Verememe	17	56,666
	*Çaresiz Kalma	15	50
	*Gelecek Endişesi	7	23,333
	*Duygusal Destek Olamama	3	10
	*Ekonomik Destek Yoksunluğu	3	10
• Örgün Eğitimle İlgili Sorunlar	*Öğretmen Beklentilerinin Yüksekliği	6	20
	*Okula Uyum Sağlayamama	2	6,666
	*Ödev Yapmak İstememe	2	6,666
	*Başarısızlığı Kabul Etmeme	1	3,333
	*Uygun Olmayan Eğitim Programı	1	3,333

• İletişime Yönelik Yaşanan Sorunlar

Tablo 7 incelendiğinde anne babaların büyük bir kısmının iletişime yönelik yaşadığı sorunların başında çocuklarının çok konuşmasını gösterdiği görülmektedir. Bunun yanında kardeş ile uyumsuzluk başta olmak üzere arkadaş ile uyumsuzluk ve

arkadaş edinememe, diyalog kuramama, zor ikna olma gibi sorunlar yaşadıkları görülmektedir.

Katılımcılardan V24 “Çok büyük beklentilerle çok yoğun bir tempo içinde olmalarının aile çocuk ilişkisini doğal düzleminden kaydırıldığını düşünüyorum”, V9 “Çekingen bir çocuk, çok konuşmuyor”, V6 “içine kapanık bir çocuk ve çok ince detaylara takılıyor, bizim bunları düşünemez dediğimiz şeyleri düşünebiliyor”, V12 “Aile olarak bazen diyaloga geçmekte zorlanıyoruz” şeklinde görüşlerini belirtmişlerdir.

Katılımcıların üzerinde durduğu diğer bir konu ise çocuklarının kardeşleri ile uyumsuzluk yaşamasıdır. V23 “Kardeşleri kendinden büyük olduğu için onu idare ediyor. Yaşıt olsalar büyük bir uyumsuzluk ortaya çıkardı”, V3 “Ablasıyla anlaşamıyor, aralarında hep bir çatışma var”, V5 “Aralarında yaş farkı olmasına rağmen iletişim sıkıntıları yaşıyorlar”, V11 “Kardeşiyle arasında büyük bir uyumsuzluk var. Keşke kardeşim olmasaydı, o hiçbir şeyi anlamıyor, aptal galiba oyun kuramıyor diyor” şeklinde yorumda bulunmuştur.

- Çocukla İlgili Yaşanan Sorunlar

Tablo 7 incelendiğinde üstün yetenekli çocuğa sahip olan anne babaların çocuğun davranışlarından kaynaklanan sorunlarla karşılaştıkları görülmektedir. Çocukların aşırı meraklı olmaları, sürekli öğrenme arzusuyla çok soru sormaları ve mükemmeliyetçi olmaları sebebiyle anne babaların zorlandığı görülmektedir. Bu sorunların yanında aşırı hareketli olma, memnuniyetsizlik, çabuk sıkılma ve sürekli ilgi bekleme, kendine beğenme, aşırı güven ve bilmiş tavırlar, kuralları kabul etmeme, yorucu olma gibi sorunlar belirtilmiştir.

Katılımcılardan V2 “Ben ona yetişemiyorum, yetemiyorum. Psikolojik destek almayı düşünüyorum. Her şeyden canı çok çabuk sıkılıyor, devamlı bir memnuniyetsizlik içerisinde”, V4 “Kafasına yatmayan şeyleri tekrar tekrar soruyor, ikna olana kadar soruyor”, V18 “Çok soru sormaz ama sorgulayıcı bir çocuk. Genel olarak yaptıklarımızı neden yapıyoruz, neye yarayacak, sonucu ne getirecek şeklinde sorar. Her şeye pragmatik bir şekilde yaklaşıyor”, V24 “Kendilerini çok şey öğreneceğim, çok şey yapmalıyım moduna soktukları için gerçek hayattan koptuklarını görüyorum” şeklinde görüşlerini belirtmişlerdir.

Katılımcıların büyük bir kısmının çocuğunun mükemmeliyetçi olduğunu ve çok çabuk sıkıldığını düşündüğü görülmektedir. Örneğin V10 “Maymun iştahlılık var. Onu

da öğreneyim, buna da bakayım deyip her işe kalkışıyor”, V7 “Sıradan etkinliklerden çok çabuk sıkılıyor ama ilgi alanlarında olunca uzun süreli dikkat toplayabiliyor”, V9 “Tam yapamadığı konularda devam etmek istemiyor. Ya çok iyi olacak ya da hiç olmayacak yaptığı işler”, V13 “Ufak bir başarısızlıkta diğer basamaklara devam etmek istemiyor bırakıyor”, V11 “Mükemmeliyetçi bir yapısı var ama en ufak sendelemede de ben bunu tam anlamıyla yapamayacağım demeye başlıyor”, V4 “Çok mükemmeliyetçi olduğu için yarıda bıraktığı işler çok fazla oluyor”, V21 “Sanırım aile olarak hepimizde mükemmeliyetçilik var ve bu da BİLSEM’e giden çocuğumda olmasını tetikledi” şeklinde yorumda bulunmuştur.

- Aileyle İlgili Yaşanan Sorunlar

Üstün yetenekli çocuğa sahip olan anne babaların çocuklarıyla yaşadıkları sorunlar değerlendirilirken, kendilerinden kaynaklanan sorunların da yaşandığı saptanmıştır. Başta yeterli bilgiye sahip olmama olmak üzere çaresiz kalma, sorulara cevap verememe, gelecek endişesi, duygusal destek olamama ve ekonomik destek yoksunluğu gibi konularda sorunlar yaşadıkları anlaşılmaktadır.

Katılımcılardan V13 “Üstün yetenekli olduğumu öğrenmeden önce çok daha rahattık. Öğrendikten sonra endişelenmeye başladık. Yetersiz kalacağız korkusu baş gösterdi. Kaygılanmaya başladık”, V2 “Ben ona yetişemiyorum, yetemiyorum. Psikolojik destek almayı düşünüyorum”, V17 “Çok soru soruyor, doğru cevaplar verebiliyor muyum bilmiyorum. Yetemediğimi düşünüyorum”, V5 “Sorulara cevap veremeyip, tıkanıyorum düşünüyorum”, V3 “Bu soruların cevabını nasıl bilmiyorsun anne diyor bana, kendimi çok yetersiz hissettiriyor”, V7 “Biz akademik olarak yetsek bile enerjisine ve hareketliliğine yetişemiyoruz” şeklinde görüşlerini belirtmişlerdir.

- Örgün Eğitimle Alakalı Sorunlar

Üstün yetenekli bireylerin toplumda oluşturduğu algısal sonuçlar, doğal olarak beklentilerin de yüksek tutulmasına neden olmaktadır. Bu beklentilerin sadece çocuğun yakın çevresiyle sınırlı kalmayıp, okuldaki öğretmenlerini ve arkadaşlarını da kapsadığı görülmektedir. Tablo 7 incelendiğinde üstün yetenekli çocuğa sahip olan anne babaların örgün eğitimle alakalı sorunlarla karşılaştıkları görülmektedir. Bu sorunların başında öğretmen beklentilerinin yüksekliği gelmektedir. Bunun yanı sıra okula uyum sağlayamama, ödev yapmak istememe ve başarısızlığı kabul etmeme gibi konularda sorunlar yaşandığı anlaşılmaktadır.

Katılımcılardan V13 “Okuldaki öğretmeni özel durumuna uygun davranmıyor. Okuldaki uygulamalar hiçbir şekilde dikkatini çekmiyor. Ona uğraşması için ayrı bir uğraş vermiyor. Bu da sıkılmasına sebep oluyor”, V28 “Okuldaki öğretmeni ile BİLSEM arasında bir bağlantı olduğunu düşünmüyorum yani okuldaki öğretmenin BİLSEM de ne yapıyor, nasıl bir gelişme gösterdi bildiğini düşünmüyorum”, V30 “Çocuğun gelişiminin takibiyle alakalı BİLSEM ve okul arasında bir bağlantı yok maalesef” şeklinde görüşlerini belirtmişlerdir.

Katılımcıların bir kısmı ise çocuklarının okul etkinliklerinden sıkıldığını, okula uyum sağlayamadığını ve ödev yapmak istemediğini belirtmektedir. Örneğin V29 “BİLSEM aktivitelerinin çok eğlenceli olduğunu söylüyor ama okuldaki çalışmalar için tam tersini düşünüyor”, V26 ise “Okulda yapılan çalışmalar onu kesmiyor”, V20 “Okul ve bilsem bir arada olunca yorgunluktan ödev yapmak istemiyor”, V12 “BİLSEM’in olduğu günler ödevlerini yetiştiremiyor, çok geçte kalıyor ve yorgunluktan uyuyakalıyor” şeklinde yorumda bulunmuştur.

4.2.3. Anne Babaların Çocuklarıyla İlgili Yaşadıkları Sorunlara Yönelik Çözüm Önerileri

Çocuğunuzla ilgili yaşadığınız sorunlara yönelik çözüm önerileriniz nelerdir? Sorusuna verilen cevaplarla ilgili olarak yapılan çözümlemelere ilişkin bulgular Tablo 8’de temalar ve alt temalar olarak verilmiştir.

Tablo 8

“Çocuğunuzla İlgili Yaşadığınız Sorunlara Yönelik Çözüm Önerileriniz Nelerdir?”
Sorusuna Verilen Cevaplardan Elde Edilen Tema ve Alt Temalar

Soru	Tema	Alt Tema	f	%
Çocuğunuzla İlgili Yaşadığınız Sorunlara Yönelik Çözüm Önerileriniz Nelerdir?	• Örgün Eğitim ile İlgili Çözüm Önerileri	*Araştırma Yapmaya Yönlendirme	23	76,666
		*Çocuklarla Bireysel Görüşmelerin Artırılması	20	66,666
		*Kurs ve Kampların Düzenlenmesi	16	53,333
		*Çocuğun Kendini İfade Edebileceği Ortamların Oluşturulması	7	23,333
		*BİLSEM Okul Arasında Sağlıklı Zaman Yönetimi	7	23,333

• MEB ile İlgili Çözüm Önerileri	*Uzman Yardımı	24	80
	*Anne Baba Çocuk İletişiminde Uygun Tekniklerin Öğretilmesi	19	63,333
	*Devlet Ödeneklerinin Artırılması	17	56,666
	*Tam Zamanlı BİLSEM'ler	12	40
	*Eğitim Sürecine Ailenin Daha Çok Katılımı	13	43,333

• Örgün Eğitim ile İlgili Çözüm Önerileri

Tablo 8 incelendiğinde anne babaların yaşanan sorunların azaltılmasına ilişkin olarak, çocuklarının devam ettiği örgün eğitim kurumlarına yönelik çözüm önerilerinde bulunduğu görülmektedir. Bunlar; araştırma yapmaya yönlendirme, çocuklarla bireysel görüşmelerin artırılması, çocuğun kendini ifade edebileceği ortamların oluşturulması, BİLSEM okul arasında sağlıklı zaman yönetimi ve kurs ve kampların düzenlenmesidir.

Katılımcılardan V13 “Örgün eğitimdeki öğretmeni bu çocuk nasıl olsa BİLSEM’e gidiyor çok rahat yapar her şeyi diye büyük bir beklentiye giriyor. Okulda beklenti çok yüksek”, V28 “Okulda tek düze çalışmalardan çok çabuk sıkılıyorlar keşke daha çok araştırmaya yönlendirseler çünkü bir şey araştırırken çok mutlu oluyor”, V22 “Bu çocuklar için bireysel rehberlik görüşmelerinin çok önemli olduğunu düşünüyorum. Okullarda bireysel görüşmeler yapılarak ilgi ve ihtiyaçların ortaya çıkarılabileceğini düşünüyorum” şeklinde görüşlerini belirtmişlerdir. Ayrıca anne babalar çocuklarının enerjilerini atabilecekleri kampların ve kursların açılması gerektiğini dile getirmektedir. Örneğin V6 “Okulların bünyesinde spor kursları açılmalı veya okullarda kamplar düzenlenmeli”, V8 “Ailelerin de katılım sağlayacağı doğa kampları olmasını isterdim” şeklinde yorumda bulunmuştur.

• MEB ile İlgili Çözüm Önerileri

Üstün yetenekli çocuğa sahip olan anne babalar, çocuklarıyla ilgili yaşadıkları sorunlara yönelik çözüm önerilerinden MEB ile alakalı olanları şu şekilde belirtmektedir: Çocuklarına yönelik uzman yardımı, anne babalara çocuk iletişimde kullanacakları uygun tekniklerin öğretilmesi, tam zamanlı BİLSEM’lerin açılması ve üstün yetenekliler için harcanan devlet ödeneğinin artırımı, eğitim sürecine ailenin daha çok katılımına imkân tanıyacak programların geliştirilmesi.

Katılımcılardan V7 “İlde çocukların enerjilerini atabilecekleri gençlik merkezleri açılmalı”, V11 “BİLSEM’ler kampüs şeklinde olmalı, içerisinde spor salonu, havuz gibi imkânların olduğu bir kompleks olmalı. Yani bu çocuklar özelse okulları da özel olmalı”, V30 “Üstün yetenekliler ile alakalı uzmanlar bulunmalı ve destek alınmalı” şeklinde görüşlerini belirtmişlerdir.

4.2.4. Anne Babaların Çocuklarıyla İlgili Yaşadıkları Sorunlara Yönelik BİLSEM’den Beklentileri

Çocuğunuzla ilgili yaşadığınız sorunlara yönelik BİLSEM’den beklentileriniz nelerdir? Sorusuna verilen cevaplarla ilgili olarak yapılan çözümlemelere ilişkin bulgular Tablo 9’da temalar ve alt temalar olarak verilmiştir.

Tablo 9

“Çocuğunuzla İlgili Yaşadığınız Sorunlara Yönelik BİLSEM’den Beklentileriniz Nelerdir?” Sorusuna Verilen Cevaplardan Elde Edilen Tema ve Alt Temalar

Soru	Tema	Alt Tema	f	%
Çocuğunuzla İlgili Yaşadığınız Sorunlara Yönelik BİLSEM’den Beklentileriniz Nelerdir?	• BİLSEM’e Yönelik Genel Beklentiler	*Öğrenci Görüşmelerin Sıkça Yapılması	23	76,666
		*Anne Babanın Süreçle İlgili Bilgilendirilmesi	21	70
		*Anne Babaya Yönelik Seminerler	14	46,666
		*Tam Gün Eğitim Verilmesi	7	23,333
	• Gelişim Alanlarına Yönelik Beklentiler	*Her Türlü Gelişim Alanına Katkı Sağlanması	27	90
		*Sosyalleşmelerine Yönelik Çalışmalar Yapılması	27	90
		*Vatandaşlık Bilincinin Kazandırılması	27	90
		*Zayıf Yönlerin Fark Edilmesi	25	83,333
	• İlgi ve Yeteneklere Yönelik Beklentiler	*İlgi ve Yeteneklerin Fark Edilmesi	27	90
		*Yetenekleri Doğrultusunda Gelişmesi		
		*Doğru Yönlendirme Yapılması	27	90
		*Merak Uyandırıcı Çalışmalar Yapılması	27	90

- BİLSEM’e Yönelik Genel Beklentiler

Tablo 9 incelendiğinde katılımcıların büyük bir kısmının öğrenci görüşmelerinin sıkça yapılması gerektiğini düşündüğü görülmektedir. Bu düşünceyi sırasıyla anne babanın süreçle ilgili bilgilendirilmesi, anne babaya yönelik seminerlerin yapılması ve BİLSEM’de tam gün eğitim verilmesi izlemektedir. Örneğin V29 “*Öğrencilerin kendilerini tanıyabilmeleri açısından bireysel görüşmelerin daha sık yapılması gerekir*”, V30 “*Aslında bu konu bizim eğitim alanındaki en büyük eksikliğimiz. Çocuklarımız kendilerini tanımıyor. Özellikle BİLSEM’de bu konuya daha çok dikkat edilmesi gerekiyor çünkü bu çocukların gelişimleri çok farklı*”, V13 “*Bizlerin aile olarak eksik kaldığı çok konu var yani bu çocuklara üstün zekâlı oldukları söyleniyor sonra yalnız kalıyorlar, bu sıfatı sindirebiliyorlar mı, olumlu mu, olumsuz mu etkiliyor takip edilmeli. Bunun tek yolunun rehberlik çalışmaları olduğunu düşünüyorum*” şeklinde dile getirmektedir.

Katılımcılardan V5 “*Anne babaya yönelik seminerlerin çok faydalı olduğunu düşünüyorum ve yıl boyu olması gerektiğini düşünüyorum*”, V9 “*Varolan seminerin faydalı olduğunu düşünüyorum, daha esnek saatlerde yıl boyu yapılması gerekiyor*”, V20 “*Seminerler iklim ilin iklim şartları da göz önüne alınarak daha sıcak mevsimlerde yapılsa katılım daha fazla olur. Ayrıca ekonomik durumu iyi olmayıp yürüyerek gelenler için de bir kolaylık olur*”, V12 “*Anne babaya yönelik seminerler arttırılmalı ve daha esnek saatlerde ayarlanmalı*”, V13 “*Aile eğitimleri online olsa işten dolayı gelemeyenler en azından oradan takip edebilir. Ya da kaydedilip bize verilebilir*” şeklinde yorumda bulunmuştur. Anne babaların büyük bir kısmı aileler için yapılan seminerlerin faydalı olduğunu belirtmiş, bir kısmı ise bu seminerlerinin benzerinin çocukların da katılımıyla yapılması gerektiğini belirtmiştir. Örneğin V8 “*Anne babaya yönelik seminerler gibi ailelerin çocuklarıyla birlikte katılacakları seminerler yapılmalı*”, V10 “*Anne babaya yönelik seminerler öğrencilere de yapılmalı hatta aileler çocuklarıyla beraber katılmalı*”, V11 “*Çocuklar ve ailelerine birlikte rehberlik eğitimi verilmeli diye düşünüyorum. Ve bu rehberlik seminerlerinin saatleri çalışanlar için daha esnek olmalı ya da kayda alınsa gidemediğimizde bilgisayardan izleme şansımız olur*” şeklinde görüşlerini belirtirken V7 ise “*Anne babaya yönelik seminerler var ve faydalı fakat velilerden talep gelmesine rağmen katılım çok az*” şeklinde yorumda bulunmuştur.

- Gelişim Alanlarına Yönelik Beklentiler

Tablo 9 incelendiğinde anne babaların çocuklarının tüm gelişim alanlarında beklentilere sahip oldukları anlaşılmaktadır. Buna göre; her türlü gelişim alanına katkı sağlanması, sosyalleşmelerine yönelik çalışmaların yapılması, vatandaşlık bilincinin kazandırılması ve zayıf yönlerinin fark edilmesi anne babaların beklentileri olarak göze çarpmaktadır.

Katılımcılardan V13 *“Beklentimiz çocuğumuzun hangi alanda ilerleyeceğini öğrenmek, hangi alanda neler yapabilir bunları öğrenmek istiyoruz”*, V14 *“Çocuklarımız yetenekleri doğrultusunda gelişirken aynı zamanda sosyal yönden de eksik kalsın istemiyoruz”*, V9 *“Vatandaşlık bilincinin geliştirilmesi lazım çünkü bu çocuklar ülkemizin geleceği. İyi birer vatandaş olmaları gerekiyor. Yoksa çok zeki veya yetenekli olup memleketin zararına hareket ettikten sonra hiçbir anlamı kalmayacak”* şeklinde görüşlerini belirtmişlerdir.

- İlgi ve Yeteneklere Yönelik Beklentiler

Tablo 9 incelendiğinde anne babaların ilgi ve yeteneklere yönelik beklentileri; çocuklarının ilgi ve yeteneklerinin fark edilmesi, yetenekleri doğrultusunda gelişimlerinin sağlanması, doğru yönlendirmelerin yapılması ve merak uyandırıcı çalışmaların yapılması hususlarında beklentilerinin bulunduğu görülmektedir.

Katılımcılardan V18 *“Çocuğum zaten belli bir seviyede yeteneğe sahipti, BİLSEM’in bu yeteneği bir tık üzerine çıkardığını düşünmüyorum. Çoğu zaman yorucu sadece bir aktiviteden ibaret olduğunu düşünüyorum”*, V27 ise *“Çocuğum buraya başladığında yetenek alanında ne seviyedeydi, şimdi ne seviyede ben bunu bilmek istiyorum. Mesela BİLSEM’e gelmeseydi ne olurdu yani gelince ne değişti. Tamam eğleniyor ama yetenek alanında ne kadar ilerledi bilmek istiyorum”* şeklinde görüşlerini belirtmişlerdir.

4.2.5. Anne Babaların Çocuğunun BİLSEM’e Devamı ile İlgili Yaşadığı Sorunlar

Çocuğunuzun BİLSEM’e devamı ile ilgili yaşadığınız sorunlar nelerdir? Sorusuna verilen cevaplarla ilgili olarak yapılan çözümlemelere ilişkin bulgular Tablo 10’da temalar ve alt temalar olarak verilmiştir.

Tablo 10

“Çocuğunuzun BİLSEM’e Devamı ile İlgili Yaşanan Sorunlar Nelerdir?” Sorusuna Verilen Cevaplardan Elde Edilen Tema ve Alt Temalar

Soru	Tema	Alt Tema	f	%
Çocuğunuzun BİLSEM’e Devamı ile İlgili Yaşadığınız Sorunlar Nelerdir?	• Ulaşım Yönünden Yaşanan Sorunlar	*Taşımalı Eğitime Gerek Duyulması	28	93,333
		*Servis Uygulamasına Gerek Duyulması	27	90
		*Ulaşımın Uzun Zaman Alması	26	86,666
		*İlçelerden Ulaşımın Zor Olması	25	83,333
		*Çalışan Anne Babaların Sürekli İzin Almak Zorunda Kalmaları	9	30
	• Örgün Eğitim Yönünden Yaşanan Sorunlar	*Okul Ödevlerini Yapacak Zamanı Kalmaması	7	23,333
		*Sınavlara Hazırlanamaması	3	10

• Ulaşım Yönünden Yaşanan Sorunlar

Tablo 10 incelendiğinde katılımcıların büyük bir kısmının ulaşım yönünden sorunlar yaşadığı görülmektedir. Anne babalar ilçelerden BİLSEM’e ulaşımın güç olduğunu, ulaşımın uzun zaman aldığını, taşımalı eğitime ve büyük oranda servis uygulamasına gerek duyduklarını ifade etmektedir. Ayrıca çalışan anne babalar çocuklarını BİLSEM’e getirebilmek için sürekli izin almak zorunda kaldıklarını belirtmektedir.

Katılımcılardan V11 *“Her dönemin başında bu çocukları nasıl taşıyacağız derdine düşüyoruz. BİLSEM’in kendine ait bir servisi ve kadrolu şoförü olsa hem daha güvenilir olur hem de yüksek servis ücreti vermekten kurtuluruz.”*, V12 *“İlimizin iklim şartlarından dolayı zaten ulaşım zor. Bir de özel servis ayarlamaya çalışıyoruz, o da çok pahalı oluyor. Bu yüzden kuruma özgü özel servis olsa iyi olur”*, V4 *“Ulaşım zor olduğu için ilçeden gelemeyenler var”* V7 *“Özel servis uygulaması var ama öğrencileri toplamak uzun zaman alıyor bu ulaşım sıkıntısından dolayı çocuğunu gönderemeyen veliler bile var”* şeklinde görüşlerini belirtmişlerdir.

- Örgün Eğitim Yönünden Yaşanan Sorunlar

Üstün yetenekli çocuğa sahip olan anne babalar çocuklarının BİLSEM'e devamı ile ilgili yaşadıkları sorunların devam ettikleri örgün eğitim kurumundaki süreci de olumsuz etkilediğini ifade etmektedir. Çocuklarının okuldaki sınavlara hazırlanamadıklarını ve okul ödevlerini yapacak zamanı bulamadıklarını ifade etmektedirler.

Katılımcılardan V11 “*BİLSEM’e devam eden çocuk, diğer arkadaşları sınava hazırlanırken BİLSEM’de vakit geçiriyor. Projeler çalışmalar güzel ama sınava hazırlanma konusunda geride kalıyor. BİLSEM’i kazanan öğrencilere ilgili bölümlerde ek puan verilse veya bölümlerde onlar için kontenjan açılrsa iyi olur.*”, V12 “*BİLSEM öğrencilerine sınavlarda ek puan verilmeli*” şeklinde görüşlerini belirtmişlerdir.

4.2.6. Anne Babaların Çocuklarının BİLSEM’e Devamı ile İlgili Yaşadıkları Sorunlara Yönelik BİLSEM’den Beklentileri

Çocuğunuzun BİLSEM’e devamı ile ilgili yaşadığınız sorunlara yönelik BİLSEM’den beklentileriniz nelerdir? Sorusuna verilen cevaplarla ilgili olarak yapılan çözümlemelere ilişkin bulgular Tablo 11’de temalar ve alt temalar olarak verilmiştir.

Tablo 11

“Çocuğunuzun BİLSEM’e Devamı ile İlgili Yaşadığı Sorunlara Yönelik BİLSEM’den Beklentileriniz Nelerdir?” Sorusuna Verilen Cevaplardan Elde Edilen Tema ve Alt Temalar

Soru	Tema	Alt Tema	f	%
Çocuğunuzun BİLSEM’e Devamı ile İlgili Yaşadığınız Sorunlara Yönelik BİLSEM’den Beklentileriniz Nelerdir?	• İşleyişe Yönelik Beklentiler	*Çocuğa Uygun Etkinlik Saati Planlaması Yapılmalı	22	73,333
		*Hafta Sonu Eğitim Yapılmalı	8	26,666
	• Ulaşım Yönelik Beklentiler	*BİLSEM Ulaşım Sıkıntılarını İlgili Bakanlığa İletmeli	28	93,333
		*BİLSEM Ulaşım Sıkıntısıyla Daha Yakından İlgilenmeli	22	73,333

- İşleyişe Yönelik Beklentiler

Tablo 11 incelendiğinde üstün yetenekli çocuğa sahip olan anne babaların çocuklarının BİLSEM’e devamlarında işleyişe yönelik olarak beklentilerinin içerisinde; çocuğa uygun eğitim planlaması yapılmasının ve hafta sonu eğitim yapılmasının gerektiğini belirttiği görülmektedir.

Katılımcılardan V1 “Ortaokula giden çocuğum okuldan çıkıp nefes almadan BİLSEM’e geliyor. Hiç dinlenme şansı olmuyor”, V24 “Çocukların okuldan sonra hiç dinlenmeden BİLSEM’e gitmeleri ve oradan yorgun biçimde gelmeleri onlarda bıkkınlığa sebep oluyor” şeklinde görüşlerini belirtmişlerdir.

- Ulaşım Yönelik Beklentiler

Tablo 11 incelendiğinde üstün yetenekli çocuğa sahip olan anne babaların çocuklarının BİLSEM’e devamlarında ulaşım yönelik beklentileri içerisinde ilk sırada BİLSEM’in yaşanan ulaşım sıkıntısını bakanlığa iletmesi, ikinci sırada ise BİLSEM’in ulaşım sıkıntısıyla daha yakından ilgilenmesi geldiği görülmektedir.

4.2.7. Anne Babaların Çocuklarının BİLSEM’e Devamı ile İlgili Yaşadıkları Sorunlara Yönelik Çözüm Önerileri

Çocuğunuzun BİLSEM’e devamı ile ilgili yaşadığınız sorunlara yönelik çözüm önerileriniz nelerdir? Sorusuna verilen cevaplarla ilgili olarak yapılan çözümlemelere ilişkin bulgular Tablo 12’de temalar ve alt temalar olarak verilmiştir.

Tablo 12

“Çocuğunuzun BİLSEM’e Devamı ile İlgili Yaşadığınız Sorunlara Yönelik Çözüm Önerileriniz Nelerdir?” Sorusuna Verilen Cevaplardan Elde Edilen Tema ve Alt Temalar

Soru	Tema	Alt Tema	f	%
Çocuğunuzun BİLSEM’e Devamı ile İlgili	• BİLSEM’e Yönelik Çözüm Önerileri	*BİLSEM Okul Olmalı *Her İlçeye BİLSEM Açılmalı	20 3	66,666 10

Yaşadığınız Sorunlara Yönelik Çözümlerinizi Nelerdir?	Ulaşım Yönelik Çözümleri	*Ulaşım Taşımalı Eğitim Kapsamına Alınmalı *BİLSEM’e Özel Servis Uygulaması Olmalı *Ulaşım Ödeneği Verilmeli	28	93,333
			26	86,666
			22	73,333

- BİLSEM’e Yönelik Çözüm Önerileri

Tablo 12 incelendiğinde anne babaların büyük bir kısmının BİLSEM’in ayrı bir okul olması gerektiğini belirttiği görülmektedir. Örneğin V6 “*BİLSEM’lerin önce içi doldurulmalı sonrasında ayrı bir okul olarak tasarlanmalı. Sabah okulda akşam burada bu şekilde olmuyor bence. Çocuklarımız buraya çok yorgun geliyorlar. Eğer biz burada Sinanlar, Aziz Sançarlar çıkartırsak burayı ayrı bir okul olarak tasarlamalıyız*”, V8 “*Sınav kaygısı olmadan bu okulların BİLSEM olarak müstakil bir şekilde olması gerekiyor*”, V18 “*Kaliteli olacaksa BİLSEM’in okul olmasından yanayım, sadece isim olarak kalacaksa, beklentiye sokmaya gerek yok insanları*” şeklinde görüşünü ifade etmiştir. Ayrıca ilçelere de BİLSEM açılmasının olumlu sonuçlar doğuracağını ifade edildiği görülmektedir.

- Ulaşım Yönelik Çözüm Önerileri

Üstün yetenekli çocuğa sahip olan anne babalar çocuklarının BİLSEM’e ulaşımının taşımalı eğitim kapsamına ele alınması, BİLSEM’in servis uygulaması yapması ve ulaşım ödeneği verilmesine yönelik çözüm önerilerinde bulunmuşlardır.

Katılımcılardan V11 “*Her dönemin başında bu çocukları nasıl taşıyacağız derdine düşüyoruz. BİLSEM’in kendine ait bir servisi ve kadrolu şoförü olsa hem daha güvenilir olur hem de yüksek servis ücreti vermekten kurtuluruz*” V12 “*İlimizin iklim şartlarından dolayı zaten ulaşım zor. Bir de özel servis ayarlamaya çalışıyoruz, o da çok pahalı oluyor. Bu yüzden kuruma özgü özel servis olsa iyi olur*” V17 ise “*Taşımalı eğitim kapsamına alınmayacaksa en azından belirli bir ulaşım ödeneği verilirse servis ücretine bir katkı sağlanmış olur*” şeklinde görüşlerini belirtmişlerdir.

4.2.8. Anne Babaların Diğer Yaşadıkları Sorunlar ve Bunlara Yönelik Çözüm Önerileri

Bunların dışında yaşadığınız sorunlar ve bunlara yönelik çözüm önerileriniz nelerdir? Sorusuna verilen cevaplarla ilgili olarak yapılan çözümlemelere ilişkin bulgular Tablo 13’te temalar ve alt temalar olarak verilmiştir.

Tablo 13

“Bunların Dışında Yaşadığınız Sorunlar ve Bunlara Yönelik Çözüm Önerileriniz Nelerdir?” Sorusuna Verilen Cevaplardan Elde Edilen Tema ve Alt Temalar

Soru	Tema	Alt Tema	f	%
Bunların Dışında Yaşadığınız Sorunlar ve Çözüm Önerileriniz Nelerdir?	• Etkinlik ve Kurslar ile İlgili Görüşler	*Sanat ve Spor Kurslarına Yer Verilmeli	23	76,666
		*Yaz Kampları Düzenlenmeli	23	76,666
		*Hafta Sonu Geziler Düzenlenmeli	19	63,333
		*Aileler Etkinliklerden Haberdar Edilmeli	16	53,333
		*İller Arasında Yapılan Etkinliklerle BİLSEM Öğrencilerinin Tanışması Sağlanmalı	15	50
	• Eğitim ve Planlamaya Yönelik Görüşler	*Okul Öğretmenlerine Eğitim Verilmeli	15	50
		*Geleceğe Yönelik Mesleki Planlamaya Katkı Sağlanması	12	40

• Etkinlik ve Kurslar ile İlgili Görüşler

Tablo 13 incelendiğinde üstün yetenekli çocuğa sahip olan anne babaların etkinlik ve kurslar ile ilgili görüşleri içerisinde; sanat ve spor kurslarına yer verilmesi, yaz kamplarının düzenlenmesi, hafta sonu gezilerinin düzenlenmesi, ailelerin bu etkinliklerden haberdar edilmesi ve iller arasında yapılan etkinliklerle BİLSEM öğrencilerinin tanışmasının sağlanmasının bulunduğu görülmektedir.

Katılımcılardan V5 “Farklı İllerdeki Kendileri Gibi Farklı Çocuklarla Tanışabilecekleri Etkinlikler Düzenlenmeli”, V7 “BİLSEM öğretmenlerinin her yıl kamp gibi bir ilde toplanıp seminer alması gerektiğini düşünüyorum. Kendi alanlarındaki öğretmenlerin kaynaşp, fikir alışverişlerinde bulunabilirler”, V10 “Doğa kampları yapılmasını, sosyal yönünü geliştirecek etkinliklerin planlanmasını isterim”, V9 “Yaz

kampları var ama daha kapsamlı bir şekilde olması gerektiğini düşünüyorum. Tüm öğrencilerin gidebilmeli”, V11 “Yaz kampları varmış ama haberimiz olmuyor. Çocuğum okul döneminin başında yazın ne yapacağım diye düşünmeye başlıyor. Okul yok, bilsem de yok. Çok sıkılacağım diyor. Yani belli bir tempodan ve etkinlikten sonra yazları büyük bir boşluğa düşüyorlar”, V6 “Yaz kampları oluyor ama tüm öğrenciler yararlanamıyor. Belli dönemlerde ve belli periyotlarda tüm öğrencileri kapsamlı” şeklinde görüşlerini belirtmişlerdir.

- Eğitim ve Planlamaya Yönelik Görüşler

Tablo 13 incelendiğinde üstün yetenekli çocuğa sahip olan anne babaların eğitim ve planlama ile ilgili görüşleri içerisinde; öğretmen kalitesinin artırılmasının ve geleceğe yönelik kariyer planlamasına katkı konusunun bulunduğu görülmektedir. Örneğin V4 “*Öğretmen profiline geliştirilmesi lazım, daha donanımlı olmalılar*”, V28 “*BİLSEM’lere öğretmen seçiminde daha gelişmiş kriterler kullanılmalı*”, V10 “*Kendimde bir dönem öğretmenlik yaptığım bu kurumda çalışacak öğretmenlerin çok farklı olması gerektiğini düşünüyorum. BİLSEM’deki öğrencilerin ihtiyaçlarını karşılayabilecek, onlara yetebilecek öğretmenlerin seçilmesi gerekiyor. Bu kurumlarda çalışacak öğretmenlerin akademik olarak başarılı olması yetmez, ufuklarının da çok geniş olmalı*” şeklinde görüşlerini belirtmişlerdir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırma kapsamında elde edilen bulgulara bakıldığında üstün yetenekli çocukların aşırı derecede merak duygusuna sahip oldukları, bunun bir neticesi olarak da bilgiyi derinlemesine öğrenmeye yönelik, çeşitli konularda çok fazla sayıda sordukları görülmektedir. Araştırmada anne babaların çocuklarından gele soruların çoğuna cevap veremedikleri, yeterli ve doyurucu cevaplar veremeyeceğinden endişe duydukları ve bu durum karşısında kendilerini çaresiz hissettikleri, anlaşılmaktadır. Diğer yandan üstün yetenekli çocukların verilen cevapları yeterli görmedikleri ve ikna olmadıkları anne babaları tarafından belirtilmektedir. Karakuş'un (2010) gerçekleştirdiği çalışmaya göre, üstün yetenekli çocukların neden? nasıl? niçin? gibi sorularla bilgiyi derinlemesine öğrenmeye çalıştıkları, çeşitli konularda çok fazla soru sordukları görülmektedir. Tucker (1995) da üstün yetenekli çocukların çok meraklı olduklarını, ilgi alanlarına giren konulara karşı dikkatlerini yoğun ve uzun bir süre yönlendirebildiklerini bunun yanı sıra problem çözme becerilerinin ileri düzeyde gelişmiş olduğunu belirtmektedir.

Araştırma sonuçlarından elde edilen bir diğer sonuç ise üstün yetenekli çocukların; kendine aşırı güven, mükemmeliyetçilik, başarısızlığı ve hatayı kabul etmeme, kendini beğenme gibi olumsuz özellikler sebebiyle kardeşleriyle, arkadaşlarıyla ve çevresiyle iletişim kurma konusunda problemler yaşadıklarıdır. Anne babalar bu konularda nasıl yaklaşacaklarını bilemedikleri ve destek veremedikleri belirtmektedir. Sosyal, kültürel ve ekonomik sebeplerden dolayı çocuklarının ihtiyaçlarını karşılamakta güçlük çeken anne babalar üzerinde çocuğun geleceğine ilişkin kaygılar olduğu araştırma sonuçlarından anlaşılmaktadır. Stuart ve Beste (2008) üstün yetenekli çocukların mükemmeliyetçi olmaları sebebiyle çevresindekilere yönelik beklentilerinde çoğu zaman umduklarını bulamadıklarını ve mükemmel olmaya doğru onları çeken gücün çoğunlukla yalnız kalmalarına sebep olduğunu ifade etmektedir. Karakuş'a (2010) göre üstün yetenekli çocuklar potansiyellerini ve gizil güçlerini farkında olmaları sebebiyle kendilerini özel ve diğer insanlardan farklı görmektedir.

Üstün yetenekli çocuğa sahip olan anne babaların büyük bir kısmı BİLSEM'in yararlı bir kurum olduğunu düşünse de birçok yönden geliştirilmesi gerektiğini belirtmektedir. Özellikle fiziki şartlarının beklentilerin altında kaldığı belirtilen kurumun

araç gereç ve diğer eğitim materyalleri açısından da yetersiz kaldığını görülmektedir. Eğitim donanımı ve fiziki yetersizliğinin giderilmesinde yerel yönetimlerin öncelikli görev alması gerektiğini belirten anne babalar, MEB'in de bu süreçte etkili olmasını beklemektedirler. Beklenti içerisinde olunan konuların başında BİLSEM'in daha donanımlı bir binaya taşınması ve kendilerine ait bir bahçenin oluşturulması gelmektedir.

Üstün yetenekli çocuğa sahip olan anne babalar BİLSEM'de uygulanan eğitim programından habersiz olduklarını, çocuklarının aldıkları mesafe konusunda dönüt alamadıklarını, kendilerine bu konularda daha çok bilgi verilmesi gerektiğini belirtmektedirler.

Çocuklarının devam ettikleri örgün eğitim kurumuna nazaran daha bir heyecanla eğitim yaşantısı elde ettikleri BİLSEM'de, haftada birkaç saat ders verilmesinden ziyade bu kurumun tam zamanlı eğitim veren bir yapıya dönüşmesi gerektiğini ifade eden anne babalar burada çalışacak öğretmenlerin de daha donanımlı ve kadrolu olması gerektiğini belirtmektedir. BİLSEM'de çok sık öğretmen değiştiğini ve görev alan öğretmenlerin çoğunun görevlendirme usulüyle çalıştığını belirten anne babalar bu durumun özellikle müzik alanında olumsuz etkilerinin olduğunu ifade etmektedir.

Araştırmanın sonuçlarından elde edilen bulgular değerlendirildiğinde, anne babaların BİLSEM'den çocuklarının yeteneklerini fark etmelerini ve sonra bunların doğru bir şekilde geliştirilmelerini talep etmektedirler. Çocukların ilgi ve yetenekleri doğrultusunda yönlendirilmesi, bireysel rehberlik çalışmalarının arttırılması gerektiğini belirten anne babalar çocuklarının ev ve okul ortamında karşılanamayan taleplerinin BİLSEM tarafından yerine getirilmesini beklemektedir.

Üstün yetenekli çocuğa sahip olan anne babaların çocuklarının özellikleri konusunda bilgi sahibi olmamaktan ve çocuklarının örgün eğitimlerinde ilgi ve kabiliyetleri ölçüsünde yönlendirilememesinden kaynaklanan sorunlarla karşılaştıkları görülmektedir. Bu nedenle kendilerinin üstün yetenekli çocukların her türlü özellikleri hakkında uzmanlarca bilgilendirilmelerini, sağlıklı anne baba tutumlarının neler olduğu konusunda kendilerine bilgi verilmesini istemektedirler. Ayrıca anne babaların süreci daha yakından tanımak istediği ve alınan kararlara daha fazla katılma talebinde bulunduğu görülmektedir.

Araştırmada üstün yetenekli çocukların BİLSEM'e devamlarında sorunlar yaşadıkları tespit edilmiştir. Bu sorunların başında gelen ulaşım sorununun büyük oranda

BİLSEM'e ait bir servis ile halledilebileceği ve bunun da ücretsiz olarak sağlanmasının gerekliliğine ilişkin anne babalarda inanç söz konusudur. Serviste yorulma, merkezin bulunduğu yerin ulaşımı güç bir bölgede olması, ulaşımın zaman kaybına sebep olması gibi sorunlar karşısında zorlandıkları görülen anne babaların bir iş yerinde çalışmaları nedeniyle sürekli izin almak zorunda kalmaları da yaşanan zorlukların farklı bir boyutunu oluşturmaktadır.

Anne babaların, ulaşım sorununun giderilmesine yönelik olarak, özel eğitime devam eden engelli çocuklar için gerçekleştirilen taşınmalı eğitim uygulamasının da özel eğitim uygulamaları kapsamında ele alınan BİLSEM'e devam eden çocukları için de düşünülmesi gerektiği yönünde beklentileri olduğunu tespit edilmiştir. Bunun yanı sıra ulaşım problemlerine ilişkin olarak, BİLSEM'in konuyla doğrudan ilgilenmesini, çözüm üretmesini ve MEB'e konuyu iletmesini istedikleri de araştırmanın bir bulgusu olarak karşımıza çıkmaktadır.

Araştırmanın sonuçlarından elde edilen bulgular değerlendirildiğinde, anne babaların BİLSEM'den beklenti içerisinde oldukları diğer konular ise yaz kamplarının, aile toplantılarının, spor ve sanat kurslarının, hafta sonu gezilerinin ve farklı illerdeki BİLSEM'lerle karşılıklı ziyaret yapılmasıdır. Ayrıca yaz dönemlerinde yapılan etkinliklerin tüm yaş grubunu kapsamaması ve bu etkinliklerden tüm velilerin haberdar edilmesi gerektiğini düşündüğü saptanmıştır.

Bu araştırmadan elde edilen sonuçlara yönelik aşağıdaki önerilerde bulunulabilir:

Üstün yetenekli çocuğa sahip anne babalara üstün yetenekli çocukların özelliklerinin tanıtılacağı, bu özellikler karşısında gösterecekleri doğru davranışların kazandırılabilmesi; iletişim, etkili zaman yönetimi ve sosyal becerilerin kazandırılması için eğitim programları ve seminerler düzenlenebilir. Yapılacak bilgilendirmelerde eğitimin etkinliğini artırmak için film, belgesel, seminer, kitap, afiş, broşür gibi materyallerden yararlanılabilir.

Üstün yetenekli çocuğa sahip olan anne babalar, bebeklik dönemden itibaren çocuğun gizil gücünü fark edebilme ve çocukta var olan bu gücü en üst düzeyde kullanabilmesine yönelik destekleyici çalışma ve eğitimlere katılabilir.

Üniversitelerle iş birliğine gidilerek üstün yeteneklilerin eğitimi konusunda uzmanlık programları geliştirilebilir, BİLSEM'de görev yapan öğretmenlerin bu programlara katılmaları sağlanabilir.

BİLSEM’lerdeki öğretmen yetersizliklerinin giderilerek kadroların zenginleştirilmeli; BİLSEM’lerde görev alan öğretmenlere orada çalışmalarını cazip kılacak ödenek ve terfi gibi olanaklar sağlanmalıdır.

BİLSEM’lerin işlevlerini yerine getirebilmeleri için acil olarak fiziki donanımlarının iyileştirilmesi, araç gereç eksikliklerinin zenginleştirme yöntemine uygun hale getirilerek giderilmesi gerekmektedir.

BİLSEM’ler kolay ulaşılabilir merkezi yerlerde kurulmalıdır. Öğrencilerin BİLSEM’lere ulaşımı ile ilgili yaşadıkları sorunlar çözümlenmelidir.

BİLSEM’e devam eden öğrencilerin BİLSEM’deki yaşamlarını kolaylaştırıcı, fiziksel ve zihinsel yorgunluğunu azaltıcı önlemler alınmalıdır. İlgisini çekecek etkinlikler ve sosyal aktiviteler gerçekleştirilmelidir.

BİLSEM’e devam eden öğrencilerin birbirleriyle iş birliği yapacağı ve iletişime geçeceği etkinliklere öncelik verilmeli, sosyal yönden ihtiyaçlarını karşılayacak aktivitelere yer verilmelidir.

Üstün yetenekli çocuklara göre hazırlanmış programların yer aldığı tam zamanlı okullar açılmalıdır.

Üstün yetenekli bireylerin eğitimi konusunda devletin başlı başına ayrı bir politika oluşturması ve bu bireylerin eğitim aldıktan sonra ilgileri ve yetenekleri doğrultusunda, imkânlar dahilinde istihdam edilmeleri için gereken yasaları çıkarmalıdır.

Ülkemizin farklı bölgelerindeki katılımcılardan veri toplanarak daha genellenebilir bulgular ortaya koyabilmek için geniş kapsamlı araştırmalar yapılmalıdır.

Güncelliği ve güvenilirliği olan ve hemen ulaşılabilen e-ortamlar oluşturulmalıdır.

BİLSEM’lerde ailelerin yararlanabileceği, içerisinde üstün yeteneklilerle ilgili materyallerin bulunduğu kütüphaneler kurulmalıdır.

KAYNAKÇA

- Akar, İ. ve Akar, Ş. Ş. (2012). İlköğretim okullarında görev yapmakta olan öğretmenlerin üstün yetenek kavramı hakkındaki görüşleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 20 (2), 423-436.
- Akarsu, F. (2001). *Üstün yetenekli çocuklar, aileleri ve sorunları*. Ankara: Eduser Yayınları.
- Akarsu, F. (2004). Üstün yetenekliler. A. Kulaksızoğlu, A. E. Bilgili & M. R. Şirin (Ed.), *1. Türkiye üstün yetenekli çocuklar kongresi seçilmiş makaleler kitabı* içinde (s. 127-154). İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.
- Akbulut, Y. (2012). Veri çözümleme teknikleri, sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri. A. Şimşek (Ed.), *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri* kitabı içinde (s. 162-195). (1. Baskı). Eskişehir: T.C. Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Akkanat, H. (2004). Üstün veya özel yetenekliler. A. Kulaksızoğlu, A. E. Bilgili ve M. R. Şirin (Ed.), *1. Türkiye üstün yetenekli çocuklar kongresi seçilmiş makaleler kitabı* içinde (s. 169-194). İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.
- Alkan, A. (2013). Bilim sanat merkezine (BİLSEM) giden öğrencilerde velilerinin gördükleri farklılıklar. *Middle Eastern & African Journal of Educational Research*, 5, 23-31. Erişim tarihi: <https://www.yumpu.com/tr/document/view/52461856/bilim-sanat-merkezine-bilsem-giden-ogrencilerde-majer>
- Ataman, A. (1998). Üstün zekâlılar ve üstün yetenekliler. S. Eripek (Ed.), *Özel Eğitim* kitabı içinde (s. 173-194). Eskişehir: T.C. Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Ataman, A. (2004). Aileler ve öğretmenler üstün zekâlı çocuklara nasıl yardımcı olabilir?. A. Kulaksızoğlu, A. E. Bilgili & M. R. Şirin (Ed.), *1. Türkiye üstün yetenekli çocuklar kongresi seçilmiş makaleler kitabı* içinde (s. 467-480). İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.
- Avcı, A. (2015). *Anne Babaların Üstün Yetenekli Çocuklarının Farkındalıklarına İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, T.C. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

- Ayaş, B. M., Bal Sezerel, B., Demire Gürbüz, Ş., Öpengin, E., Özdemir, N. N. ve Sak, U. (2015). Türkiye’de üstün yeteneklilerin eğitiminin eleştirel bir değerlendirmesi. *Türk Üstün Zekâ ve Eğitim Dergisi*, 5 (2), 110-132.
- Bakioğlu, A. ve Levent, F. (2013). Üstün yeteneklilerin eğitiminde Türkiye için öneriler. *Üstün Yetenekli Eğitimi Araştırmaları Dergisi*, 1 (1), 31-44.
- Balaban Salı, J. (2012). *Verilerin Toplanması*. A. Şimşek (Ed.), Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri kitabı içinde (s 134-161). (1. Baskı). Eskişehir: T.C. Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Baykoç Dönmez, N. (2011). Üstün ve özel yetenekli çocuklar ve eğitimleri. N. Baykoç Dönmez (Ed.), *Özel gereksinimli çocuklar ve özel eğitim* kitabı içinde (s. 284-306). Ankara: Eğiten Kitap.
- Baykoç Dönmez, N. (2014). *Üstün; akıl, zekâ, deha, yetenek, dâhiler-savantlar gelişimleri ve eğitimleri*. Ankara: Vize Yayıncılık.
- Belur, A. (2014). *BİLSEM’e Kayıt Hakkı Kazanan ve Kazanamayan Öğrencilerin Anne/Babalarının Rehberlik Gereksinimlerinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, T.C. Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bursa.
- Bildiren, A. (2011). *Üstün yetenekli çocuklar, aileler ve öğretmenler için bir kılavuz*. İstanbul: Doğan Yayıncılık.
- Bildiren, A. ve Uzun, M. (2007). Üstün yetenekli öğrencilerin belirlenmesine yönelik bir tanılama yönteminin kullanılabilirliğinin incelenmesi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2 (22), 31-39.
- Bilgili, A. E. (2000). Üstün yetenekli çocukların eğitimi sorunu -sosyal sorumluluk yaklaşımı. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 12, 59-74. Erişim adresi: <http://hdl.handle.net/11424/3361>
- Çağlar, D. (2004). Üstün zekâlı çocukların özellikleri. A. E. Bilgili & M. R. Şirin (Ed.), *1. Türkiye üstün yetenekli çocuklar kongresi seçilmiş makaleler kitabı* içinde (s. 111-126). İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.
- Çamdeviren, Ş. (2014). *Bilim ve Sanat Merkezine Devam Eden Üstün Yetenekli Çocukların Anne Babalarının Karşılaştıkları Güçlükler (Sakarya İli Örneği)*. Yüksek Lisans Tezi, T.C. Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.

- Çatalbaş, G., Sarıtaş, E. ve Şahin, Ü. (2019). Velilerin gözüyle BİLSEM. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi*, 7 (1), 114-133.
- Dağlıoğlu, H. E. (2010). Üstün yetenekli çocukların eğitiminde öğretmen yeterlikleri ve özellikleri. *Millî Eğitim ve Sosyal Bilimler Dergisi*, 40 (186), 72-83.
- Dağlıoğlu, H. E. ve Alemdar, M. (2010). Üstün yetenekli bir çocuğun ebeveyni olmak. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 18 (3), 849-860.
- Eker, A., Kurnaz, A. ve Sarı, H. (2018). Üstün yetenekli öğrencileri tanılama süreci. U. Sak (Ed.), *Üstün Yeteneklilerin Tanılanması* kitabı içinde (s. 15-32). (2. Baskı.). Ankara: Vize Akademik Yayınları.
- Ekşi, H., Kemahlı, Ş. B., Özdemir-Kemahlı, P. (2018). Özel yetenekli tanısı almaya aday olmak: ebeveynlerin öğrenci tanılama sürecini aile içi psiko-sosyal deneyimler üzerinden değerlendirmesi. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi (ENAD)*, 6 (2), 59-83.
- Er, H. (2013). *Anne-Baba ve Öğrenci Görüşlerine Göre Bilim ve Sanat Merkezlerinin Öğrencilerin Okuldaki Akademik ve Sosyal-Duygusal Gelişimlerine Etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, T.C. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Erden, S. (2017). *Özel yetenekli çocukların ebeveyni olmak*. İstanbul: Pusula Ümraniye Yayınları.
- Ersoy, Ö. ve Avcı, N. (2004). Üstün zekâlı ve üstün yetenekliler. A. E. Bilgili ve M. R. Şirin (Ed.), *1. Türkiye üstün yetenekli çocuklar kongresi seçilmiş makaleler kitabı* içinde (s. 195-210). İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.
- Gökdere, M. ve Çepni, S. (2003b). Üstün yetenekli öğrencilerin fen öğretmenlerinin eğitimine yönelik bir model önerisi. *The Turkish Online Journal of Educational Technology (Tojet)*, 2 (3), 147-156.
- Gökdere, M. ve Çepni, S. (2004). Üstün yetenekli çocuklara verilen değerler eğitiminde öğretmenin rolü. A. E. Bilgili & M. R. Şirin (Ed.), *1. Türkiye üstün yetenekli çocuklar kongresi seçilmiş makaleler kitabı* içinde (s. 369-386). İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.
- Gökdere, M. ve Küçük, M. (2003a). Üstün yetenekli öğrencilerin fen eğitimindeki durum: Türkiye örnekleme. *Kuramda ve uygulamada Eğitim Bilimleri*, 3 (1), 101-124.

- Hafenstein, N. L. & Tucker, B. (1995). Psychological intensities in young gifted children. *Gifted Child Quarterly*, 41 (3), 66-75.
- Ihlamur, Ş. (2017). *Üstün Yetenekli Çocuklara Sahip Ailelerin Danışmanlık İhtiyaçlarının Saptanması*. Yüksek Lisans Tezi, T.C. İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Kaçar, M. (2016). Üstün yetenekli çocukların ailelerinin okul öncesi eğitim hizmetlerine ilişkin görüşleri. *V. Sakarya'da Eğitim Araştırmaları Kongresi Bildiriler Kitabı* içinde (s. 45-51). Sakarya: Sakarya Üniversitesi Yayınları.
- Karakaş, S., Kafadar, H., Erzengin, Ö. U., Irak, M., Kaya, G., ve Güney, C. vd. (1998). The effect of aging on cognitive processes. *International Psychogeriatric Association IPA*, İstanbul, 298-300.
- Karakuş, F. (2010). Üstün yetenekli çocukların anne babalarının karşılaştıkları güçlükler. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6 (1), 127-144.
- Kinsiz, D. N. (2017). Sosyolojik bir araştırma yapan nitel araştırmacıyı bekleyen zorluklar. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5 (47), 242-248.
- Kirk, S. A. & Gallagher, J. J. (1989). *Educating exceptional children*, USA: Houghton Mifflin Company,
- Kontaş, H. ve Yağcı, E. (2016). BİLSEM öğretmenlerinin program geliştirme ihtiyaçlarına ilişkin geliştirilen programın etkililiği. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16 (3), 902-923.
- Kurnaz, A. (2012, Nisan). *Üstün yetenekli çocuklarda değer eğitimi*. Geleceğin Mimarları Üstün Yetenekliler Sempozyumunda sunulan bildiri, Namık Kemal Üniversitesi, Tekirdağ.
- Kurdaş, M. Ç. (2012). Üstün yetenekliler ve üstün yeteneklilerin eğitiminde bilim ve sanat merkezleri (Malatya Bilim ve Sanat Merkezi örneği). *Hikmet Yurdu*, 5 (10), 151-181.
- Levent, F. (2012, Nisan). *BİLSEM öğretmenlerine göre üstün yetenekli öğrencilerin sosyo-duygusal özellikleri*. Geleceğin Mimarları Üstün Yetenekliler Sempozyumunda sunulan bildiri, Namık Kemal Üniversitesi, Tekirdağ.

- Levent, F. (2012, Nisan). *Üstün yetenekli öğrencilerin rehberlik ihtiyacına yönelik eğitim politikaları*. Geleceğin Mimarları Üstün Yetenekliler Sempozyumunda sunulan bildiri, Namık Kemal Üniversitesi, Tekirdağ.
- Lovecky, D. V. & Silverman, L. K. (1998). Gifted children with AD/HD. *Paper presented to the panel of the NIH consensus development conference on diagnosis and treatment of attention deficit hyperactivity disorder*, Bethesda. MD.
- Marland, S. P. JR. (1972). Education of the gifted and talented, *Report to the Congress of the United States by the US Commissioner of Education*, Vol: 1. Washington DC: US Government Printing Office.
- MEB. (1994). *Temel Kabiliyetler Testi Yas 5-7. Türkiye Standardizasyonu ve Norm Çalışması*. Ankara: MEB Yayınları.
- MEB. (2007). *Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Üstün Zekâ ve Özel Yetenekli Çocuklar MEGEP (Mesleki Eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi)*. Ankara: MEB Yayınları.
- MEB. (2013a). *Özel Yetenekli Bireyler Strateji ve Uygulama Planı 2013-2017*, Ankara: MEB Yayınları.
- MEB. (2013b). *Özel Yetenekli Bireylerin Eğitimi Strateji ve Uygulama Kılavuzu*, Ankara: MEB Yayınları.
- MEB. (2016). Bilim ve sanat merkezleri yönergesi. *Millî Eğitim Bakanlığı Tebliğler Dergisi*, 79 (2710), 448-474.
- Mertol, H. ve Zorlu, K. (2015). Üstün zekâlı çocukların hayallerindeki şehir tasarımları. *İdealkent Dergisi*, 6 (17), 270-281.
- Miles, M. B. ve Huberman, A.M. (1994). *Qualitative data analysis: an expanded sourcebook*. Calif.: SAGE Publications.
- Oğurlu, Ü. (2016). Üstün yetenekli çocuğa sahip ailelere yönelik eğitim programının ailelerin ebeveyn öz-yeterliliklerine ve farkındalıklarına etkisi. *Millî Eğitim*, 45 (209), 144-159.
- Ömeroğlu, E. (2004). Okulöncesinde üstün çocuklar ve eğitimi. A. E. Bilgili & M. R. Şirin (Ed.), *1. Türkiye üstün yetenekli çocuklar kongresi seçilmiş makaleler kitabı* içinde (s. 275-282). İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.

- Özarslan, M., Çetin, G. ve Yıldırım O. (2017). Üstün zekâlı ve yetenekli öğrenci ailelerinin bilsem biyoloji proje çalışmaları hakkındaki görüşleri. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17 (3), 1411-1436.
- Özbay, Y. (2013). *Üstün yetenekli çocuklar ve aileleri*. Ankara: Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Yayınları.
- Özenç, M. ve Özenç, G. E. (2013). Türkiye’de üstün yetenekli öğrencilerle ilgili yapılan lisansüstü eğitim tezlerinin çok boyutlu olarak incelenmesi. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 171, 13-29. Erişim adresi: <http://dergipark.ulakbim.gov.tr/tsadergisi/article/view/5000146912/5000134073>
- Özkan, D. (2009). *Yönetici, Öğretmen, Veli ve Öğrenci Görüşlerine Göre Bilim ve Sanat Merkezlerinin Örgütsel Etkililiği*. Yüksek Lisans Tezi, T.C. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Özmen, F. ve Kömürlü, F. (2013). Türkiye’de Üstün Zekâlı ve Yetenekli Öğrencilerin Eğitimine İlişkin Politika ve Uygulamalar. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14 (2), 35-56.
- Özsoy, Y. (2014). Bilim ve sanat merkezi öğrenci, öğretmen ve velilerinin üstün yetenekli öğrenci kavramına ilişkin metaforları. *Üstün Yetenekliler Eğitimi Araştırmaları Dergisi*, 2 (1), 74-87.
- Renzulli, J. S. (1986). The three ring conception of giftedness: a developmental model for creative productivity. R. J. Sternberg, J. E. Davidson (Eds.), *Conception of Giftedness* kitabı içinde (s. 246-279), New York: University of Cambridge Press.
- Saranlı, A. G. (2011). *Üstün Yetenekli Çocukların Ailelerine Yönelik Aile Rehberliği Programlarının Etkililiğinin İncelenmesi*. Doktora Tezi, T.C. Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Silverman, L. K. (1994). The moral sensitivity of gifted children and the evolution of society. *Roeper Review*, 17 (2), 110-116.
- Stuart T. ve Beste A. (2008). *Farklı Olduğumu Biliyordum: Üstün Yeteneklileri Anlayabilmek*, (Çev. Armağan Gönenli), Ankara: Kök Yayıncılık.
- Şahin, A. (2004). Üstün yetenek ve eğitim. A. E. Bilgili & M. R. Şirin (Ed.), *1. Türkiye üstün yetenekli çocuklar kongresi seçilmiş makaleler kitabı* içinde (s. 261-264). İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.

- Şahin, F. (2012, Nisan). *Üstün yetenekli öğrencilerin tanınmasında Türkiye’de mevcut durum*. Geleceğin Mimarları Üstün Yetenekliler Sempozyumunda sunulan bildiri, Namık Kemal Üniversitesi, Tekirdağ.
- Şimşek, H. ve Yıldırım, A. (2008). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (6. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık
- Tohum, M. ve Tortop, H. S. (2018). Üstün/özel yetenekli çocuklarda mutluluk. *Üstün Zekâlılar Eğitimi ve Yaratıcılık Dergisi*, 4 (5), 90-99.
- Toprak, F. (2018). *Zihinsel Engelli ve Üstün Yetenekli Çocuğa Sahip Ailelerin Yaşam Doyumları, Yaşam Kaliteleri ve Sosyal Destek Algılarının Karşılaştırılması*. Yüksek Lisans Tezi, T.C. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Yıldırım, İ. (2003). Bireyi tanıma teknikleri. G. Can. (Ed.), *Psikolojik Danışma ve Rehberlik* kitabı içinde (s. 159-218). (17. Baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Yıldız, S. (2018). İlkokul birinci sınıf öğretmenlerinin üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilerin eğitimine yönelik tutumları. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6 (67), 79-94.
- Yılmaz, M. ve Çaylak, B. (2009). Bilim sanat merkezinin öğrencilerin fen ve teknoloji dersindeki başarılarına sağladığı katkılara ilişkin velilerin görüşleri. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6 (11), 369-383.

İNTERNET TABANLI KAYNAKÇA

- URL-1, https://www.unicef.org/turkey/crc/_cr23d.html “Çocuk Hakları Sözleşmesinin 28. Maddesi”, Erişim tarihi: 09.05.2019
- URL-2, <http://insanhaklarisavunuculari.org/dokumantasyon/items/show/119> “İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi 26. Maddesi”, Erişim tarihi: 09.05.2019.
- URL-3, http://hataybilsen.meb.k12.tr/icerikler/kisaca-bilsen-nedir_2108679.html, “Kısaca "BİLSEM NEDİR?"” Erişim tarihi: 20.04.2019.
- URL-4, <http://resmigazete.gov.tr /eskiler/2006/05/20060531-2.htm>, “Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği 28. Maddesi”, Erişim tarihi: 09.05.2015.

- URL-5, https://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar_/2015_10/08112732_destekeitimodasgenelge.pdf, T.C. Millî Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Destek Eğitim Odası Açılması Genelgesi, Ankara 2015, Erişim tarihi: 09.05.2019.
- URL-6, https://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_10/28150742_2017-2018_bilsem_tanilama_kilavuzu.pdf, T.C. Millî Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü, 2017- 2018 Bilim ve Sanat Merkezleri Öğrenci Tanılama Kılavuzu, Erişim tarihi: 09.05.2019.
- URL-7, https://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar_/2015_10/08112732_destek_eitimodasgenelge.pdf, T.C. Millî Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Destek Eğitim Odası Açılması Genelgesi, Ankara 2015, Erişim tarihi: 09.05.2019.
- URL-8, https://orgm.meb.gov.tr/mebiys_dosyalar/2017_10/28150742_2017_2018_bilsem_tanilama_kilavuzu.pdf, T.C. Millî Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü, 2017- 2018 Bilim ve Sanat Merkezleri Öğrenci Tanılama Kılavuzu, Erişim tarihi: 09.05.2019.
- URL-9, https://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2015_09/18101802_bilimvesanat_merkezleriynergesi.pdf, T.C. Mili Eğitim Bakanlığı, Bilim ve Sanat Merkezleri Yönergesi 2007, Erişim tarihi: 09.05.2019.
- URL-10, http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&kelime=zek%C3%A2&uid=58140&guid=TDK.GTS.5901a6b63382e6.22318161, TDK, “Zekâ Maddesi”, Güncel Türkçe Sözlük, Erişim tarihi: 08.05.2019.
- URL-11, http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5cd33d59ac54f9.86152943, TDK, “Yetenek Maddesi”, Güncel Türkçe Sözlük, Erişim tarihi: 08.05.2019.
- URL-12, https://www.tbmm.gov.tr/anayasa/anayasa_2018.pdf, “Türkiye Cumhuriyeti Anayasası 10. Maddesi” Erişim tarihi: 09.05.2019.
- URL-13, https://www.tbmm.gov.tr/anayasa/anayasa_2018.pdf, “Türkiye Cumhuriyeti Anayasası 42. Maddesi” Erişim tarihi: 09.05.2019.

- URL-14, <http://www.turkhukuksitesi.com/mevzuat.php?mid=2263>, “Türk Medeni Kanunu Velayet ve Velayetin Kapsamı Bölümü 340. Madde”, Erişim tarihi: 09.05.2019.
- URL-15, <http://www.sck.gov.tr/Tbmm/%C3%9Cst%C3%BCn%20Yetenekli%20%C3%87ocuklara%20Y%C3%B6nelik%20TBMM%20Komisyonu%20Raporu.pdf>, “Türkiye Büyük Millet Meclisi Üstün Yetenekli Çocukların Keşfi, Eğitimleriyle İlgili Sorunların Tespiti Ve Ülkemizin Gelişimine Katkı Sağlayacak Etkin İstihdamlarının Sağlanması Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu Raporu”, Erişim tarihi: 09.05.2019.
- URL-16, https://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2013_08/27032244_20_22_aralk_uyoyap.pdf, “Üstün Yeteneklilerin Eğitimi Ortak Akıl Platformu Raporu, Erişim tarihi: 09.05.2019.

EKLER

EK 1

Görüşme Formu

Görüşme Formu

Sayın Veli,

Aşağıdaki görüşme formu hazırlamakta olduğum yüksek lisans tezine bilimsel bilgi toplamak için oluşturulmuştur. İki bölümden oluşan bu form, BİLSEM’e devam eden üstün yetenekli çocukların anne ve babalarının BİLSEM ile ilgili düşüncelerini, üstün yetenekli bir çocuğa sahip olmakla ilgili karşılaştıkları güçlükleri ve çocuklarının BİLSEM’e devamında yaşadıkları sorunları belirlemek amacıyla yapılmıştır. Görüşme formundaki sorulara vereceğiniz cevaplar bilimsel amaçlar doğrultusunda gruplandırılarak, yalnızca bu araştırmada kullanılacaktır. Araştırmanın sağlıklı bulgulara ulaşması görüşme formunda yer alan sorulara ifadelere vereceğiniz cevaplara bağlı olacağından, cevaplarınızın gerçek anlamda tutum ve görüşlerinizi yansıtmaları çok önemlidir. Soruların tümünü içtenlikle yanıtlamanızı ve gereken özeni göstermenizi diler, ilgi ve yardımlarınız için teşekkür eder, saygılarımı sunarım.

Hamit AYDOĞAN

Trakya Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü

Engelli Çalışmaları Anabilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi

Edirne

BÖLÜM I

Bu bölümde kişisel özelliklerinize ilişkin bilgiler bulunmaktadır. Size yöneltilen her soru için durumunuza uygun olan seçeneğe (x) işareti koyunuz.

1) Cinsiyetiniz

a) Kadın () Erkek ()

2) Eğitim Durumunuz

- a. ☐ İlkokul
- b. ☐ Ortaokul
- c. ☐ Lise
- d. ☐ Önlisans
- e. ☐ Lisans
- f. ☐ Yüksek Lisans
- g. ☐ Doktora

3) Mesleğiniz

- a. ☐ Akademisyen
- b. ☐ Askeri Personel
- c. ☐ Avukat
- d. ☐ Doktor
- e. ☐ Emekli
- f. ☐ Memur
- g. ☐ Mühendis
- h. ☐ Öğretmen
- i. ☐ Polis
- j. ☐ Serbest Meslek
- k. ☐ () (.....) Yukarıdakilerden birine uymuyorsa buraya yazabilirsiniz.

4) Yaş Aralığınız

- a. ☐ 25-29
- b. ☐ 30-34
- c. ☐ 35-39
- d. ☐ 40-44
- e. ☐ 44-49
- f. ☐ 50 ve yukarısı

5) Aylık Geliriniz (TL)

- a. ☐ 500-1000
- b. ☐ 1000-1500
- c. ☐ 1500-2000

- d. () 2000-2500
- e. () 2500-3000
- f. () 3000-3500
- g. () 3500-4000
- h. () 4000-4500
- i. () 4500-5000
- j. () 5000 ve yukarısı

BÖLÜM II

AÇIKLAMA: Bu bölümde yer alan sorulara açık ve net cevap vermeniz istenmektedir. Yüz yüze yapılacak görüşme yoluyla elde edilecek cevaplar ses kayıt cihazı ile kaydedilecek ve daha sonra yazılı metne dönüştürülecektir.

1. Bilim ve sanat merkezi ile ilgili görüşleriniz nelerdir?
2. Üstün yetenekli bir çocuğa sahip olmakla ilgili yaşadığınız sorunlar nelerdir?
3. Çocuğunuzla ilgili yaşadığınız sorunlara yönelik çözüm önerileriniz nelerdir?
4. Çocuğunuzla ilgili yaşadığınız sorunlara yönelik, bilim ve sanat merkezinden beklentileriniz nelerdir?
5. Çocuğunuzun bilim ve sanat merkezine devamı ile ilgili yaşadığınız sorunlar nelerdir?
6. Çocuğunuzun devamı ile ilgili yaşadığınız sorunlara yönelik bilim ve sanat merkezinden beklentileriniz nelerdir?
7. Çocuğunuzun devamı ile ilgili yaşadığınız sorunlara yönelik çözüm önerileriniz nelerdir?
8. Bunların dışında yaşadığınız sorunlar ve çözüm önerileriniz nelerdir?

EK 2

Bitlis İl Milli Eğitim Müdürlüğü Araştırma İzin Yazısı

T.C.
BITLİS VALİLİĞİ
İl Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 67429907-44-E.5854059
Konu :Anket

21/03/2019

VALİLİK MAKAMINA

Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Engelli Çalışmaları Anabilim Dalı Yüksek Lisans Programı öğrencisi Hamit AYDOĞAN "Bilim ve Sanat Merkezine Devam Eden Üstün Yetenekli öğrencilerin Anne ve Babalarının Karşılaştıkları Sorunların İncelenmesi (Bitlis İli Örneği)" başlıklı tez çalışması kapsamında veri toplayabilmek için Müdürlüğümüze bağlı Bilim ve Sanat Merkezine devam eden üstün yetenekli öğrencilerin anne ve babalarına anket uygulaması yapmak istemeleri ile ilgili 11.03.2019 tarih ve 140540 sayılı yazı ve ekleri ilişikte sunulmuştur.

Söz konusu anket uygulamasının Müdürlüğümüze bağlı Bilim ve Sanat Merkezi öğrencilerin anne ve babalarıyla yapmaları Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görülmesi halinde olurlarınıza arz ederim.

Kayahan SUBAŞI
Milli Eğitim Müdür V.

OLUR
21/03/2019

Tekin ERDEMİR
Vali a.
Vali Yardımcısı

Adres: Hüseyinpaşa Mah.Yeni Hükümet Konakı Kat: 3 BİTLİS
Elektronik Ağ: bitlis.meb.gov.tr
e-posta: stratejigelistirme13@meb.gov.tr

Bilgi için: M.Zenur BULUT
Tel: 0 (434) 280 13 53
Faks: 0 (434) 280 13 59

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden 071b-6b0e-38a1-bbc3-ce8c kodu ile teyit edilebilir.